

KÜRESEL REKABETTE SON AŞAMAYA ULAŞMAK: GÜNEY KORE

Sumru ÖZ

Kasım 2008
TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu
(Yayın No: REF 06/2008)
Sabancı Üniversitesi Orhanlı 34956 Tuzla / İstanbul
Telefon: (0216) 483 97 10 - Faks: (0216) 483 97 15

Kasım 2008
(Yayın No: TÜSİAD-T/2008, 12/475)
Meşrutiyet Caddesi, No:46 34420 Tepebaşı / İstanbul
Telefon: (0212) 249 19 29 - Faks: (0212) 249 13 50

TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu

TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu (REF), Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) ve Sabancı Üniversitesi ortak girişimleri ile 1 Mart 2003 tarihinde kurulmuş bir araştırma merkezidir. Amacı, genel olarak küreselleşme, özel olarak da Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinde uluslararası piyasalarda Türk özel sektörünün kalıcı bir pazar payı elde edebilmesi için gerekli rekabet gücü, inovasyon ve teknoloji yönetimi ve kıyaslama çalışmalarını yapmaktır. REF çalışmalarını; araştırma, bilgi yayılımı ve işbirlikleri başlıkları altında sürdürmekte; faaliyetlerini, görüşlerini ve rekabetçilik alanındaki gelişmeleri kamuoyu ile web sitesi (www.ref.sabanciuniv.edu) ve Rekabet Postası başlıklı bülteni ile paylaşmaktadır.

Redaksiyon

Funda Kalemci
TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu

Tasarım

Ayşegül Boz
Sabancı Üniversitesi Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi

©2008, REF

Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK. uyarınca, kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.

ISBN : 978-9944-405-48-5

GRAPHİS MATBAA SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Yüzyıl Matbaacılar Sitesi 2. Cad. No:202 A Bağcılar./ İstanbul
Telefon: (0212) 629 06 07 - Faks: (0212) 629 03 85

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
1. SAVAŞ SONRASI GÜNEY KORE EKONOMİSİ.....	4
Savaş Sonrası İyileşme Dönemi: 1953-61.....	5
Planlı Dönem: 1962-86.....	6
Kendi Dinamizmiyle Büyüme Dönemi: 1987-1997.....	11
Finansal Kriz Dönemi: 1997-1998.....	12
Kriz Sonrası Dönem: 1999-2006.....	15
2. GÜNEY KORE: TEMEL GÖSTERGELER.....	19
Gelir ve Gelir Dağılımı.....	19
Finansal Göstergeler ve Dış Ticaret.....	21
Küresel Rekabet Gücü.....	27
Doğrudan Yabancı Yatırım.....	31
3. HIZLI EKONOMİK BÜYÜME DENEYİMİ.....	35
Büyümenin Tarihsel Kökenleri.....	35
Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri.....	38
Sanayi Politikası.....	42
Beşeri Sermaye Politikası.....	44
Tasarruf Politikası.....	47
İnovasyon ve Teknoloji Politikası.....	49
4. KÜRESEL MARKA YARATMAK.....	53
Samsung Grubu.....	54
Hyundai Grubu.....	58
LG Grubu.....	61
5. GÜNEY KORE - TÜRKİYE EKONOMİK İLİŞKİLERİ.....	64
Dış Ticaret.....	64
Dış Yatırım.....	74
REFERANSLAR.....	76
EKLER.....	79

ŞEKİLLER

Şekil 2.1 Güney Kore, Türkiye ve Diğer Bazı Ülkelerin Satın Alma Gücüne Göre Geliri 1980–2006 (milyar dolar).....	19
Şekil 2.2 Güney Kore, Türkiye ve Diğer Bazı Ülkelerin Satın Alma Gücüne Göre Kişi Başına GSYİH'si (dolar).....	20
Şekil 2.3 Güney Kore, Türkiye ve Diğer Bazı Ülkelerin 1980–2006 Dönemi İhracatı (milyar dolar).....	22
Şekil 2.4 Güney Kore, Türkiye ve Diğer Bazı Ülkelerin 1980–2006 Dönemi İthalatı (milyar dolar).....	23
Şekil 2.5 2006 Yılında Güney Kore'nin En Fazla Mal İhracatı Yaptığı Ülkelerin Payları.....	23
Şekil 2.6 2006 Yılında Güney Kore'nin En Fazla Mal İthalatı Yaptığı Ülkelerin Payları.....	24
Şekil 2.7 Güney Kore Dış Ticaret Dengeleri, 2006 (milyar dolar).....	25
Şekil 2.8 Güney Kore Mal İhracatının Sektörel Dağılımı, 2006 (%).....	26
Şekil 2.9 Güney Kore Mal İthalatının Sektörel Dağılımı, 2006 (%).....	26
Şekil 2.10 Sektöre göre Güney Kore'nin Görelİ İhracat Avantajı ve Görelİ İthalat Nüfuz Endeksleri, 2006.....	28
Şekil 2.11 1985–2006 Döneminde Güney Kore ve Türkiye'ye Yapılan Doğrudan Yabancı Yatırımlar (milyon dolar).....	32
Şekil 2.12 Doğrudan Yabancı Yatırım Stokunun Ülkelere Göre Dağılımı, 2005.....	34
Şekil 3.1 1968–2006 Döneminde Güney Kore ve Türkiye'de Sabit Sermaye Oluşumunun ve Brüt Tasarrufların GSYİH'ye Oranı.....	47
Şekil 3.2 Ar-Ge Harcamalarının GSYİH'ye Oranı (%).....	51
Şekil 3.3 Başlıca Triadik Patent Başvurusu Yapan Ülkelerin Başvuru Sayıları (1985-2005).....	52
Şekil 5.1 1989–2006 Dönemi Türkiye-Güney Kore Dış Ticareti (milyon dolar).....	64
Şekil 5.2 2000-2006 Döneminde Türkiye'nin Çin, Güney Kore ve Japonya'ya Karşı Dış Ticaret Açığı (milyon dolar).....	65
Şekil 5.3 3-haneli Standart Ticaret Sınıflandırmasına Göre Güney Kore'nin İthalat Profili, 2006 (Ham Petrol ve Doğalgaz Hariç İthalat Değeri 2 Milyar Doları Aşan Ürün Grupları İçin).....	69
Şekil 5.4 3-haneli Standart Ticaret Sınıflandırmasına göre Güney Kore'nin İthalat Profili, 2006 (Türkiye'nin İhracat Değeri 500 Milyon Doları Aşan Ürün Grupları İçin).....	71

TABLolar

Tablo 1.1 Planlı Dönemde Güney Kore'nin Yıllık Ortalama GSYİH, İhracat ve İthalat Artış Hızları ile Enflasyon Oranı (%).....	7
Tablo 2.1 Güney Kore, Türkiye, Çin ve Hindistan'da %20'lik Dilimlerin Gelirden Aldığı Pay (%).....	21
Tablo 2.2 Dönemlere Göre Güney Kore'nin Yıllık Ortalama Tüketici Fiyatları Enflasyonu (%).....	22
Tablo 2.3 Standart Ticaret Sınıflandırmasına (SITC) göre Güney Kore İhracatının Değışimi (%).....	27
Tablo 2.4 IMD Rekabetçilik Endeksine göre Sıralama.....	30
Tablo 2.5 Güney Kore'de Doğrudan Yabancı Yatırım Stokunun Sektörel Dağılımı (2005).....	33
Tablo 3.1 Güney Kore, Japonya, ABD ve Türkiye'de Okullaşma Oranları* (Brüt %).....	45
Tablo 5.1 Başlıca İthalat Kalemlerimiz (milyon dolar).....	66
Tablo 5.2 Başlıca İhracat Kalemlerimiz (milyon dolar).....	67
Tablo 5.3 Türkiye'deki Başlıca Güney Kore Yatırımları, 1987-1997.....	74

ÖNSÖZ

Ülkelerarası kıyaslamaların sağlıklı bir şekilde yapılmasını sağlayan Penn Dünya Tablolarına göre 1963-2003 döneminde kişi başına gelirini en çok artıran on ülkeden sekizi Uzak Doğu'da bulunmakta ve Güney Kore yıllık ortalama %5,8 artış ile dünya çapında üçüncü sırada yer almaktadır. Güney Kore'nin hızlı büyümesinin nelere dayandığı ve sonuçlarının neler olduğu, büyüme sürecinde ülkenin ekonomik ve sosyal yapısının nasıl değiştiği, gerek akademik yayınlarda ve çeşitli kuruluşların yayımladığı araştırma raporlarında gerekse medyanın yayınlarında sürekli bir gündem maddesi olarak irdelenmektedir.

Türkiye'nin de aralarında bulunduğu yükselen ekonomiler hakkında sağlıklı bilgiler türetilmesinin ve yayılmasının, rekabetçilik analizlerinin isabeti açısından önemi açıktır. Bu görüşlerden hareketle, TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu olarak öncelikle Çin ve Hindistan'ı çalışma planımıza dahil ederek 2006 yılında Çin, 2007 yılında ise Hindistan üzerine rapor hazırlamıştık. Bu yıl, özellikle 1962 yılından beri uyguladığı stratejileri ve yöntemleri ile dünyanın en fakir ülkelerinden biri iken kırk yıl içinde gelişmiş ülkeler arasına katılan Güney Kore'yi gündemimize aldık.

Kore Savaşı sonrasında 1950'lerde geçimlik ekonomiye sahip olan Güney Kore'nin büyümesi, 1960'larda kalkışa geçerek 1970'lerde gelişmekte olan ülke kategorisine girmesi, 1980'lerdeki demokratikleşme dönemi ve 1990'lardaki küreselleşme döneminin ardından ise 2000'li yıllarda inovasyon odaklı ekonomiye dönüşmesi ile sürüyor. Dünya Bankası 2006 yılı verilerine göre Güney Kore dünyanın en büyük on üçüncü ekonomisi. 1953-1961 döneminde kişi başına gelirini yıllık ortalama %1,1 oranında artıran Güney Kore, 1962'den bu yana kişi başına yıllık ortalama %5,8 oranında büyüyor.

Gerek nüfus büyüklüğü ile şehir ve köylerde yaşayanların toplam nüfusa oranları (örneğin 1967 yılında bu oranlar her iki ülkede sırasıyla %36 ve %64) gerekse ekonomik kalkınma düzeyleri açısından 1970'lerde benzer olan Güney Kore ve Türkiye, son 30 yılda büyük oranda farklılaştı. Güney Kore'nin kişi başına düşen GSYİH'si çok daha düşükken, 1977'de önce Türkiye'ninkini yakaladı, 2004 yılı itibarıyla ise 3 katına ulaştı. Böylece Güney Kore orta-uzun vadede çok daha hızlı büyüyerek Türkiye'den daha rekabetçi bir ekonomi olduğunu göstermekle kalmadı, Dünya Ekonomik Forumu'nun her yıl açıkladığı Küresel Rekabet

Sıralaması 2007-2008’de 131 ülke arasında 11. sıraya kadar yükseldi. Güney Kore’nin bu denli yüksek rekabet gücü düzeyine ulaşmasında teknoloji özümseme kapasitesindeki artışın büyük bir rolü olduğunu söylemek mümkün. Çünkü Ar-Ge harcamalarının GSYİH’ya oranı %3, yükseköğretime kayıt oranı %90 olan Güney Kore, bu oranların sırasıyla %0,7 ve %31 olduğu Türkiye’ye kıyasla teknolojik gelişime ve inovasyona çok daha uygun bir ortam sağlıyor. Özümseme kapasitesi olarak da adlandırılan bu iki göstergede ulaştığı düzey ile Güney Kore’nin yalnızca Türkiye’ye kıyasla değil tüm dünya ülkeleri göz önüne alındığında da oldukça iyi bir durumda olduğu görülüyor. Güney Kore’de Ar-Ge harcamalarının GSYİH’ye oranı Finlandiya, İsveç ve Japonya’nın ardından dünyadaki en yüksek dördüncü oran. Bunun sonucu patent başvurularına da yansıyor. Avrupa, ABD ve Japonya patent bürolarına yapılan toplam başvuruların sayısını veren Triadik patent başvurularında Güney Kore kaynaklı olanlar son 20 yılda %35 gibi olağanüstü yüksek bir ortalama yıllık artış göstererek 1985 yılında sadece 8 iken 2005 yılında 3158’e ulaşmış durumdadır.

Teknoloji özümseme kapasitesinin diğer bileşeni olan beşeri sermaye oluşumunda da, Güney Kore’nin teknoloji düzeyi ile paralel bir şekilde önceleri temel eğitime odaklanarak ilköğretimde tam okullaşmayı sağlaması, daha sonra ise eğitim harcamalarını ortaöğretime kaydırması olarak özetlenebilecek eğitim stratejisinin çok etkili olduğu söylenebilir. Bilgi toplumuna geçme yolunda yapılan son atılımsa, yükseköğretime kayıt oranlarında kendini gösteriyor. 1991 yılında ortaöğretime bitirenlerin %39’u yükseköğretime devam ederken 2005 yılında bu oran %90’a ulaşmış ki bu ikinci değer dünyanın teknolojik olarak en ileri noktasındaki ABD’nin %82 olan oranının da üzerinde. Kısaca, Güney Kore’nin dış ticaret odaklı sanayileşme stratejisinin ülkeye yönelik teknoloji transferini kolaylaştırdığını, beşeri sermaye ve Ar-Ge kapasitesi artışına yönelik çabalarına ülkeye gelen teknolojinin özümsemesini sağladığı söylenebilir. Sonuç olarak, 1960’larda kalkınma stratejisi değişikliğine giderek başlattığı dış ticaret odaklı sanayileşme süreci, düzenli özümseme kapasitesi artışı ile birlikte Güney Kore’nin önce sıfırdan sanayileşmiş ülke statüsüne erişmesini, son yıllarda ise dünyanın inovasyon odaklı 31 ülkesinden biri haline dönüşmesini sağladı.

Güney Kore’nin yaşadığı bu hızlı kalkınma sürecinin arkasında hangi etkenler var? Kore Savaşı’nın yıkıcı etkilerinin ardından sıfırdan gelişmiş ülke aşamasına nasıl bu kadar hızlı gelebildi? Büyüme sürecinde ülkenin ekonomik ve sosyal yapısında hangi dönüşümler oldu?

Hızlı büyüme ne tür sonuçlara yol açtı? 1997 ekonomik krizinin nedenleri ve sonuçları nelerdir? Türkiye Güney Kore'nin başarılı büyüme deneyiminden neler öğrenebilir? Bu sorulara yanıt bulmak için öncelikle son 50 yılda Güney Kore'de yaşanan değişimi ve son noktada gelinen durumu anlamak gerekiyor. Bu amaçla, ilk bölümde Kore savaşı sonrasında ülkede izlenen farklı ekonomi politikalarını ve bunların büyüme üzerine etkilerini inceleyeceğiz. İkinci bölümde Güney Kore'nin dünya ekonomisindeki yerine, üçüncü bölümde ise gerek akademik araştırmacıların gerekse uluslararası gözlemcilerin uzunca bir süredir ilgisini çeken Güney Kore ekonomisindeki hızlı büyüme ve dönüşümün ardındaki etmenleri ve bunun Türkiye dahil diğer gelişmekte olan ülkelere bir model olup olmayacağını incelemeye çalışacağız. Dördüncü bölümde ilgiyle izlenen bir diğer ekonomik gelişmeye, Güney Kore'nin küresel marka yaratma konusundaki başarısına değineceğiz. Son bölümde ise Güney Kore ile Türkiye arasındaki ekonomik ilişkilere göz atacağız.

1. SAVAŞ SONRASI GÜNEY KORE EKONOMİSİ

M.Ö. 57 yılı gibi oldukça erken bir tarihte birliğini oluşturan Kore, tek bir devlet olarak kaldığı 12 yüzyılın ardından önce 1910-45 yılları arasında Japonya'nın kolonisi oldu, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise birliğini kaybederek Kuzey Kore ve Güney Kore olarak ikiye bölündü. 1948 yılında Kore Cumhuriyeti adı altında bağımsız bir devlet olan Güney Kore, 1950-53 yıllarında yaşanan ve ülkenin ikiye bölünmesinin kesinlik kazanmasıyla sonuçlanan Kore Savaşı'nın neden olduğu yıkımın da etkisiyle 1953 yılında dünyanın en fakir ülkelerinden biriydi¹. Savaş ertesinde planlı döneme kadar geçen dokuz yıl boyunca yüklü miktarda ABD yardımına karşın çok yavaş seyreden ekonomik iyileşme, 1962'de Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının uygulanmaya başlamasıyla ivme kazandı. 1965 yılında Japonya ile ilişkilerin normalleşmesi, yine 1960'ların ortalarında gerçekleştirilen mali reformlar, Vietnam Savaşı boyunca ABD ordusuna malzeme sağlanması, 1970'lerde Orta Doğu'da görülen büyük çaplı inşaat hamlesinden alınan pay ile desteklenen hızlı ekonomik büyüme sonucunda 1986 yılında Güney Kore kendi dinamizmiyle büyüme patikasına girmiş oldu (Song, 2003). Kronik ödemeler dengesi açığının sona ermesi ve tasarrufların yatırımlardan fazla olmaya başlaması ile öncekilerden farklılaşan bu dönemde, düşük petrol fiyatları, düşük dolar ve düşük faizlerin de katkısıyla 1987-97 arasında Güney Kore ekonomisi 2,5 kat büyüdü. 1995 yılında kişi başına geliri 10.000 doları aşan Güney Kore gelişmiş ekonomiler arasında sayılmaya başlandı.

1997 yılında başlayan mali krizin sonucunda büyüme bir yıl kesintiye uğramakla beraber hızlı yapısal reformlar ve uygun politika önlemleri sayesinde büyüme hızı 1999-2006 arasında yıllık ortalama %4,6 artan kişi başına GSYİH, 2006 yılı itibarıyla 17.000 doları aştı. Dünya Ekonomik Forumu'nun her yıl yayımladığı Küresel Rekabet Raporu'nun 2007-2008'e ait son sayısında, Güney Kore, artık sanayileşmenin son aşaması olan inovasyon odaklı ekonomi olarak kabul ediliyor. Dünya'da sanayileşmenin bu son aşamasına ulaşan 31 ülkeden² birisi olan Güney Kore'de büyüme, teknolojik olarak ön saflarda olduğu için, görece olarak artık daha çok kendi teknoloji geliştirme kapasitesine bağlı.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının uygulamaya konulduğu 1962 yılından bu yana geçen 45 yılda Güney Kore'nin kişi başına gelirini 110 dolardan 17.000 doların üzerine çıkardığı göz önüne alınınca, ekonomik büyüme performansının olağanüstü olduğunu söylemek mümkün. Bu dönemde Güney Kore yalnızca ekonomik alanda değil sosyal alanda da çok büyük bir ilerleme göstermiş, dış şoklara oldukça iyi uyum sağlamış, çok partili demokratik sistemi

¹ Eldeki en eski verilerin olduğu 1962 yılına gelindiğinde bile Güney Kore'nin kişi başına geliri cari fiyatlarla yalnızca 110 dolardı (WDI Online).

² Bu ülkeler, Küresel Rekabet Raporu 2007 - 2008, sayfa 9 Tablo 3'te sıralanıyor.

oturtmuş durumda. Savaş sonrası Güney Kore ekonomisinin gelişimi, iç ve dış etkenlere bağlı olarak farklılaşan beş döneme ayrılarak incelenebilir:

Savaş Sonrası İyileşme Dönemi: 1953-61

Kore Savaşının bitiminden 1960'ların başına kadar Güney Kore yönetimi ekonomik konuları göz ardı ederek önceliği siyasete, özellikle de ülkenin birleşmesine verdi (Rodrik, 1995). Kore savaşının gölgesinde geçen 1950'ler boyunca farklı politik güçlerin ülkenin kontrolünü ele geçirmek için yarıştığı; politikacıların bunu gerçekleştirmek için iş dünyasının seçkinlerine yaslandığı; Doğu Asya Büyüme modelinde görülen kamu-iş dünyası ittifakından farklı olarak yolsuzluğa yol açan bu tür kamu-iş dünyası ilişkilerinin kaotik bir politik ortam yarattığı söylenebilir. Gerçekten de, 1953-61 döneminde, yüksek büyüme hızları, sanayi politikası, üretimin ulusal düzeyde yeniden düzenlenmesi, ihracata odaklanma, merkezi bir ekonomik karar alma yapılanması, topyekun büyüme ittifakının oluşması gibi Doğu Asya Büyüme modeline özgü belirtiler henüz yoktu (Huang, 2005). Belirli bir dış ticaret stratejisinin olmadığı bu dönemde ekonomik büyümeye de çok az önem veriliyor; sanayinin, dolayısıyla Güney Kore ekonomisinin büyümesi ithal ikamesi, dış yardım³ ve değerli döviz kuruna dayanıyordu. O dönemde Güney Kore'de neredeyse sadece gıda ve tekstil gibi tüketim malları endüstrileri olduğu için ithal ikamesi de sadece bu endüstrilerde uygulanıyordu.

Tablo 1.1'de, 1953-61 arasında Güney Kore ekonomisinin yıllık ortalama %4,2 gibi, sonraki dönemlerdekine kıyasla düşük olsa da, azımsanmayacak bir hızla büyüdüğü görülüyor. Ancak bu dönemde yalnızca doğum artış hızına değil Kuzey'den Güney'e yönelen göçe de bağlı olarak yaşanan ve yıllık ortalama %3,1'e dayanan hızlı nüfus artışı, kişi başına gelir artışını oldukça sınırlayarak yıllık ortalama %1,1'e düşürdü.

Sonuç olarak, 1953 ve 1961 arasındaki dönem savaş nedeniyle yıkıma uğrayan ekonominin yavaş da olsa toparlanması olarak özetlenebilir. 1958 öncesinde, ihracat gelirlerinin bir bölümünün bazı tüketim mallarının ithalatında kullanılmak üzere ihracatçılara bırakılması (Rodrik, 1995) gibi ihracat teşvikleri olmakla beraber, sonrasında teşviklerin kapsamı büyük ölçüde genişletildi. İhracatçılara, hammadde ve yedek parça ithalatında gümrük muafiyeti ve 1959 yılından itibaren sübvansede edilmiş kredilere erişim imkanı sağlandı. Ancak yine de,

³ Bu dönemde ABD'den oldukça yüklü miktarda yardım geldi.

bu dönemin ekonomi politikası olarak ithal ikamesi öne çıkarken, geleceği olumlu yönde etkileyecek en önemli politika, eğitime büyük miktarda yatırım yapılması oldu. 1960'larda gelişen emek yoğun sektörlerin temel dayanağının, kamu ve özel sektör tarafından eğitime bu dönemde yapılan yatırımların karşılığının alınmasıyla oluşan iyi eğitilmiş iş gücü olduğu söylenebilir.

Planlı Dönem: 1962-86⁴

1960'larda Güney Kore'nin yaşadığı en önemli değişimlerden birisi, yönetimin önceliğinin siyasetten ekonomik büyümeye kaymasıydı. Bu öncelik değişikliğinin yansımalarını, 1961 yılında askeri darbe ile yönetime gelen Park'ın ekonomik konulara ayırdığı zaman ve büyüme odaklı bürokratlara verdiği destekte bulmak mümkün. Bu dönemdeki en önemli yatırım desteği, darbenin ardından kamulaştırılan bankalar aracılığıyla büyük şirket gruplarına verilen kredilerin genişletilmesiyle yetinilmemesi, başarılı şirketlerin ekli reel faizlerle ödüllendirilmesi gibi yatırım ortamını ciddi biçimde iyileştiren uygulamalardı (Rodrik, 1995). Güney Kore yönetiminin ekonomik konulara verdiği önceliğin en önemli yansıması ise daha önce taslak çalışmalar olarak hazırlanmış ancak uygulamaya sokulmamış kalkınma planlarının, 1962 yılından itibaren etkin olarak uygulanmaya başlanmasıdır.

1986 yılına kadar altı adet Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı tamamlandı. Ardı ardına uygulamaya giren bu beş yıllık planların amaçları gelir artışı, ekonomik yapıdaki değişimler ve ekonomik önceliklere göre zaman içinde farklılaştı. 1962-66 yıllarında uygulanan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın temel amacı yoksulluk çemberini kırmak ve kendi dinamizmiyle büyümenin⁵ temellerini kurmak olarak belirlenmişti. Başlıca kalkınma projelerinin maliyetlerinin ve çıktılarının sıralandığı bir listeden oluşan bu ilk kalkınma planında ihracatta, gelir düzeyinde ve istihdamda en yüksek büyümeyi sağlayacak politika önerileri de yer alıyordu. Bu politika önerileri; vergi, bütçe ve para politikaları ile mali piyasalar ve kambiyo rejimi üzerine yapılması düşünülen reformların bir listesiydi. Dış ticaret politikası ise görece olarak daha kapsamlı olarak hazırlanmıştı ve amacı ihracatçı firmalara ucuz kredi, vergi avantajları, ihracat teşvik primleri ve bir takım idari destekler sağlayarak ihracatı artırmaktı.

"İhracat öncelikli hızlı büyüme" ilkesine dayanan Birinci Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı döneminde Tablo 1.1'de görülebileceği gibi, gerçekten de hem GSYİH hem de ihracatta

⁴ Bu bölüm Song (2003) temel alınarak yazılmıştır.

⁵ Dış kaynak kullanımı olmadan, bir başka deyişle cari açık vermeden, büyüebilme

yüksek artış sağlandı (sırasıyla yıllık %7,4 ve %25,1), ancak bu hızlı artış beraberinde fiyat artışını da getirdi. Birinci Plan'ın sonlarına doğru yıllık %23'ü aşan enflasyon ciddi bir sorun haline geldi ve hükümet fiyat istikrarını sağlamak için acil önlemler almak zorunda kaldı (Song, 2003).

Tablo 1.1 Planlı Dönemde Güney Kore'nin Yıllık Ortalama GSYİH, İhracat ve İthalat Artış Hızları ile Enflasyon Oranı (%)

Dönemler	GSYİH Büyüme Hızı	Kişi Başına GSYİH Büyüme Hızı	İhracat Artış Hızı	İthalat Artış Hızı	Enflasyon Oranı
I. Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı (1962-1966)	7,4	4,7	25,1	16,8	23*
II. Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı (1967-1971)	9,7	7,3	31,1	26,9	12,8
III. Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı (1972-1976)	8,0	6,0	43,2	30,3	15,5
IIII. Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı (1977-1981)	6,1	4,4	22,5	24,5	18,4
IV. Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı (1982-1986)	8,7	7,4	10,1	3,7	3,6
V. Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı (1987-1991)	9,4	8,3	15,4	21,3	6,7
VI. Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı (1992-1996)	7,3	6,2	13,9	14,4	5,3

Kaynak: PWT, WDI Online, REF Hesaplamaları (*) Song (2003)

1965 yılından itibaren hükümet yalnızca fiyat istikrarını değil, "sağlam temellere dayalı bir ekonomik büyüme"yi de sağlamak için önemli reformları hayata geçirdi. Birinci Beş Yıllık Plan döneminde gerçekleştirilen ancak sonuçları İkinci Plan döneminde alınmaya başlanan bu reformlar arasında pozitif ve gerçekçi faiz oranları getirerek tasarrufların bankacılık sistemine yönelmesini sağlayan mali reform; oldukça yüksek değerli döviz kurunu normal düzeye indiren kambiyo rejimi reformu; ihraç mallarının üretiminde kullanılan makine ve parçaların ithalatını kolaylaştıran dış ticaret reformu ve hükümet harcamalarına istikrar kazandırmayı amaçlayan kamu mali reformu sayılabilir. Tüm bu reformların sonucunda ihracatta ve GSYİH'de hızlı artış, fiyat istikrarı ve daha yüksek yurtiçi tasarruf oranlarına ulaşıldı. 1967-1971 yıllarını kapsayan II. Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı döneminde yıllık

ortalama GSYİH artışı %9,7'ye ihracat artışı ise %31,1'e yükseldi. Ancak özel ve kamu yatırımlarındaki hızlı artış yalnızca yurtiçi tasarruflarla karşılanamadığı için tasarrufları artırarak dış borçlanmayı azaltma gerekliliği daha da önemli hale geldi.

1972 yılında uygulanmaya başlanan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı daha çok ağır sanayi ve kimya sektörünün geliştirilmesine odaklandı, dolayısıyla mali politikalar da bu alanların desteklenmesine yönelikti. Bu sektörlere daha çok finansal kaynak, özel yıpranma tahsisleri, düşük vergi oranları, daha iyi kamu hizmetleri ve idari destekler sağlamak Üçüncü Plan dönemindeki ekonomi politikalarının özünü oluşturdu. Ancak, artması için büyük çabalar gösterilmesine karşın yurtiçi tasarruflar bu iki sektörün ihtiyaç duyduğu yatırımları finanse etmekte yetersiz kalınca, dış borçlanma büyük oranda arttı ve önemli bir politik sorun olarak belirdi.

Bir diğer politik sorun gelir dağılımı ile ilgiliydi. Tablo 1.2'de görülebileceği gibi, planlı dönemin başladığı 1962 yılından itibaren sanayi ile tarım sektörü arasında sanayi lehine yaşanan ve dört kata ulaşan büyüme hızı farklılığı sonucunda 1960'ların sonlarına doğru, politik bir sorun olarak ortaya çıkan kent ve kırsal arasındaki gelir uçurumunu ortadan kaldırmak için hükümet 1969 yılından itibaren tarım fiyat destek politikası uygulamaya başladı. Bütçe açıklarının en önemli nedenlerinden biri olan bu politika, tek başına kent ve kırsal arasındaki gelir farklılığını kapatmak için yeterli olmayınca, kırsal nüfusun gelir ve yaşam koşullarını iyileştirmek için 1971 yılında daha sistematik bir politika olan Yeni Köy Hareketi- YKH (New Village Movement) yürürlüğe kondu. YKH ve ağır sanayi hamlesi 1970'ler boyunca Güney Kore halkının gelirlerini artırma ve gelir dağılımını düzeltme yolundaki en ciddi çaba olarak görülebilir.

Ancak bu çaba, çok hızlı büyümenin beraberinde getirdiği yalnızca bölgeler arasında değil iç ve dış piyasaya yönelik üretim yapan sektörler arasında da artan gelir dağılımı bozukluğunu gidermeye yetmedi. Bu nedenle Dördüncü Plan'ın politik hedefleri arasında daha eşit bir gelir dağılımına ulaşma politikasına daha fazla öncelik verildi. Dördüncü Plan'dan başlayarak hükümetlerin temel hedefi ekonomik büyümenin niceliksel boyutundan çok niteliksel boyutuna odaklanmaya başladı, öyle ki Dördüncü Plan'ın resmi adı Beş Yıllık Sosyo-ekonomik Kalkınma Planı idi. 1977-1981 yıllarının kapsayan bu plan hazırlanırken öncelik verilen bir diğer konu da enflasyonla mücadeledir. Çünkü zaten sürmekte olan talep enflasyonuna, 1973 yılındaki ilk petrol krizinin ardından yükselen fiyatlar nedeniyle bir de maliyet enflasyonu eklenince

fiyat istikrarı bozuldu ve 1974 yılında enflasyon %40'ı aştı (Song, 2003). Dördüncü Plan döneminde para arzı artışının yıllık %20 olarak sabitlenmesi, istikrarı sağlamaya yönelik olarak alınan bir önlemdi. Katma değer vergisinin uygulanmaya başlaması da vergi yönetiminin modernleştirilmesine yönelik bir adımdı. Bu dönemde uygulanan dış ticaret ile ilgili politikalar arasında ihracata yönelik ithalatın geliştirilmesi, gerçekçi döviz kuru uygulamasının korunması, ihracat sübvansiyonlarının ve vergi avantajlarının artırılması ve ihracatçı firmalara dış borçlanma kolaylığı sağlanması sayılabilir. Ayrıca devlet tarafından, işgücünün hizmet içi eğitimi ve Ar-Ge'ye yönelik verilen dolaylı destek de artırıldı. Son olarak serbest ticaret bölgeleri ve dünya pazarlarında ticaretin genişletilmesi amacıyla "Ticaret Yapan Firma Sistemi" kuruldu.

Güney Kore'nin tarıma dayalı ekonomisi sanayi ağırlıklı bir ekonomiye dönüştükçe daha karmaşık ve konjonktürel dalgalanmalara ve enflasyona açık bir ekonomik yapı oluşmaya başladı. 1980'lerin başlarında ekonomik büyüme yavaşlamış, dış borçlar hızla artmış ve yüksek enflasyon yaşanmaya başlanmıştı. Bu nedenle makro ekonomik istikrar yeni bir ekonomi politikası olarak ortaya çıktı. 1982-86 dönemini kapsayan Beşinci Plan'ın temel politika hedefi makro ekonomik istikrarı sağlamak olarak belirlendi. Ayrıca, Beşinci Plan'dan itibaren serbest rekabet daha çok vurgulanmaya başlandı. Bunun nedeni ekonomide kamu ve özel sektör paylarının, planlı dönemin başladığı 1962 yılıyla kıyaslandığında büyük oranda değişmiş olmasıydı. Başlangıçta, piyasa sistemi yeterince gelişmemiş olduğundan, ekonomide kamu sektörü baskınken zaman içinde sanayi sektörünün kamu sektöründen daha hızlı büyümesi sonucunda durum tersine döndü. 1980 yılında işbaşına gelen hükümetin en önemli ekonomi politikası hedefi, piyasa ekonomisini geliştirmek ve yaratıcı ve yenilikçi potansiyeli ortaya çıkarmak olarak belirlendi. Ekonomik büyümedeki yavaşlamayı tersine döndürmek için yine en büyük öncelik ihracatı geliştirmeye yönelik politikalara verildi. Başta gemi ve makine gibi dayanıklı mallar olmak üzere tüm ihraç mallarının yoğun olarak teşvik edilmesi, dış pazar çeşitliliğinin sağlanmasına çalışılması, imalat sanayinde kullanılan ara malların ithalat vergilerinin düşürülmesi, ihracata dayalı büyümenin ivme kazanması için uygulanan politikalar arasında sayılabilir. 1980'lerin başında yaşanan bir diğer sorun olan dış borç artışına yönelik olarak da Beşinci Plan döneminde yurtiçi tasarrufları %21,9'dan %29,6'ya çıkarılması hedeflendi. Kamu harcamalarının kısılması, ihracatçı firmalar için amortisman ve Ar-Ge ile ilgili vergi indirimleri ve gelir dağılımını düzeltmeye yönelik vergi reformu bu dönemde

uygulanana başlıca maliye politikalarını oluşturuyordu. Para politikaları ise para arzı artışının yıllık %22 olarak belirlenmesini ve doğrudan kontrol yerine dolaylı kontrollerin yapılmasını hedefliyordu.

Güney Kore’de fiyat istikrarı Beşinci Plan döneminde, 1982 yılından itibaren sağlandı. 1970’lerin ortalarında yıllık %20’yi aşan tüketici fiyatları enflasyonu, 1986’dan itibaren %2-3 aralığında istikrar kazandı. Bu başarıda özellikle üç etken öne çıkıyor: İlki 1980’lerde enerji ve hammadde fiyatları ile doların düşük seyretmesi nedeniyle ithalata ödenen bedelin düşmesi; ikincisi hükümetin sistematik çabaları sonucunda nihayet enflasyon beklentilerinin düşmesi ve son olarak da verimlilikte yaşanan hızlı artış (Song, 2003). Fiyat istikrarının sağlanmasından sonraki üç yılda ekonomik büyüme %12’yi aşarak o yıllar için dünyadaki en yüksek büyüme hızına ulaşıldı.

Sonuç olarak, 1962-86 döneminde, petrol fiyatlarında yaşanan iki büyük artış gibi dış şoklara rağmen, Savaş Sonrası İyileşme Dönemi’ne kıyasla yaklaşık iki kat artarak %8’e ulaşan GSYİH büyüme hızı ile Güney Kore 1986 yılında satın alma paritesine göre kişi başına gelirini cari fiyatlarla 5000 doların üzerine çıkararak Kendi Dinamizmiyle Büyüme Dönemi’ne girdi.

Tablo 1.2 Güney Kore’nin GSYİH ve Tarım, Sanayi ve Hizmetler Sektörlerinin Büyüme Hızları, Sabit Fiyatlarla (%)

Dönemler	GSYİH Büyüme Hızı	Kişi Başına GSYİH Büyüme Hızı	Tarım Sektörünün Büyüme Hızı	Sanayi Sektörünün Büyüme Hızı	Hizmetler Sektörünün Büyüme Hızı
Savaş Sonrası İyileşme Dönemi (1953-1961)	4.2*	1.1*
Planlı Dönem (1962-1986)	8.0	6.0	3.2	11.9**	6.6**
Kendi Dinamizmiyle Büyüme Dönemi (1987-1997)	8.0	6.9	1.2	8.7	7.7
Finansal Kriz Dönemi (1997-1998)	-6.9	-7.5	-6.4	-8.2	-3.9
Kriz Sonrası Dönem (1999-2006)	5.2	4.6	0.0	6.9	4.2
Tüm Dönemlerin Ortalaması (1961-2006)	7.2	5.7	2.0	9.4***	6.2***

Kaynak: WDI Online, REF Hesaplamaları (*) PWT (**) 1970-1986 (***) 1970-2006

Kendi Dinamizmiyle Büyüme Dönemi: 1987-1997

1986 yılı itibarıyla Güney Kore ekonomisi yüksek ekonomik büyümeyi ve fiyat istikrarını sağlamış ve ödemeler dengesi fazlası vermeye başlamıştı. Japonya ve Tayvan gibi diğer Uzak Doğu ülkelerine kıyasla, Güney Kore’de tasarruf oranı düşük olduğu için bu döneme kadar yaşanan hızlı büyüme daha çok dış tasarruflara dayanıyordu. Tarihinde ilk kez 1986’da, yurtiçi tasarruflar yatırımları aştı ve bazı yıllar GSYİH’ya oranı %8’i aşan cari işlemler açığı veren Güney Kore, ilk kez bu tarihten sonra fazla vermeye başladı (WDI Online). Bu, Kendi Dinamizmiyle Büyüme Dönemi olarak adlandırılabilir farklı bir ekonomik büyüme evresine girildiğini gösteriyordu. Buna bağlı olarak kalkınma planları da farklılaşmaya başladı. Bu farklılaşma yalnızca içerikte değil, karar alma mekanizmasında da görüldü. Planlı dönemin başladığı 1960’lı yıllarda diğer alanlarda olduğu gibi ekonomide de kararlar yukarıdan aşağıya emir-komuta zinciri içerisinde alınıyordu⁶. Kalkınma sürecinin başlamasında oldukça etkili olan bu yukarıdan aşağıya yapı, ekonomi gelişip karmaşık bir hal almaya başladıktan sonra sakıncalı olmaya başladı. Böylece 1987-1991 yıllarını kapsayan Altıncı Plan’dan itibaren ekonomide karar alma mekanizması değişti ve farklı alanlardan 500’ü aşkın uzman bu planın hazırlanmasına katıldı.

1987’den itibaren ekonomi politikasında görülen en önemli değişiklikler, finansal sübvansiyonların tedricen azaltılması, özelleştirme, parasal kontrollerin doğrudan değil dolaylı yapılması, dış borçlanmanın azaltılması ve döviz kuru rejiminin iyileştirilmesi olarak sıralanabilir. 1987-1991 yıllarını kapsayan Altıncı Plan, genel olarak özel teşebbüse dayalı piyasa ekonomisine yönelik reformlar yoluyla Güney Kore ekonomisinin verimliliğini ve uluslararası rekabet gücünü artırmayı hedefliyordu. Bu nedenle, şirketlerin büyümesini sınırlandıran resmi düzenlemelerin büyük ölçüde ortadan kaldırılması ve finans, ithalat ve döviz kuru rejiminin büyük ölçüde serbestleşmesini içeren reformlar gündemi oluşturdu.

Güney Kore’nin Birleşmiş Milletlere üye olması, Sovyetler Birliği’nin dağılması ve kişi başına düşen GSMH’nin 7000 dolar sınırını aşmasının ardından, 1992-1996 yıllarında uygulanmak üzere hazırlanan Yedinci Plan, hazırlık ve uygulama aşamasında özel sektörün rolünü vurgulamaktaydı. Özdenetim ve düzgün rekabet yoluyla sağlıklı ve verimli bir ekonomiye ulaşmayı, yönetimde inovasyonu ve sağlam iş ve vatandaşlık ahlakı kurmayı hedefleyen

⁶ Başkan’ın emekli bir general olduğu Güney Kore’de, ekonomi ile ilgili bakanlar dahil olmak üzere birçok bürokrat emekli general albaydı (Song, 2003).

Plan, ikinci yılını doldurmadan hükümet değişikliğiyle askıya alındı ve yerini 1993-1997 yıllarını kapsayan dönemde uygulanması planlanan Beş Yıllık Yeni Ekonomi Planı'na bıraktı. Aynı zamanda sonuncu plan olan Yeni Ekonomi Planı, ekonominin geçmişte olduğu gibi hükümet tarafından yönlendirilmeyeceğini veya yönetilmeyeceğini, bundan böyle Güney Kore halkının katılımını ve yenilikçi ruhunu dayanak olarak alacağını vurguluyordu. Ayrıca yalnızca bütçe alanında değil, mali, idari, etik, vb. alanlardaki reformların önemine işaret ediyordu. Planda yazıldığı şekliyle hedef, 1997 yılı itibarıyla Güney Kore'yi sanayileşmiş ülkeler düzeyine yükseltmekti.

Ekonomik planların yaptırım gücü genellikle her yeni planla azalmakla birlikte, Altıncı Plan Güney Kore halkının gözünde hala gücünü koruyordu. Ancak kalkınmanın belli bir aşamasına ulaşılmasıyla birlikte güdümlü ekonomi yönetimi yerini makroekonomik politika araçları yoluyla ekonomi yönetimine bıraktı ve 1997 itibarıyla planlı dönem sona erdi.

Sonuç olarak, 1987-1997 döneminde GSYİH, bir önceki dönemde olduğu gibi yıllık ortalama %8 oranında arttı. Kişi başına gelir ise -düşen nüfus artış hızının da katkısıyla- %6,9 ile tüm dönemler içinde en yüksek artış hızına ulaşarak 1997 yılında satın alma paritesine göre cari fiyatlarla 14000 doları aştı on yılda 2,5 katına çıktı.

Finansal Kriz Dönemi: 1997-1998

Yüksek büyüme hızlarının kaydedildiği 1990'ların ilk yarısının ardından 1996 yılında ihracat artışının yavaşlaması ve birçok sektörde kapasite fazlasının ortaya çıkmasıyla sorgulanmaya başlanan Güneydoğu Asya ekonomilerine yönelik kuşku; 1997 yılında Tayland gayrimenkul ve mali sektöründe yaşanan sıkıntılar, Güney Kore'deki birçok şirket grubunun (chaebol) iflas etmesi ve Japon ekonomisinde kalıcı hale gelen durgunlukla gerçeğe dönüştü. Temmuz 1997'de Tayland baht'ının çökmesiyle başlayan kriz, Malezya ve Endonezya ile birlikte Güney Kore'yi de tümüyle etkisi altına aldı.

Aslında Güney Kore'deki mali kurumlarda Aralık 1997'de yaşanan döviz kuru krizinden önce sorunlar baş göstermişti. 1996-97 yıllarında bazı şirket grupları zarar etmiş, hükümet 1997'nin ilk aylarında bunu zayıf gruplarının tasfiyesi olarak nitelendirip seyirci kalmıştı (Yap, 2005). Ancak Haziran 1997'ye gelindiğinde kredi sözleşmesindeki şartları gerçekleştirme yetenekleri

olmadığı anlaşılan bu şirket gruplarına borç veren ticari bankaların etkilenmeye başlamasıyla krizin etkilerinin beklenenden daha fazla olacağı anlaşıldı. 1997 sonbaharında ise Tayland'da başlayan krizin etkisiyle yalnızca zayıf şirket grupları ile sınırlı kalacağı düşünülen bu sorun tüm ülkeye yayıldı (Ito, 2001). Finansal kırılganlık, yetersiz düzenleyici gözetim, şirketler kesiminin borçları, yönetim zafiyeti ve imalat sanayinin temel sektörlerindeki kapasite fazlasının gerçek boyutları ortaya çıktıkça da krizin etki alanı genişledi (Yusuf, 2001) ve 1998 yılı boyunca yalnızca Asya ülkelerinde değil, yükselen ekonomiler olarak adlandırılan ülkelerde de etkili oldu. Bununla beraber, Güneydoğu Asya kaynaklı bu kriz çok uzun sürmedi, öyle ki krizin en kötü dönemi 1999 yılı başlarında atlatılmıştı. Krizin çabuk atlatılmasında 21 milyar doları IMF'den, 10 milyar doları Dünya Bankasından, 4 milyar doları Asya Kalkınma Bankasından, geri kalanı farklı devletlerden olmak üzere toplam 58 milyar dolarlık paketten (Berg, 1999) daha çok 1998 başında ABD hükümetinin piyasalara güvenin geri gelmesini beklemektense yabancı ticari bankalara Güney Kore'nin kısa vadeli borçlarını sorunsuz çevirmeleri konusunda baskı yapmasının etkili olduğu belirtiliyor (Radelet ve Sachs, 1998).

Asya finansal krizinin nedenleri ana hatlarıyla oldukça iyi bilinmektedir. Bunlar; büyük miktarda kısa vadeli sermaye girişi, döviz kurlarının aşırı değerlendirilmesi, bankacılık sektörü üzerindeki yetersiz düzenleyici gözetim, döviz rezervlerinin kötü yönetilmesi, bankaların yabancı döviz cinsinden aşırı borçlanması, zayıf kurumsal yönetim ve Güneydoğu Asya ekonomileri arasındaki kuvvetli etkileşim olarak sıralanabilir (Ito, 2001). Güney Kore özelinde, büyük miktarda kısa vadeli sermaye girişi, OECD üyeliğini hedefleyen hükümetin 1990ların ikinci yarısında, hızlı bir finansal serbestleşmeye gitmesi tarafından tetiklenmişti. Yüksek düzeyde sermaye girişi sonucunda Güney Kore para birimi won otomatik olarak değerlendirilmiş ve yabancı mal ve hizmet fiyatlarının cazip hale gelmesiyle 1996 yılında dış ticaret açığı 21 milyar dolarla tarihsel olarak en yüksek düzeyine ulaşmıştı. 1996-97 yıllarında bazı şirket gruplarının zarar etmiş olmasının bir nedeninin de döviz kurundaki bu değerlendirme olduğu söylenebilir. Finansal krizin diğer iki nedeni ise bankacılık sektörü üzerindeki yetersiz düzenleyici gözetim ve büyük miktarda kısa vadeli dış fonun gelmesi sayesinde zor durumdaki şirketlere borç vermeyi sürdüren ticari bankaların geri ödenmeyen alacaklarıdır. Ayrıca, döviz kurlarının pratikte sabit olduğu varsayımıyla büyük miktarda kısa vadeli dış fonun uzun vadeli yatırımlara yönlendirilmiş olması, vade uyumsuzluğuna yol açarak krizin boyutunu artırmıştır.

1992-1996 yılları arasında gerçekleşen sermaye girişleri nedeniyle Asya'da faiz oranları düşmüş ve yatırımlar için ucuz finansman olanağı doğmuş, bu fonların büyük bir bölümü ise yapısal olarak zayıf ve yeterince gelişmemiş bankacılık sistemi tarafından -bankalar ve şirketler arasındaki doğrudan ya da dolaylı bağlantılar olmasının da etkisiyle- zayıf şirketlere aktarılmıştır (Barton, 2007). Ayrıca, bu görece ucuz fonların önemli bir kısmı banka kredisi şeklinde spekülasyon yatırım projelerine ve gayrimenkul sektörüne verilmiştir. 1992-1996 döneminde banka kredilerinin yüzde 70'i gayrimenkul sektörüne ve hisse senedi piyasasına tahsis edilmiştir. Güney Kore'de benzer şekilde büyük mali ortaklıklar gayrimenkule önemli ölçüde yatırım yapmışlar, çoğunlukla da bankalar tarafından kısa dönemli finanse edilmişlerdir (Ersönmez, 2005). Güney Kore'de geçmişte uygulanan ve tarımsal üretimi artırmak için ekilebilir arazinin tarım dışı kullanımını engelleyen politikalar nedeniyle, özellikle büyük şehirlerde yaşanan arazi kıtlığı⁷ da gayrimenkul fiyatlarının aşırı derecede yükselmesinde etkili olmuştur.

Kriz öncesi dönemde Güney Kore'de bütün piyasalar düzenlemeye tabi olmakla beraber, sermaye, emek ve toprak gibi üretim faktörleri piyasaları, ürün piyasalarına kıyasla hükümet tarafından daha sıkı kontrol ediliyordu. 1997 krizi öncesinde özellikle sermaye piyasaları üzerindeki aşırı sıkı düzenlemelerin⁸ Güney Kore'nin imalat sektörüne kıyasla bankacılık ve mali sektörünün gelişmesini geciktirdiği ve bu iki sektör arasındaki dengesizliğin 1997 krizinin şiddetini artırdığı, birçok Güney Koreli ekonomist tarafından kabul edilmektedir (Song, 2003). Uluslararası ticaret ve finans literatüründe mali krizlerin önlenmesi için serbestleşmenin sırasının önemli olduğu vurgulanmaktadır. Buna göre dış ticaret serbestisi, mali serbestleşmeden önce gelmeli, dış finansman serbestisi getirilmeden önce ülke içindeki mali kısıtlamalar kaldırılmalı ve son olarak doğrudan yabancı yatırımlar üzerindeki kısıtlamalar kısa vadeli yabancı sermaye olarak adlandırılan portföy ve banka borçlanmalarının önündeki kısıtlamalardan önce kaldırılmalıdır. Oysa Güney Kore'de 1997 krizi öncesi dönemde, bankaların yurtdışından borçlanmaları serbest olmakla beraber gelen doğrudan yabancı yatırımlar üzerinde sıkı kontrol vardı. Buna bağlı olarak, kısa vadeli borçlar döviz rezervlerinin 2 katından fazlaydı (Ito, 2001).

İmalat sektörü ve mali sektör arasındaki bir başka dengesizlik de imalat sanayisine, fazla üretim kapasitesine neden olacak kadar aşırı yatırım yapılmış olmasına karşın mali sektör

⁷1973 yılında alınan bir kararla, büyük şehirlerin genişlemesini engellemek için etraflarında yeşil kuşak oluşturulması projesi sonucunda örneğin Seul'un nüfusu 1973 yılından beri neredeyse ikiye katlandı ancak yönetim birimi alanı değişmedi. (Song, 2003)

⁸Bankacılık ürün ve fiyatlama sınırlamaları yanında perakende alt sektöründe yer konusundaki sıkı düzenlemeler hizmet sektörünün verimli işlemlerini engelliyordu. (Bailey ve diğ.).

dahil olmak üzere hizmet sektörüne yapılan yatırımın yetersiz olmasıydı. Bunun sonucu olarak, hizmet sektöründe yer alan şirketler büyük ölçüde verimlilikten ve hizmeti etkin bir şekilde sunacak ölçüğe sahip olmaktan uzaktı. İmalat sektöründe ise en son teknolojiye sahip yatırımlar yapılmış olmakla beraber, korumacılık ve kötü kurumsal yönetim şirketleri en iyi yönetim uygulamalarını benimsemekten alıkoyarak hem işgücü hem de sermaye verimliliğinin düşük kalmasına, örneğin ABD'dekinin yarısına bile ulaşamamasına, neden oluyordu (Baily ve diğ. , 1998). Zayıf kurumsal yönetime bağlı olarak, Güney Kore'deki şirket gruplarının rekabetçi avantaja sahip olmadıkları alanlarda da yatırım yapmaları, Güney Kore won'unun çöktüğü Aralık 1997'den önce birçok grubun iflas etmesine yol açan nedenler arasındaydı.

Asya finansal krizinin ortaya çıkmasının değilse bile yaygınlaşmasının nedenleri arasında döviz rezervlerinin kötü yönetilmesi de vardır. Gerçekten de Güney Kore, krizin başlangıcında devalüasyon yapmadığı için, para birimini savunmak isterken döviz rezervlerini tüketmiş ama sonuçta para biriminin değerini düşürmek zorunda kaldığı için iki yönden de zarara uğramıştır. Son olarak, bölge ülkelerinin yoğun bir ekonomik bütünleşme süreci içinde bulunmaları, özellikle endüstri içi ticaret nedeniyle dış ticaretlerinin karşılıklı bağımlılığının süratle artması sonucunda bir ülkede meydana gelen olumsuz gelişmenin, diğer ülkeleri de kolayca etkilemesi mümkün olmuştur (DTM, 1998).

Kriz Sonrası Dönem: 1999-2006

Japonya'daki durgunluk sürmekle beraber, 1999 yılı başlarında, özellikle elektronik ürünlere yönelik ABD ve Batı Avrupa kaynaklı talep ve iç harcamalardaki artış sayesinde Güney Doğu Asya piyasaları canlanmaya başladı. 1999 yılının ikinci yarısında, bölge içi ticaretin artması, petrol fiyatlarındaki yükselişin petrol üreticisi ülkeleri rahatlatması ve Japon yeninin değerlenmesi ile birlikte iyileşme hızlandı. 2000 yılına gelindiğinde genelde Güney Doğu Asya, özelde Güney Kore ekonomik büyümesinin geleceği ile ilgili duyulan şüpheler büyük ölçüde dağılmış, gelecek on yılın bölge için kayıp yıllar olacağına dair spekülasyonlar boşa çıkmıştı.

1997 sonunda başlayan krizin ardından 1998 yılında %6,9 oranında küçülen Güney Kore ekonomisi, 1999'da hızla toparlanıp büyümeye geçti, öyle ki GSYİH artışı 1999'da %9,5, 2000 yılında %8,5 oldu (WDI Online). İstihdamda artışın yeniden başladığı 2000 yılında döviz

kurlarında da istikrar sağlandı. Bu hızlı iyileşmenin arkasındaki etmenlerden ilki krizin ardından uygulamaya konulan yapısal reformlar konusunda sağlanan ilerlemelerin, Güney Kore ekonomisine duyulan güveni yeniden kurması olmuştur (Visco, 1999). Yapısal reformlarla mali sistem çok hızlı bir şekilde güçlendirilmekle kalmamış, bu çaba şirket kesiminde kurumsal yönetimi iyileştiren reform çalışmalarıyla pekiştirilmiştir (Celasun, 2002). Güvenin hızla yeniden sağlanmasında 1998'deki ithalat daralmasından ve bir ölçüde devalüasyonun etkisiyle artan ihracattan kaynaklanan rezerv artışının da payı olduğu yadsınamaz. Güven artışının gözlemlenebilir sonuçları olarak 1999 ve 2000 yıllarında doğrudan yabancı yatırım girişlerinin (şirket satın almalar dahil) 9 milyar doları aşarak tarihsel olarak en yüksek değerlerine ulaşmış olması, Güney Kore hisse senedi piyasasına krizin en yoğun yaşandığı 1998 yılında sermaye hareketlerinin serbest bırakılmasının ardından 4 milyar dolar net yabancı sermaye girişinin olması ve son olarak üç önemli kredi değerlendirme kuruluşunun Güney Kore'nin kredi notunu yükseltmiş olması sayılabilir (Visco, 1999). Tüm bu gelişmeler döviz rezervlerinin artmasında ve 1998 yılında başlatılmış olan dalgalı kur uygulamasının ardından kurların istikrar kazanmasında önemli rol oynadı. 1997 krizinin ardından Güney Kore'nin gerçekleştirdiği yapısal reformlar ile Türkiye'ye 2001 krizi ardından önerilenler büyük ölçüde benzerlik gösteriyor. Güney Kore'de 1998 yılında enflasyon hedeflemesine geçildi ve bağımsız hale getirilen Merkez Bankası'na, 1999 ve 2000 için sırasıyla %3 ve %2,5 olarak belirlenen hedeflere ulaşma sorumluluğu verildi. Hedeflerin altında gerçekleşen enflasyonun tekrar çok düşük oranlara inmesiyle 1998 sonunda sağlanan mali istikrar dalgalı kur rejiminin uygulamasında kolaylık sağladı.

1998 yılındaki çöküşten sonra Güney Kore ekonomisinin hızla toparlanıp büyümeye geçebilmesini sağlayan bir diğer etmen, yapısal reformların sağladığı avantajla kronik ve yüksek enflasyon geçmişi olmayan bir ortamda para politikasının geçici bir süre için kısmen gevşetilerek faizlerin düşürülebilmesi ve böylece kredi cephesine destek verilerek iç talebin canlandırılabilmesidir. Güney Kore ekonomisinde hızlı iyileşmeyi sağlayan üçüncü etmen, para politikasındaki kısmi gevşemenin yanında krize girerken kamu borç yükünün çok düşük düzeyde olması sayesinde kamu maliyesi fazla zorlanmadan maliye politikasının da gevşetilerek özellikle işsizlere yönelik desteklerle iç talepteki canlanmanın sürdürülebilmesidir.

Hızlı iyileşmeyi mümkün kılan bir başka etmen de dış koşulların olumlu olmasıdır. Özellikle 1998'in sonlarına doğru Japon yeninde görülen değerlenme, Japon ve Kore mallarının birçok piyasada rekabet etmekte olduğu göz önüne alındığında, Güney Kore'ye avantaj sağladı. Buna ek olarak, elektronik ürünlere yönelik ABD ve Batı Avrupa kaynaklı talep artışı sayesinde Güney Kore'de hızlı bir üretim artışı yaşandı. Böylece Güney Kore, ihracat ağırlıklı büyüme patikasına geri döndü. Ancak bu hızlı iyileşme, aynı zamanda, Güney Kore'deki beşeri ve fiziki sermaye birikimi ile teknolojiye erişilen düzeyin ne kadar sağlam olduğunu (Pack, 2001) ve Güney Kore ekonomisinin, özellikle imalat sanayisinin özünde ne kadar güçlü olduğunu da ortaya koydu (Ito, 2001).

1999 ve 2000 yıllarında %9 civarında olan Güney Kore GSYİH artışı 2001 yılında hız keserek %4,8 olarak gerçekleşti. Bunun nedeninin iç ve dış olumsuz koşulların bir birleşimi olduğu söylenebilir. Petrol fiyatlarındaki hızlı artış enerji ihtiyacının yarısını ithalatta karşılayan ülkeyi dış ticaret hadlerindeki bozulma yoluyla etkilerken aynı zamanda dünya olan talebin azalması da bu düşüşte etkili oldu. Ülke içinde de, ekonominin karşı karşıya olduğu sorunların başlangıçta düşünüldüğünden daha ağır olduğu kanısının oluşması, ülkenin ikinci büyük şirket grubu olan zor durumdaki Daewoo'nun satışı için yapılan görüşmelerinin sonuç vermemesi ve çalışanların yeniden yapılanmaya yönelik ciddi muhalefeti gibi olumsuz koşullar vardı (OECD, 2001).

Dünya ekonomisinin durgun bir seyir izlediği 2002 yılında Güney Kore ekonomisi, geniş bir yeniden yapılanma programı ile birlikte uygun makroekonomik politikalar uygulayarak %7 büyümeyi başardı (OECD, 2003). Ancak, bir ölçüde emek piyasasındaki ve şirketler kesimi ile mali sektördeki yapısal sorunlara ve kredi kartı balonunun patlamasına, bir ölçüde de SARS hastalığı ve Kuzey Kore nükleer silah krizi gibi dış şoklara bağlı olarak 2003 yılında büyüme hızı %3,1'e düştü (OECD, 2004). Sonraki üç yılda %4-%5 aralığında seyreden Güney Kore ekonomik büyümesinin 1997 krizi öncesi döneme kıyasla daha ılımlı bir patikaya oturduğu söylenebilir. Bunda Güney Kore'nin ulaştığı gelişmişlik düzeyinde⁹, emek ve sermaye gibi girdilerin katkısının yavaşlamaya başlaması ile büyümenin artık daha çok verimlilik artışlarına bağlı olması rol oynamaktadır. 1997 krizinin bir finansal kriz olarak başlamış olduğu göz önüne alınca bankacılık sektörünün verimliliği ile ilgili gelişmeler önem kazanmaktadır. Krizin üzerinden geçen on yılda, küresel ekonomik canlanmayı da arkasına alarak; Çin ve Hindistan'ın yükselişinden, Japonya'nın yeniden büyümeye başlamasından, geniş bölge içi ticaret hacminden, bölgedeki altyapı finansman ihtiyacından

⁹ 2004 yılı itibarıyla Güney Kore'nin kişi başına geliri OECD ortalamasının 2/3'üne ulaşmıştır. (OECD, 2004).

ve gittikçe güçlenen Asya sermaye kaynaklarından yararlanan Güney Kore finans sisteminin, 1997'ye kıyasla çok daha derin ve sağlam olduğu söylenebilir. Son on yıl zarfında finans sektörüne ait hem makro hem de mikro göstergelerde iyileşmeler oldu. Döviz rezervlerinin kısa vadeli borçlara oranında gelişme kaydedilmekle kalmadı gelen yabancı fonların bileşimi de düzeldi: kısa vadeli borçların GSYİH'ye oranı %8'ten %4'e indi. Bir başka olumlu gelişme de yerel parayla verilen kredilerin toplam kredilere oranınının 1995 yılında %16 iken 2006'da %46'ya çıkması oldu. Mikroekonomik göstergelerde de önemli iyileşmeler kaydedildi. Bugün bankalar, kriz öncesi döneme kıyasla çok daha verimli çalışıyorlar ve kârlarını artırdılar. Kamunun payının azaldığı ulusal bankalar dış rekabete de daha açık hale geldiler: Güney Kore bankacılık sektöründe yabancı sermaye oranı son yılda %2,7'den %10'a yükseldi (Barton, 2007).

Özetle, 1997 krizinden önceki dönemde %8 oranında büyüyen Güney Kore ekonomisi, krizden bu yana yıllık ortalama %5,2 büyüyor (Tablo 1.2). Emek ve sermaye gibi girdilerin katkısının yavaşlamaya başlaması ve ulaştığı gelişmişlik düzeyi göz önüne alındığında, GSYİH büyüme hızını bu düzeylerde tutabilmek için Güney Kore, daha çok verimlilik artışlarına dayanmak zorunda. Hatta Dünya Ekonomik Forumu'nun yaptığı sınıflandırmaya göre 2007 itibarıyla Güney Kore'nin sanayileşmenin son aşaması olan inovasyon odaklı ekonomi olarak kabul edildiği düşünüldüğünde, büyümesi görece olarak artık daha çok kendi teknoloji geliştirme kapasitesine de bağlı. Ancak, Güney Kore'de kadın istihdamı sanayileşmiş ülkelerin ortalamasından oldukça düşük olduğundan kadınların işgücüne katılımını artırmak için alınacak önlemler, ekonomik büyümenin bir süre daha sanayileşmenin son aşamasındaki ülkelerinkinden daha yüksek olma şansını artıracaktır. Verimliliği artırmak yoluyla büyümeyi sağlamak için ise rekabeti geliştirmek gerekiyor. Bunu sağlamak için OECD düzenleyici reformlar yoluyla potansiyel dış yatırımcıları caydıran piyasaya giriş engellerinin kaldırılmasını öneriyor (OECD, 2007a). Verimliliği artırmak için yapılan bir diğer öneri de enerji sektöründe iletim sisteminden bağımsız dağıtım şirketlerinin, bağımsız sektörel düzenleyicilerin ve sektörler arası sübvansiyonları azaltacak bir fiyatlama sisteminin kurulmasıdır. Son olarak, Güney Kore'nin büyümesi kendi teknoloji geliştirme kapasitesine de bağlı olduğu için inovasyon sistemi iyileştirilmeli. OECD, inovasyona yapılan yatırımların getirisini artırmak için Güney Kore'ye özel sektör ve kamu kesimi ile üniversitelerdeki araştırma kuruluşları arasındaki bağları güçlendirmesini, telif haklarının daha iyi korunmasını sağlamasını ve lisans eğitim kalitesini yükseltmesini tavsiye ediyor.

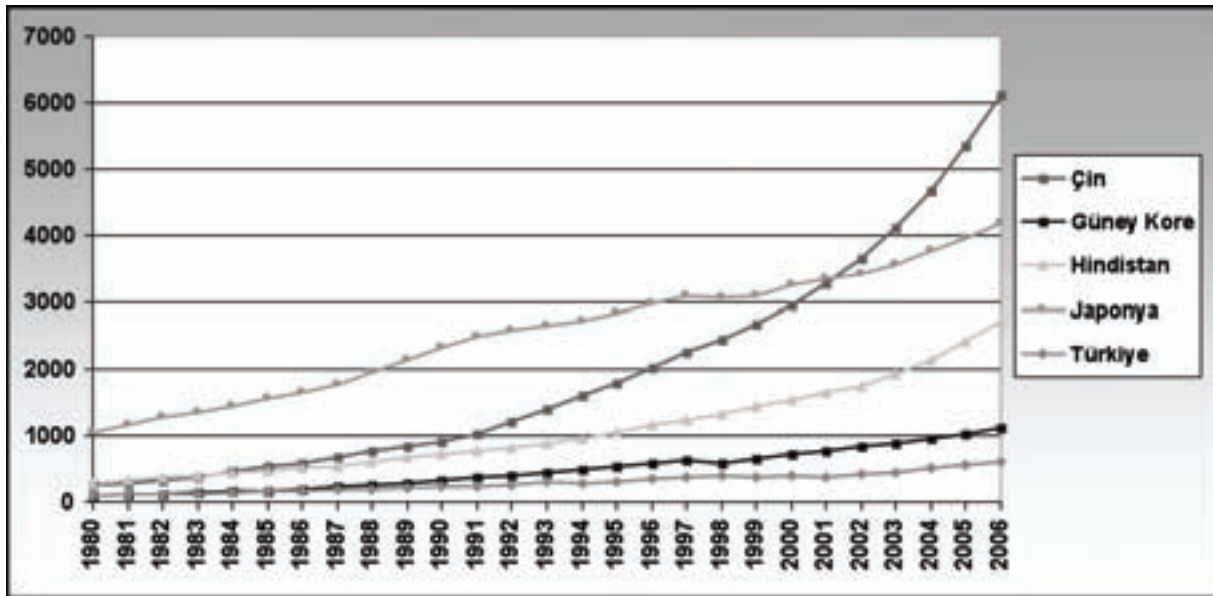
2. GÜNEY KORE: TEMEL GÖSTERGELER

Güney Kore, yaklaşık 99 bin kilometre karelik yüzölçümü ve 49 milyon nüfusu ile dünyada en yoğun nüfusa sahip ülkelerden birisi. Nüfus artış oranı 1950'lerde %3'den daha fazla iken bu oran 2005 yılında % 0,38'lere kadar gerilemiştir. 2006 yılı verilerine göre, nüfusun %18'ini 0-14 yaş arası, %72'sini 15-64 yaş arası, %10'unu ise 65 yaş ve üstü insanlar oluşturuyor. Bu değerlerin 1966 yılında sırasıyla %43, %53 ve %3 olduğu göz önüne alınca, Güney Kore'nin 40 yıl içinde ne kadar büyük bir sosyal değişim yaşadığı anlaşılıyor. Benzer şekilde, 1966 yılında nüfusun %34 şehirlerde yaşarken 2006 yılında bu oran %81'e çıkmış, kırsal nüfus ise %66'dan %19'a düşmüştür. Yetişkin nüfus okuryazarlık oranında Güney Kore'nin %98 ile gelişmiş ülkeleri yakalamak üzere olduğu görülüyor.

Gelir ve Gelir Dağılımı

Güney Kore'nin 2006 yılında satın alma gücüne göre geliri 1,1 trilyon dolar (Şekil 2.1), kişi başına düşen geliri ise 23.800 dolar (Şekil 2.2) olarak gerçekleşmiş. Toplam gelirin %3,2'si tarım, %39,6'sı sanayi ve %57,2'si hizmet sektörü tarafından üretiliyor (WDI Online).

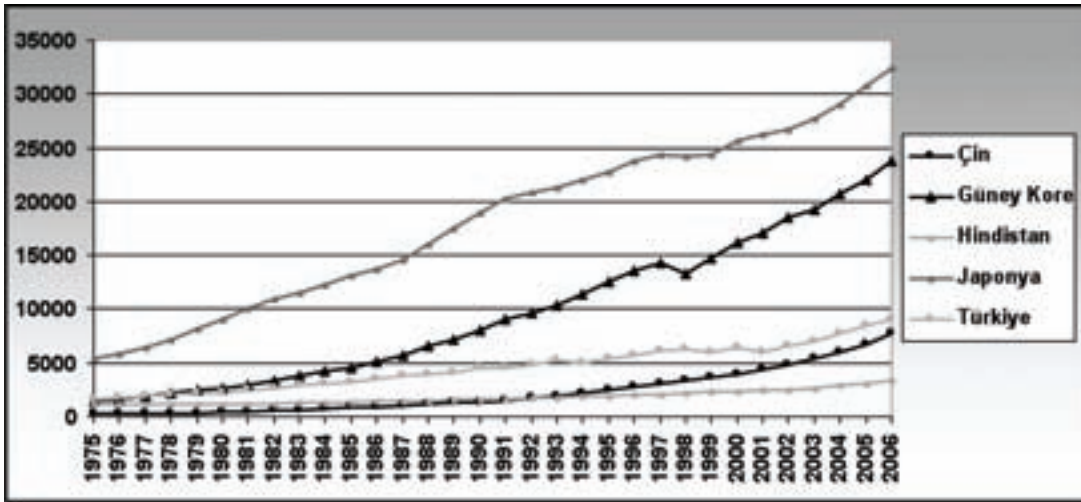
Şekil 2.1 Güney Kore, Türkiye ve Diğer Bazı Ülkelerin Satın Alma Gücüne Göre Geliri 1980-2006 (milyar dolar)

Kaynak: WDI Online, World Bank

Yaklaşık dört milyon Güney Koreli için tarım halen başlıca gelir kaynağı. Aile başına yaklaşık 14 dönüm olan arazi, uluslararası standartlara göre oldukça düşük olmakla beraber Güney Kore’de tarımsal verimlilik tarihsel olarak yüksektir. Coğrafi koşullara göre geliştirilmiş özel bir pirinç türünün üretilmesinin de etkisiyle örneğin 1977 yılında dünyada birim arazi başına en yüksek pirinç üretimini gerçekleştiren ülke Güney Kore olmuştu (Song, 2003). Pirinç üretiminde ulaşılan yüksek verimlilik ve özellikle şehirlerde buğday ve diğer tahılların daha çok tercih edilmeye başlaması nedeniyle tarih boyunca Kore için özel bir anlam ifade eden ve 1960’lardan beri tarım politikasının en temel unsuru olan pirinçte kendine yeterlilik sağlanmış görünüyor.

Şekil 2.2 Güney Kore, Türkiye ve Diğer Bazı Ülkelerin Satın Alma Gücüne Göre Kişi Başına GSYİH’si (dolar)

Kaynak: WDI Online, World Bank

1998 yılı verilerine göre Güney Kore’de toplam kullanılabilir gelirden en az pay alan %10'luk grubun, toplam gelir içindeki payı %3, gelirden en fazla pay alan %10'luk grubun toplam gelir içindeki payı ise %22 (WDI Online). Tarihsel ve yapısal nedenlerle Güney Kore’nin görece eşit bir gelir dağılımına sahip olduğu kabul edilir (Song, 2003). Güney Kore, Türkiye, Çin ve Hindistan’da %20’lik dilimlerin gelirden aldığı payı veren Tablo 2.1, bu kanıyı teyit ediyor: Güney Kore yalnızca Tablo 2.1’de karşılaştırıldığı ülkeler arasında en düzgün gelir dağılımına sahip ülke olmakla kalmıyor, gelişmekte olan bütün ülkeler içinde de en iyilerden birisi. Bunun temel nedeninin, kurulduğu 1948 yılının hemen ardından dünyanın en başarılı toprak reformlarından birisini gerçekleştirmesi olduğu söylenebilir.

Güney Kore'nin düzgün bir gelir dağılımına sahip olmasının Song'a (2003) göre bir başka nedeni de Kore Savaşı'nın tüm fiziksel altyapı ve üretim olanaklarını yok etmesi nedeniyle halkın her şeye sıfırdan başlamak zorunda kalmasıydı. Diğer nedenler arasında, Güney Kore halkının aynı etnik, kültürel ve dini kökenden gelmesi, tüm ülkede aynı coğrafi ve iklimsel koşulların hüküm sürmesi; eğitiminde fırsat eşitliğinin sağlanmış olması; kalkınmanın en azından başlangıç aşamasında emek-yoğun sektörleri geliştirme stratejisi sayesinde eğitim düzeyi düşük işçilere sağlanan istihdam olanakları ve kalkınma planlarında büyümenin yanında eşitliğe de vurgu yapılması sayılabilir. Sonuç olarak, Güney Kore ekonomisinin büyüme odaklı olduğu kadar eşitlik odaklı da olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Tablo 2.1 Güney Kore, Türkiye, Çin ve Hindistan'da %20'lik Dilimlerin Gelirden Aldığı Pay (%)

Gelir Grupları	Güney Kore (1998)	Türkiye (2003)	Çin (2001)	Hindistan (2000)
En yüksek %20	37	50	50	43
Dördüncü %20	23	21	22	21
Üçüncü %20	18	14	14	16
İkinci %20	14	10	9	12
En düşük %20	8	5	5	9

Kaynak: WDI Online, World Bank

2005'te çalışan nüfusun %8'i tarım sektöründe, %27'si sanayide, %65'i ise hizmet sektöründe istihdam ediliyor. 2006 yılı verilerine göre işsizlik oranı %3,4 olarak gerçekleşmiş (OECD, 2007b).

Finansal Göstergeler ve Dış Ticaret

Güney Kore'nin para birimi won (KRW). 1990'ların ilk yarısında 780-800 won arasında salınan yıllık ortalama dolar kuru, 1997 krizinin ardından 1400 dolarla en yüksek düzeyine ulaştığı 1998 yılından bu yana düşme eğiliminde. Türkiye'de döviz kurlarıyla ilgili yaşanan gelişmenin bir benzerini, kriz sonrasında yerel paranın dolar karşısında değer kazanmasını, Güney Kore'de de görüyoruz. 2003 yılında 1 dolar yıllık ortalama 1.192 won'a karşılık gelirken, 2007'de ortalama 929 won'a gerilemiş durumda (Reserve Bank of India). Güney Kore'de önceki 20 yılda yıllık ortalama %12,5 olan fiyat artışı, 1982 yılından itibaren %2-3 aralığında istikrar kazandı. 1987-1997 döneminde bir miktar

yükselerek %6 dolaylarında seyreden yıllık ortalama tüketici fiyatları enflasyonu, 1999 yılından bu yana yıllık ortalama %2,8 olarak gerçekleşti (Tablo 2.2).

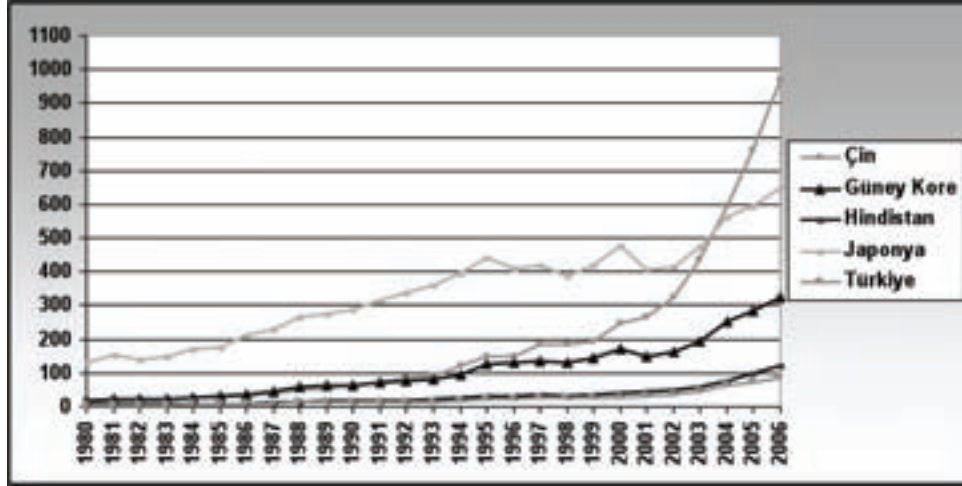
Tablo 2.2 Dönemlere Göre Güney Kore'nin Yıllık Ortalama Tüketici Fiyatları Enflasyonu (%)

Dönemler	Yıllık Ortalama Tüketici Fiyatları Enflasyonu (%)
Planlı Dönem (1966-1986)	12,5
Kendi Dinamizmiyle Büyüme Dönemi (1987-1997)	5,9
Finansal Kriz Dönemi (1997-1998)	7,5
Kriz Sonrası Dönem (1999-2006)	2,8
Tüm Dönemlerin Ortalaması (1961-2006)	8,5

Kaynak: WDI Online, REF Hesaplamaları

Güney Kore'de 2002 yılından bu yana bütçe fazlasının GSYİH'ye oranı %2 civarında seyrediyor. 1997 krizi sonrası dönemde cari dengesi de fazla veren Güney Kore'nin rezervleri 264 milyar dolarla oldukça yüksek bir düzeye çıkmış olmakla beraber dış borcu son iki yılda iki kat artarak 2008 yılı başında 381 milyar dolara ulaşmış durumda (Bank of Korea, 2008).

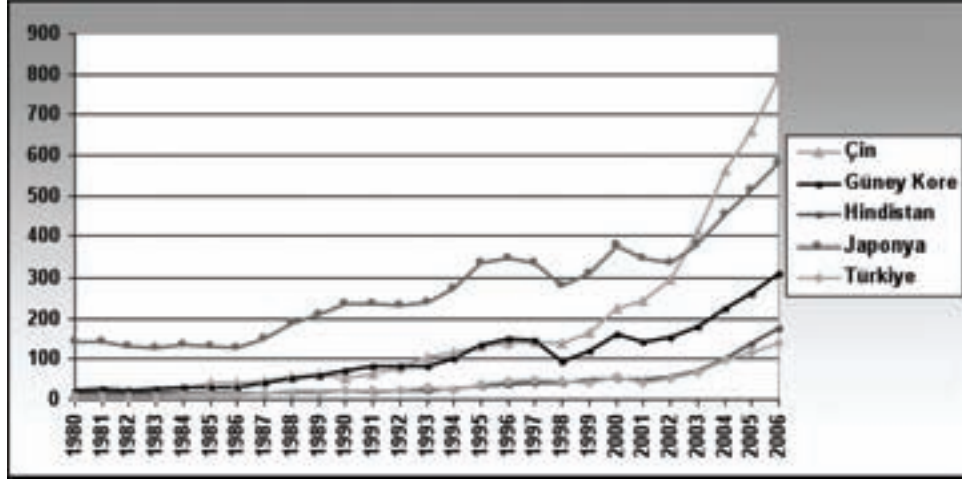
Şekil 2.3 Güney Kore, Türkiye ve Diğer Bazı Ülkelerin 1980-2006 Dönemi İhracatı (milyar dolar)

Kaynak: WDI Online, World Bank

2006 yılında 326 milyar dolar mal ihracatı (Şekil 2.3) ve 309 milyar dolar mal ithalatı (Şekil 2.4) yapan Güney Kore, bu ticaret hacmi ile dünyada sırasıyla 11'inci ve 13'üncülüğü alıyor (Tablo Ek 1). Güney Kore, 2006 yılı itibarıyla dünya toplam ihracatının %2,7'sini, toplam ithalatın ise %2,5'ini yapıyor. Bu değerler Türkiye için, sırasıyla, %0,7 ve %1,1.

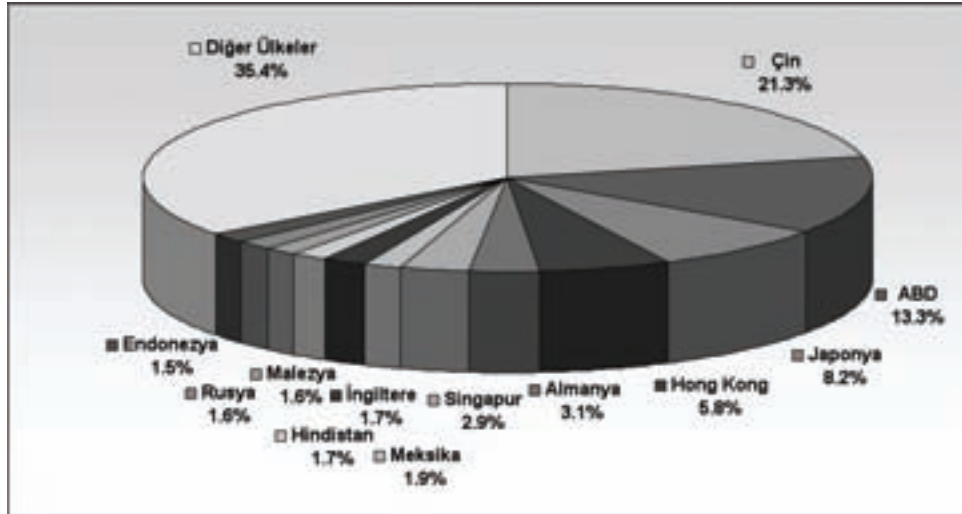
Şekil 2.4 Güney Kore, Türkiye ve Diğer Bazı Ülkelerin 1980–2006 Dönemi İthalatı (milyar dolar)

Kaynak: WDI Online, World Bank

1980-2006 döneminde Güney Kore'nin yıllık ortalama mal ihracatı artışı %12, mal ithalatı artışı ise %11. Bu değerler Türkiye için, sırasıyla, %14 ve %12 (World Bank, 2008) olmakla beraber, dönem başı olan 1980'de ihracatın ithalatı karşılama oranınının Türkiye için %37 iken Güney Kore'de %78 olması nedeniyle Türkiye gittikçe artan dış ticaret açığı verirken Güney Kore 1986 yılında fazla vermeye başlıyor.

Şekil 2.5 2006 Yılında Güney Kore'nin En Fazla Mal İhracatı Yaptığı Ülkelerin Payları

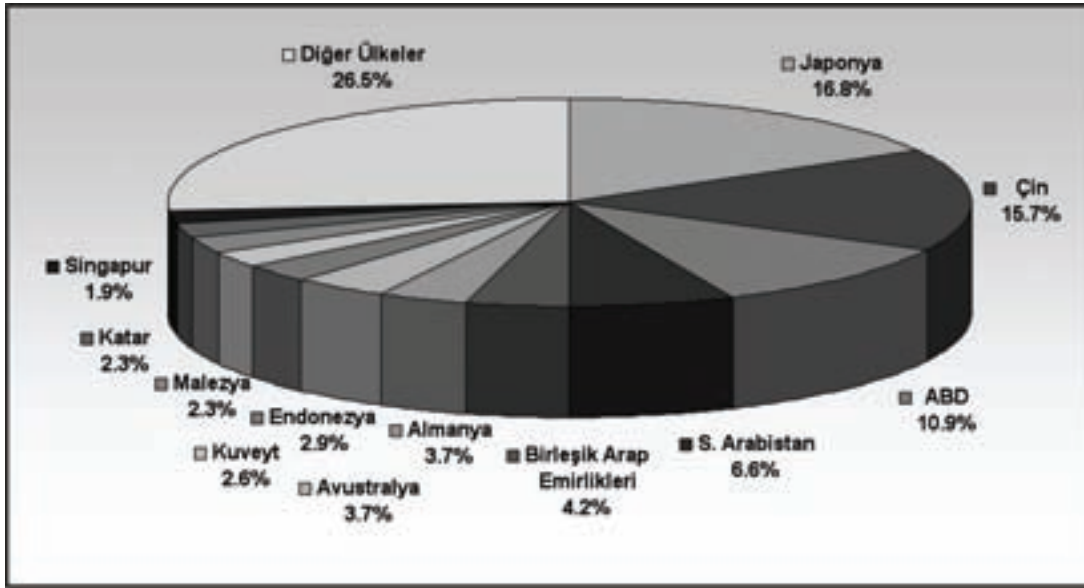

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database, REF Hesaplamaları

Şekil 2.5 Güney Kore ihrac pazarının yüksek derecede yoğunlaşmış olduğunu gösteriyor: İhracatın yarıdan fazlası Çin, ABD, Japonya, Hong Kong ve Almanya'dan oluşan beş ülkeye yapılıyor ve Çin'e yapılan ihracat tek başına toplam ihracatın beşte birini aşıyor. Beş yıl önce ihracatta aynı ağırlığa ABD'nin sahip olduğu göz önüne alındığında yönetimin, ihracatı Çin, Rusya ve Doğu Avrupa'daki eski sosyalist ülkelere kaydırma çabalarının (Song, 2003) -en azından Çin için- başarılı olduğu söylenebilir. Ancak asıl hedef olan ihracat pazarlarındaki yoğunlaşmanın azaltılmasının sağlandığını söylemek güç.

Benzer şekilde, Güney Kore ithalatı dört ülkede yoğunlaşmış durumda: Japonya, Çin, ABD ve Suudi Arabistan (Şekil 2.6). Bu ülkelerden Japonya ve Suudi Arabistan'a karşı dış ticaret açığı olan Güney Kore, Çin ve ABD ile olan dış ticaretinde fazla veriyor. 2001 yılında Japonya ve ABD'den yapılan ithalat, toplam ithalatın %35'ini oluştururken, 2006 yılında bu iki ülkenin payı azalıyor ve Çin ile petrol fiyatlarındaki yükseliş nedeniyle Suudi Arabistan'ın payı artıyor.

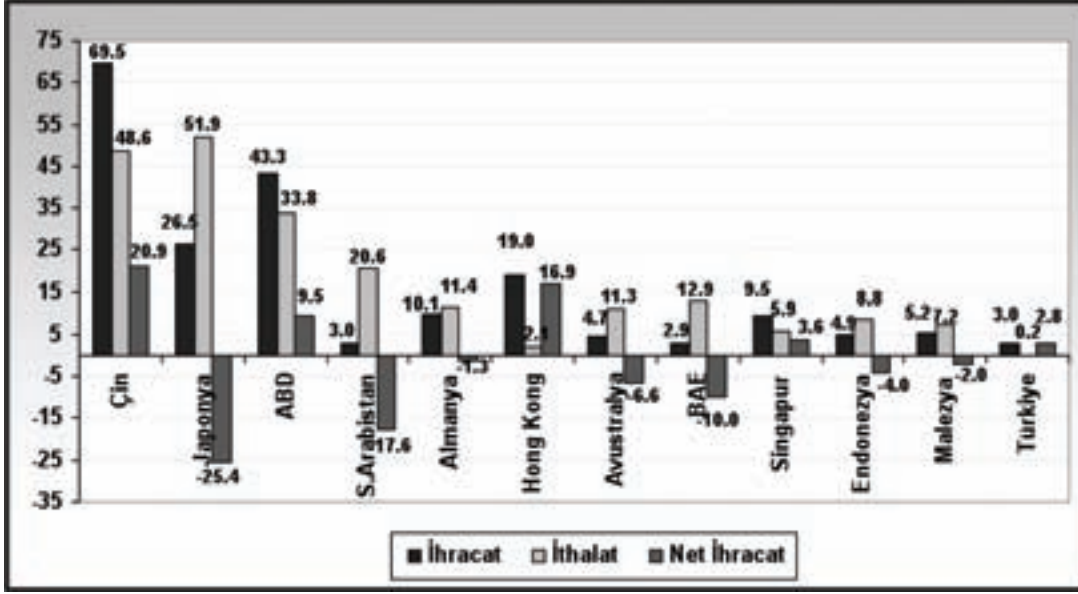
Şekil 2.6 2006 Yılında Güney Kore'nin En Fazla Mal İthalatı Yaptığı Ülkelerin Payları

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database, REF Hesaplamaları

Güney Kore'nin mal ticaretinde en önemli yeri sırasıyla Çin, Japonya, ABD, Suudi Arabistan, Almanya, Hong Kong, Avustralya, Birleşik Arap Emirlikleri, Singapur, Endonezya ve Malezya alıyor.

Şekil 2.7 Güney Kore Dış Ticaret Dengeleri, 2006 (milyar dolar)

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database, REF Hesaplamaları

Şekil 2.7, Güney Kore'nin 2006 yılında, en çok ticaret yaptığı ülkelerle ve Türkiye ile dış ticaret dengesini veriyor.¹⁰ Buna göre Güney Kore, başlıca dış ticaret ortakları arasında Japonya, Suudi Arabistan, Almanya, Avustralya, Birleşik Arap Emirlikleri, Endonezya ve Malezya ile yaptığı mal ticaretinde açık verirken diğerlerine karşı fazla veriyor. Güney Kore'nin dış ticaret dengesinin fazla verdiği ülkeler arasında Türkiye de var: Türkiye Güney Kore'ye 194 milyon dolar tutarında mal ihracatı yaparken, Güney Kore'den ithalatı 3 milyar doları aşıyor.

Elektrikli makineler, motorlu kara taşıtları, elektrikli cihazlar, kimyasal maddeler, makine, deniz ve hava taşıtları, mineral yakıtlar, diğer mamul maddeler¹¹, büro makineleri, demir-çelik ve tekstil ürünleri Güney Kore'nin başlıca ihracat ürünlerini oluşturuyor. 2006 yılında Güney Kore ihracatının sektörel dağılımı Şekil 2.8'de veriliyor¹².

Şekil 2.9 ise Güney Kore'nin yaptığı ithalatın 2006 yılındaki sektörel dağılımını veriyor. 1970lerde ağır sanayinin, yakın zamanlarda ise teknoloji-yoğun sanayinin güçlü bir şekilde teşvik edilmesi, bu alanlardaki gelişmeyi sağlamak için gereken makine ithalatının yüksek olmasına yol açmıştır (Song, 2003). Ayrıca, petrol fiyatlarında son yıllarda yaşanan artışa

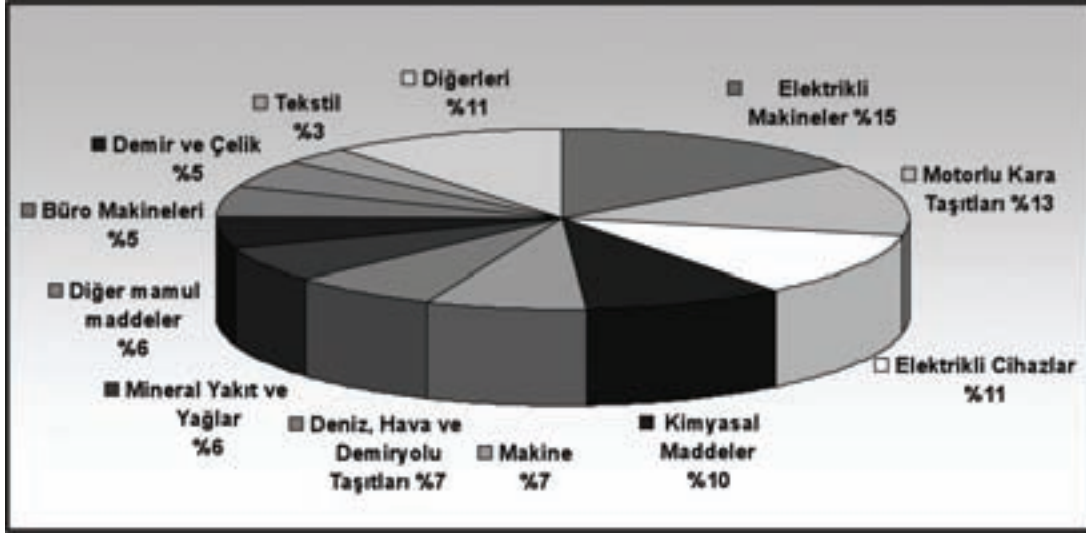
¹⁰ 2006 yılında Güney Kore ile en fazla mal ihracatı ve ithalatı yapan ülkeler Tablo Ek.2'de verilmiştir.

¹¹ Demir-çelik, deri, tekstil, cam, beton ve kireç dışında kalan madde niteliğindeki mamul mallar.

¹² Güney Kore'nin ihracat kalemlerini detaylı olarak görmek için Tablo Ek.3'e, ithalat kalemleri içinse Tablo Ek.4'e bakılabilir.

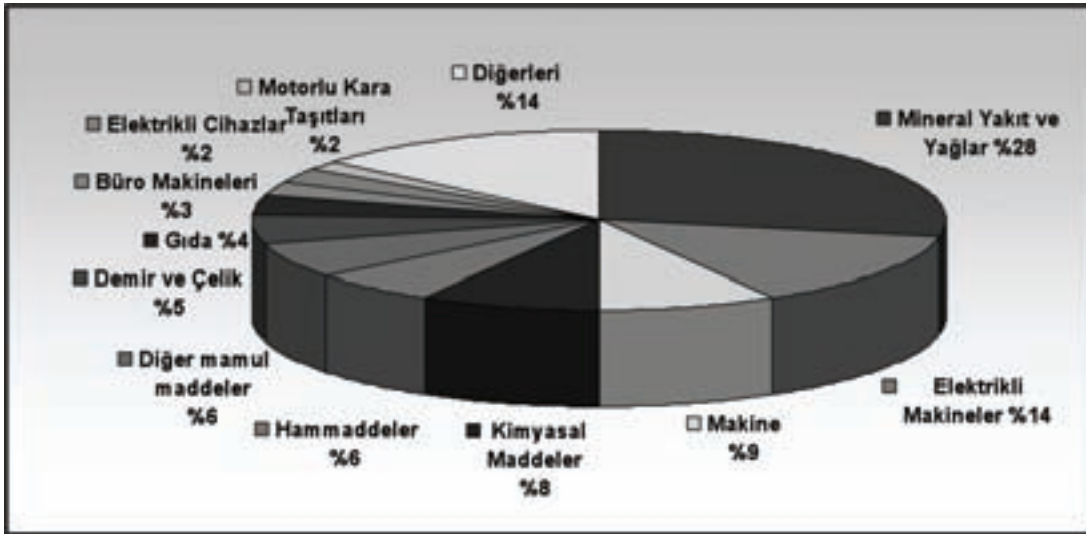
bağlı olarak mineral yakıt ve yağlar kaleminin ithalatı toplam ithalatın %28'ine ulaşmıştır. Sonuç olarak, Güney Kore'nin ağırlıklı olarak hammadde ve yatırım malları ithal ettiğini söylemek mümkün.

Şekil 2.8 Güney Kore Mal İhracatının Sektörel Dağılımı, 2006 (%)

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database

Şekil 2.9 Güney Kore Mal İthalatının Sektörel Dağılımı, 2006 (%)

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database

İhracatın bugünkü sektörel dağılımı yanında yıllar içinde gösterdiği yapısal değişim de Güney Kore ekonomisini tanımak için gerekli. Tablo 2.3’de özetlendiği gibi, 1965 yılında ihracatın %38’i ham ipek, tungsten, balık gibi hammaddeler ve gıda ürünlerinden oluşurken, 2005 yılında bu kalemlerin payı %2’ye kadar düşüyor. Benzer şekilde 1960’lı yıllarda %38 olan tekstil ve demir-çelik gibi ara malların oranı %14’e gerilerken, giyim ve ayakkabı gibi emek-yoğun malların ihracat içindeki payı 1965-1975 döneminde artarak %20’den %37’ye çıktıktan sonra 2005 yılında %7’ye iniyor. Makine ve ulaştırma araçlarının ihracattaki payı ise %3 olduğu 1965 yılından itibaren sürekli artarak 2005 yılında %61’e ulaşmış durumda. Tüm bu değişiklikler, Güney Kore imalat sanayinin ihracatının zaman içinde (1) emek-yoğun ürünlerden önce (2) sermaye-yoğun ürünlere; sonra (3) vasıflı işgücü gerektiren sermaye-yoğun ürünlere; daha sonra, (4) sermaye ve teknoloji yoğun ürünlere; son olarak, (5) Ar-Ge, sermaye ve yüksek vasıflı işgücü gerektiren ürünlere dönüştüğünü gösteriyor (Song, 2003).

Tablo 2.3 Standart Ticaret Sınıflandırmasına (SITC) göre Güney Kore İhracatının Değişimi (%)

Yıllar	1965*	1975*	1995	2005
Gıda ve Hammaddeler	38	16	4	2
Mineral Yakıt ve Yağlar	1	2	2	6
Kimyasal Maddeler	0	2	7	10
İşlenmiş Mallar (Tekstil, Demir-çelik,	38	29	22	14
Makine ve Ulaştırma Araçları	3	14	52	61
Çeşitli Mamul Eşya (Giyim, Ayakkabı,	20	37	11	7

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database

(*) Song (2003)

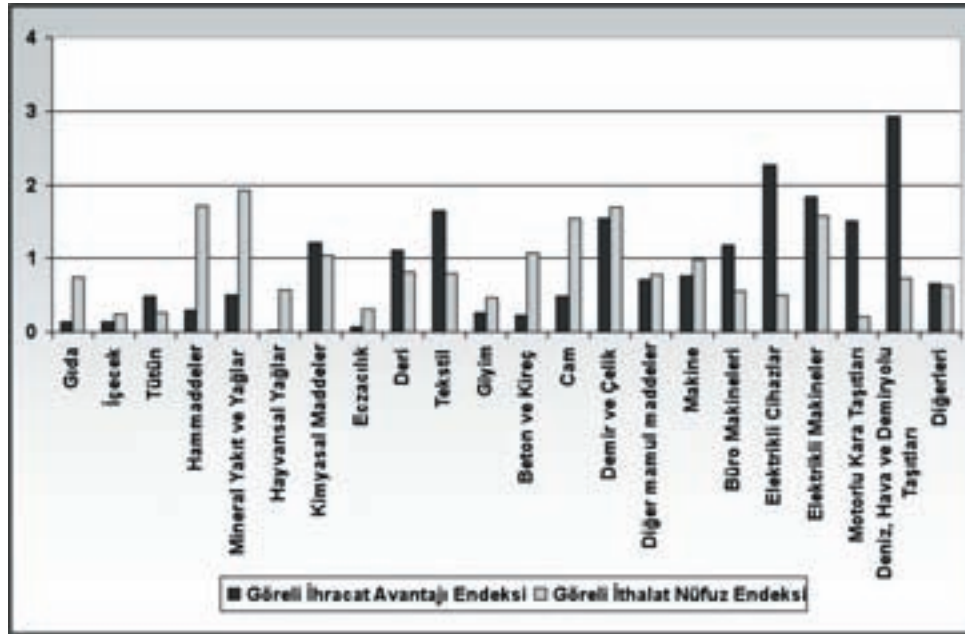
Küresel Rekabet Gücü

Güney Kore ihracatının sanayileşmeyle birlikte son 40 yılda yaşadığı yapısal değişimin sonunda ulaştığı noktadaki küresel rekabet gücü, “Görelî İhracat Avantajı Endeksi”nden yararlanarak sektör bazında görülebilir. “Görelî İhracat Avantajı Endeksi” bir ülkenin belli bir sektörünün, dünya toplam ihracatı içindeki payına göre ihracat performansını ölçer. Belli bir sektörün ihracatının, ülkenin ihracatı içindeki payının, o sektörün dünyadaki toplam ihracatının dünya toplam ihracatındaki payına oranını veren bu endeksin değeri 1’den büyük ise rekabetçi

avantajın, 1'den küçük ise rekabetçi dezavantajın göstergesidir. Buna göre Güney Kore'nin ihracatta rekabet avantajına sahip olduğu sektörler Deniz, Hava ve Demiryolu Taşıtları, Elektrikli Cihazlar, Elektrikli Makineler, Tekstil, Demir ve Çelik, Motorlu Kara Taşıtları, Kimyasal Maddeler, Büro Makineleri ve Deri olarak sıralanıyor (İhracatta Rekabet Kıyaslaması, REF). Büro makineleri, elektrikli makineler ve her tür taşıt araçlar sektörlerinin Güney Kore'nin rekabet gücüne sahip olduğu sektörler arasında yer alması, ülkenin katma değeri yüksek teknoloji yoğun alanlarda rekabet gücü olduğunu gösteriyor. Yükseköğretimde okullaşma oranının %90'a ulaşmış olmasıyla kendini gösteren beşeri sermaye oluşumundaki başarısı ile Güney Kore'nin gelecekte teknoloji ve yüksek vasıflı işgücü gerektiren sektörlerde rekabet gücünü daha da artıracaklarını öngörmek mümkün.

Görelî İthalat Nüfuz Endeksi belli bir sektörde yapılan ithalatın ülke ithalatı içindeki payının, o sektörün dünyadaki toplam ithalatının dünya toplam ithalatındaki payına oranıdır. Eğer endeks değeri 1'den büyük ise rekabetçi dezavantajın, 1'den küçük ise rekabetçi avantajın göstergesidir. Güney Kore, Mineral Yakıt ve Yağlar, Hammaddeler, Demir ve Çelik, Elektrikli Makineler ve Cam sektörlerinde rekabetçi dezavantaja sahip görünüyor.

Şekil 2.10 Sektöre göre Güney Kore'nin Görelî İhracat Avantajı ve Görelî İthalat Nüfuz Endeksleri, 2006

Kaynak: İhracatta Rekabet Kıyaslaması, REF

Dünya Ekonomik Forumu'nun (World Economic Forum - WEF) 1979 yılından beri hazırlamakta olduğu, ülkelerin rekabet gücünü değerlendiren bir uluslararası kıyaslama çalışması olan Küresel Rekabet Raporu'ndaki Büyüme Rekabet Endeksi, toplam on iki grupta toplanmış birbirini tamamlayan verilerin oluşturduğu üç alt endeksten yararlanılarak hesaplanıyor. Bunlardan ilki *Kurumlar, Altyapı, Makroekonomik Ortam ile Sağlık ve Temel Eğitim*'e ait veriler bir araya getirilerek oluşturulan **Temel Gereklilikler**; ikincisi *Yüksek Öğrenim ve Hizmet İçi Eğitim, Ürün ve İşgücü Piyasalarının Etkinliği, Mali Piyasaların Çeşitliliği, Pazar Büyüklüğü ve Teknolojik Altyapı* verilerinin bir birleşimi olan **Verimlilik Artırıcılar**; sonuncusu ise *İnovasyon ve Faaliyet Çeşitliliği*'ne ait verileri kapsayan **İnovasyon ve Çeşitlilik Faktörleri**. Küresel Rekabet Raporu'nun 2007–2008 dönemine ait son sayısına göre Küresel Rekabet Endeksi sıralamasında 131 ülke içinde Güney Kore, bir önceki yıla kıyasla 12 basamak birden yükselerek 11. oldu¹³ (WEF, 2008). Güney Kore'nin en başarılı olduğu alanlar, sırasıyla 6., 7. ve 8. olduğu, *Yüksek Öğrenim, Teknolojik Altyapı ve Makroekonomik Ortam* ile **İnovasyon ve Çeşitlilik Faktörleri**'nin her iki alanı. Verimliliğin mikroekonomik unsurlarına dayanarak hazırlanan İş Rekabet Endeksinde (Business Competitiveness Index-BCI) ise 19. sırada yer alan Güney Kore'nin, özellikle *İşgücü Piyasalarının Etkinliği, Mali Piyasaların Çeşitliliği, Sağlık ve Temel Eğitim ile Kurumlar* alanında iyileştirmeler yaparak rekabet gücünü daha da artırması mümkün görünüyor. Dünya Ekonomik Forumu sınıflamasına göre dünyadaki 31 inovasyon odaklı ekonomiden birisi olan Güney Kore'de hükümetin öncelikle Ar-Ge harcamalarını artırması; dünya standartlarında üniversite ve teknolojik araştırma enstitüleri kurması; risk sermayesini güçlendirmesi; kümelenmeleri geliştirmesi; yeni iş kurmaya yönelik finansal ve yasal düzenlemeleri ve fikri mülkiyet haklarına ilişkin yasaları iyileştirmesi ve ekonomiye daha az müdahale etmesi gerekiyor (Song, 2003).

Bir ülkenin küresel rekabet gücünü ölçmekte kullanılan bir diğer ülkelerarası kıyaslama yöntemi de Uluslararası Yönetim Geliştirme Merkezi (International Institute for Management Development - IMD) tarafından her yıl yayımlanan, Rekabetçilik Endeksi'dir. Amacı, bir ülkenin, girişimcilerin rekabet gücünü artıracak ortamı oluşturabilme ve sürdürülebilir becerisini diğer ülkelerle kıyaslamalı olarak incelemek ve sıralamak olan bu endekse göre 2008 yılında Güney Kore 31. sırada yer alıyor (Tablo 2.4).

¹³ Türkiye Büyüme Rekabet Endeksi'nde 53., İş Rekabet Endeksinde ise 46. sırada.

Tablo 2.4 IMD Rekabetçilik Endeksine göre Sıralama

Ülkeler	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ABD	1	1	1	1	1	1	1	1
Singapur	3	8	4	2	3	3	2	2
Hono Kona	4	13	10	6	2	2	3	3
İsviçre	8	5	9	14	8	8	6	4
Lüksemburg	2	2	2	9	10	9	4	5
Danimarka	15	6	5	7	7	5	5	6
Avustralya	12	10	7	4	9	6	12	7
Kanada	9	7	6	3	5	7	10	8
İsveç	11	12	12	11	14	14	9	9
Hollanda	6	4	13	15	13	15	8	10
Norveç	19	14	15	17	15	12	13	11
İrlanda	7	9	11	10	12	11	14	12
Tayvan	16	20	17	12	11	17	18	13
Avusturya	14	15	14	13	17	13	11	14
Finlandiya	5	3	3	8	6	10	17	15
Almanya	13	17	20	19	21	25	16	16
Çin	26	28	27	22	29	18	15	17
Yeni Zelanda	21	18	16	18	16	21	19	18
Malezya	28	24	21	14	26	22	23	19
İsrail	20	26	29	32	23	24	21	20
İngiltere	17	16	19	20	20	20	20	21
Japonya	23	27	24	21	19	16	24	22
Estonya	22	21	22	26	24	19	22	23
Belçika	18	19	18	23	22	26	25	24
Fransa	25	25	23	28	28	30	28	25
Şili	27	22	25	25	18	23	26	26
Tayland	34	31	28	27	25	29	33	27
Çek Cumhuriyeti	35	32	31	37	30	28	32	28
Hindistan	42	41	42	29	33	27	27	29
Slovak Cumhuriyeti	41	38	40	34	34	33	34	30
Güney Kore	29	29	32	33	27	32	29	31
Slovenya	38	35	34	36	43	39	40	32
İspanya	24	23	26	28	32	31	30	33
Ürdün	39	39	35	40	37	34
Peru	35
Litvanya	31	36
Portekiz	32	33	33	30	36	37	39	37
Macaristan	30	30	30	38	31	35	35	38
Bulgaristan	41	41	39
Filipinler	39	40	41	43	40	42	45	40
Kolombiya	44	42	37	33	38	34	38	41
Yunanistan	31	36	36	35	41	36	36	42
Brezilya	40	37	44	44	42	44	49	43
Polonya	47	45	47	48	48	50	52	44
Romanya	43	45	46	49	44	45
İtalya	33	34	35	42	44	48	42	46
Rusya	43	44	46	41	45	46	43	47
Türkiye	48	49	48	46	39	43	48	48
Hırvatistan	51	53	49
Meksika	36	43	45	47	47	45	47	50
Endonezya	46	47	49	49	50	52	54	51
Arjantin	45	48	50	50	49	47	51	52
Güney Afrika	37	39	38	40	37	38	50	53
Ukrayna	46	54
Venezüella	49	46	51	51	51	53	55	55
İzlanda	10	11	8	5	4	4	7	..

Kaynak: IMD World Competitiveness Yearbook

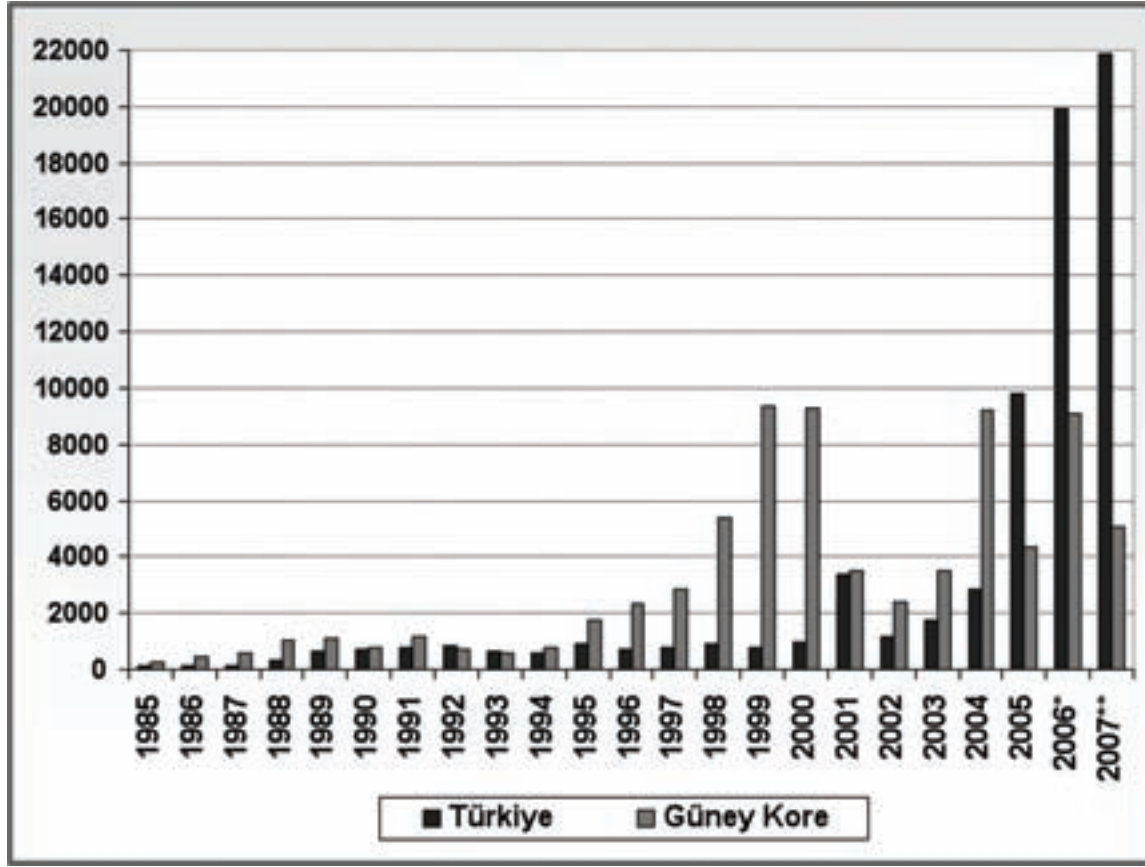
Son sekiz yılda IMD Rekabetçilik Endeksi'ne göre yapılan Güney Kore'nin sıralamadaki yerinde önemli bir değişiklik olmamakla beraber, Türkiye'nin 48. sırada olduğu göz önüne alınırsa, girişimcilerinin rekabet gücünü artıracak yatırım ortamını oluşturabilme ve sürdürülemede Güney Kore'nin Türkiye'den daha başarılı olduğu görülüyor.

Doğrudan Yabancı Yatırım

Güney Kore'de bankaların yurtdışında borçlanmaları serbest olmakla beraber, yerli sanayiye korumak ve ekonomide özellikle Japon hakimiyetini önlemek amacıyla, gelen doğrudan yabancı yatırım (DYY) üzerinde sıkı kontrol vardı. Hatta 1990'ların başlarına kadar gayrimenkul başta olmak üzere birçok sektöre doğrudan yabancı yatırım yapılması yasa ile engellenmişti. DYY yapmanın serbest olduğu sektörler için de düzenleme ve işlemler karmaşık ve şeffaflıktan uzaktı. Ayrıca ülkenin ekonomik yapısı, toplumu ve kültürü de doğrudan yabancı yatırımların gelmesini destekler nitelikte değildi (Kwon, 2004). Bu nedenle 1990'ların ikinci yarısına kadar doğrudan yabancı yatırımların GSYİH'ye oranı %1'in altındaydı (Ito, 2001). 1997 yılında, OECD üyesi olmasına paralel olarak Güney Kore, DYY rejimini serbestleştirerek diğer OECD ülkeleri ile benzer hale getirdi. 1997 krizi sonrasında, Güney Kore hükümetinin iş dünyası ve toplumun da katılımıyla iş ortamını iyileştirme yolundaki çabaları sonucunda DYY önündeki sınırlamaların %50'sini kaldırıldı veya hafifletildi, "tek durak" olarak adlandırılan DYY işlemlerinin tek yerden yapılması uygulaması başlatıldı ve 2002'de sektörlerin %99,8'inin dış yatırıma açıldı.

Böylece, 1985 yılında yalnızca 234 milyon dolar olan doğrudan yabancı yatırımlar, 1997 krizinin ardından bir ölçüde DYY rejiminin serbestleştirilmesiyle, bir ölçüde de şirketlerin varlık fiyatlarının düşmesiyle artış eğilimine girerek 1999 ve 2000 yıllarında 9,3 milyar dolarla tarihi zirve yaptı. Bir yandan dünya çapında görülen azalışa paralel olarak, diğer yandan da ekonomik büyümenin yavaşlaması ve özellikle birleşme satın almalara yönelik sıkılaştırılan vergi kuralları gibi DYY ile ilgili politika değişiklikleri nedeniyle (UNCTAD, 2006) 2001'den itibaren üç yıl boyunca 2-3 milyar dolar civarına düşen doğrudan yabancı yatırım girişleri, dalgalı bir seyir izlemekle beraber, 2006 yılında tekrar 9 milyar dolar düzeyine ulaşmış durumdadır (Şekil 2.11). Bu artışta, Dünya Yatırım Raporu'nda (UNCTAD, 2006) belirtildiği gibi, Güney Kore'nin doğrudan yabancı yatırımların onaylanma süresini 30 günden 20 güne indirmesi ve Yabancı Yatırımı Teşvik yasasını onay sürecine açıklık, eşitlik ve öngörülebilirlik getirecek şekilde iyileştirmesinin de etkili olduğu söylenebilir.

Şekil 2.11 1985–2006 Döneminde Güney Kore ve Türkiye'ye Yapılan Doğrudan Yabancı Yatırımlar (milyon dolar)

Kaynak: WDI Online

(*) InvestKorea (Güney Kore), YSGM (Türkiye)

(**) InvestKorea (Güney Kore: Ocak-Eylül 2007), YSGM (Türkiye)

2001 yılı hariç tutulursa Türkiye'ye yapılan doğrudan yabancı yatırımlar yıllık 1 milyar dolar sınırını, bir yandan 2003 yılında yürürlüğe giren Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ile yabancı sermayeli şirketlerin ve şubelerin kuruluşu ve faaliyetlerine ilişkin izin zorunluluğunun kaldırılması ve şirket kurma işlemlerinin kolaylaştırılması, diğer yandan 17 Aralık 2004 tarihinde AB ile üyelik müzakerelerinin başlaması için gün alınması ve sonrasında 3 Ekim 2005 tarihinde müzakerelerinin başlaması ile aşmış olmasına karşın, Güney Kore'ye yönelen doğrudan yabancı yatırım tutarı bu sınırı 1988 yılında aşmıştır. Bununla beraber Ekim 2007 itibarıyla Güney Kore'ye yapılan toplam doğrudan yabancı yatırım tutarı 75 milyar dolar civarındayken 2008 başı itibarıyla Türkiye'ye yapılan toplam doğrudan yabancı yatırım 71 milyar dolara

ulaşmıştır. Güney Kore'ye kıyasla Türkiye'nin 15 yıl gecikmeyle ciddi boyutta doğrudan yabancı yatırım çekmeye başlamasına rağmen stok değerlerin birbirine yakın olması, AB müzakere sürecinin doğrudan yabancı yatırım girişlerinin önemli bir belirleyicisi olduğu yolundaki bulguyu (Öz, 1991) desteklemektedir.

Güney Kore'nin çektiği doğrudan yabancı yatırımların içinde yeni yatırımların payı gittikçe artmaktadır: 2006 yılında gelen doğrudan yabancı yatırımın %62'si yeni yatırımlara yönelirken, 2007 yılında bu oran %76'ya yükselmiştir (Invest Korea).

Tablo 2.5 Güney Kore'de Doğrudan Yabancı Yatırım Stokunun Sektörel Dağılımı (2005)

Sektör	Alt Sektör	DYY Stoku (milyon dolar)	Pay (%)
Tarım ve balıkçılık		183,7	0,3
Madencilik ve taşocakçılığı		216,6	0,3
İmalat sanayi		19.779,0	31,9
	Gıda	2.069,2	3,3
	Kimyasallar	4.084	6,6
	Makine	3.392,8	5,5
	Motorlu araçlar	3.989,4	6,4
	Diğer imalat sanayi	6.243,6	10,1
Elektrik, gaz ve su		690,3	1,1
İnşaat sanayi		252,4	0,4
Otel ve lokanta hizmetleri		1.799	2,9
Ulaştırma ve haberleşme		4.105,2	6,6
Mali kuruluşlar		14.598,9	23,5
Gayrimenkul		4.088,7	6,6
Ticaret		6.835,8	11,0
Diğer hizmetler		429,3	0,7
Sınıflandırılmamış DYY		9.041,4	14,6

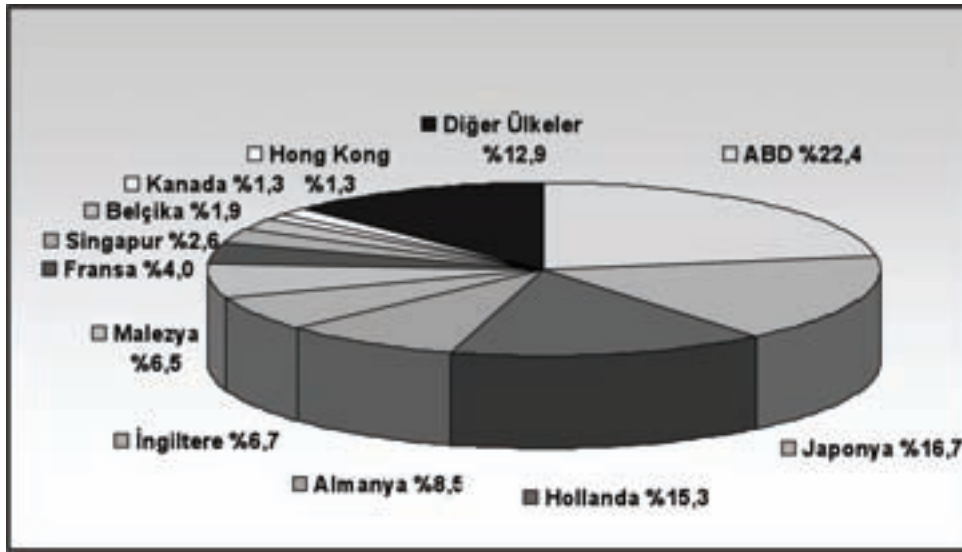
Kaynak: OECD (2008)

Güney Kore'de 2005 yılı itibarıyla doğrudan yabancı yatırım stokunun sektörel dağılımı veren Tablo 2.5'e göre imalat sanayi %31,9, mali kuruluşlar %23,5 ve ticaret %11 ile en yüksek paylara sahiptir. İmalat sanayi içinde kimyasallar, motorlu araçlar, makine ve gıda öne çıkmaktadır. Coğrafi dağılıma bakıldığında ise doğrudan yabancı yatırımların başkent Seul ve çevresinde yoğunlaştığı görülüyor (OECD, 2006a).

Şekil 2.12 Güney Kore'nin 2005 yılı itibarıyla doğrudan yabancı yatırım stokunun ülkelere göre dağılımını veriyor. Buna göre, ABD %22,4 payla birinci, Japonya %16,7 ile ikinci,

Hollanda ise %15,3 payla en çok yatırım yapan üçüncü ülke. Bu üç ülkenin doğrudan yatırımlarının toplamı, Güney Kore'ye yapılan doğrudan yabancı yatırımların yarısından fazlasını oluşturuyor.

Şekil 2.12 Doğrudan Yabancı Yatırım Stokunun Ülkelere Göre Dağılımı, 2005

Kaynak: OECD (2008)

Güney Kore, ülkesine çekebildiği dış yatırımlarda Çin, Tayland ve diğer birçok Uzak Doğu ülkesinin gerisinde yer alıyor. Gerek UNCTAD raporunda gerekse bu konuda yazılmış çeşitli makalelerde, Güney Kore'nin çektiği doğrudan yabancı yatırımların miktarının ülkenin potansiyeline kıyasla halen düşük düzeyde olduğu belirtilmektedir. Ülkelerin DYY çekme potansiyelini belirlemek için 12 farklı ekonomik ve politik değişkene dayanarak oluşturulan endekse göre yapılan 2005 yılı sıralamasında, Güney Kore 141 ülke içinde 17. sırada yer alırken, gerçekleşen doğrudan yabancı yatırımlara göre yapılan sıralamada ancak 115. sırada yer alıyor (UNCTAD, 2008). Bu değerler Türkiye için sırasıyla 69 ve 99 olmakla beraber 2006 yılı gerçekleşmesine göre yapılan sıralamada 73'üncülüğe yükselen Türkiye, temelde AB müzakere süreci sayesinde potansiyeline yakınsarken Güney Kore potansiyelinin çok uzağında kalıyor. Bulduğu coğrafyada Çin'in bir çekim merkezi olması nedeniyle de DYY'ların teknoloji transferi ve istihdam yaratma başta olmak üzere yararlarının geç farkına Güney Kore'nin yakın gelecekte potansiyeline ulaşması mümkün görünmüyor.

3. HIZLI EKONOMİK BÜYÜME DENEYİMİ

Güney Kore ekonomik büyümesinin başlıca özellikleri; çok hızlı, başından beri ihracata yönelik, başarılı bir kalkınma süreci yaşamış diğer ülkelere kıyasla eşitlikçi ve en azından başlangıçta zorlama olması olarak sıralanabilir. İlk özellik son 50 yılda Güney Kore'nin kişi başına gelirini en çok artıran ülkelerden birisi olmasını sağlarken sonuncu özellik ekonominin diğer ülkelere kıyasla imalat sanayisi ağırlıklı olmasına neden olmuştur. Kalkınma sürecindeki tüm ülkelerde olduğu gibi tarımın payı azalmıştır, öyle ki 1960 yılında %38,5'ken 2006 yılında %3,2'ye düşmüştür. Ancak sanayileşmenin benzer aşamasında olduğu diğer ülkelere¹⁴ farklı olarak sanayinin payı hizmetlere kıyasla görece olarak çok daha fazladır ve %41'in üzerine çıktığı 1990'lı yılların ilk yarısından itibaren bir ölçüde azalmakla beraber 2006 yılında %39,6 olarak hesaplanmıştır.

İlk bölümde de belirtildiği gibi 1986'ya kadar Güney Kore'de büyümenin bir başka özelliği de ödemeler dengesi açığının büyümeye eşlik etmesiydi. Bu bir ölçüde Güney Kore'nin kısıtlı kaynaklara sahip olmasından kaynaklansa da asıl neden ihracatçı firmaların büyük ölçekte üretim yapmaları için gereken hammadde, yedek parça, makine gibi malların ithalatının serbest olmasıydı. "Ters ithal ikamesi" olarak da adlandırılan bu politika nedeniyle ihracatçı firmalar mümkün olduğunca yüksek ithalat yaptıkları için, Güney Kore 1985 yılına kadar sürekli dış ticaret açığı vermektedir.

Güney Kore'nin hızlı büyümesinin bir başka özelliği de "Önce Büyüme" olarak adlandırılacak bir kalkınma politikası uygulandığı ve istikrar ikinci plana itilmiş olduğu için ekonomik büyümenin yıldan yıla oldukça dalgalı bir seyir izlemiş olmasıdır. Bu hızlı ama istikrarsız büyümeye, özellikle 1960'larda politika yapıcıların tecrübesizliğinin de etkisi olmuştur (Song, 2003). Güney Kore ekonomisinde dalgalanma, yalnızca büyüme hızında değil, 1983 yılına kadar üretici ve tüketici fiyatlarında da gözlenmiştir. Özellikle petrol fiyatlarının zirve yaptığı yıllarda, kötü hasat dönemlerinde, hükümet değişikliklerinde ve benzeri diğer şokların yaşandığı dönemlerde görülen yüksek enflasyonun başlıca nedenleri arasında sanayi kapasitesindeki hızlı artışa paralel olarak talepteki aşırı hızlı artış ve ihracattaki olağandışı ve zorlama genişleme sayılabilir.

Büyümenin Tarihsel Kökenleri

Güney Kore'nin başarılı ekonomik büyümesinin kökenleri arasında disiplinli çalışan işgücünün varlığı, başarılı toprak reformu ve aynı coğrafyada sanayileşmeye daha önce başlamış, benzer özelliklere sahip ve iyi bilinen Japonya örneğinin olması vardır. Güney Kore'nin

¹⁴ 2006 GSYİH'ye oran olarak sanayinin payı 2006 yılı için Meksika'da %26,7, Polonya'da %31,5 ve İspanya'da %29,7'dir. Türkiye için bu değer %26,8 olarak hesaplanmıştır. (WDI Online).

ekonomik gelişmesini bunlar kadar etkileyen diğer tarihsel unsurlarsa 1910-1945 yıllarındaki Japon sömürge yönetimi ve sonrasında ülkenin Kuzey-Güney olarak bölünmesidir. Bu tarihsel kökenlerin ilki olan disiplinli çalışma, Güney Kore'nin hızlı büyüme yaşadığı yıllarda haftada ortalama 60 saate ulaşan çalışma sürelerinde kendini gösteriyor¹⁵ (Vogel, 1991). Demokratikleşme dönemi olarak da nitelendirilen 1980'li yılların sonunda bile haftalık çalışma saatinin ortalama 55 saat olması, günümüzde hafta sonu tatilinin birçok sanayileşmiş ya da sanayileşmekte olan ülkeden farklı olarak sadece bir gün olması, disiplinli çalışmanın Güney Kore halkının belirleyici bir özelliği olduğuna dair diğer göstergeler olarak sıralanabilir.

Güney Kore'nin olağanüstü büyüme performansının belli başlı tarihsel kökenleri arasında, kurulduğu 1948 yılının hemen ardından dünyanın en başarılı toprak reformlarından birisini yapmış olması da sayılabilir. Reformdan önce çiftçilerin sadece %14'ü kendi topraklarını işlemekte, ekilebilir arazinin %39'u ise ürünün yarısının toprak ağalarınca ellerinden alındığı yarıcılar tarafından işlenmekteydi. Reformun başarısının ardında, toprak ağalarının çoğunluğunu bu toprakları koloni döneminde edinen Japonların oluşturması ve İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından yönetimde olan ABD askeri hükümetinin bu toprakları ellerinden alması yatıyor (Song, 2003). Toprak reformunun ardından Güney Kore yönetiminin ABD desteğiyle tarımı geliştirecek bir program uygulaması sonucunda tarımsal üretim hızla artarak 1970'lerde Güney Kore'nin hektar başına en yüksek pirinç üretimi yapılan ülke olmasını sağladı.

Japon yönetimi döneminde Kore, kelimenin tam anlamıyla sömürge olması nedeniyle hiçbir ekonomik büyüme gösterememekle ve Korelilerin yönetimde üst pozisyonlara gelmesi engellenmekle birlikte, altyapıda az da olsa bir iyileşme, okuryazarlık oranında artış ve ticarete deneyim kazanmış oldu. Ayrıca, oldukça uzun süren bu dönemde edinilen tecrübeyle, Japonya'nın yönetimi, iş dünyası, teknolojisi hatta dili üzerine en çok bilgiye sahip ülke Güney Kore oldu. Japonya'nın önce emek-yoğun sektörlerde üretim ve ihracat yaparak başlayıp, buradan elde edilen döviz gelirini, verimlilik artışının daha yüksek ücretleri mümkün kılacağı sektörlerle açılmak için gereken yatırım malları ithalatında kullanmak ama aynı zamanda bu sektörlerle yönelik eğitim ve teknoloji düzeyini

¹⁵ Japonya'nın en hızlı büyüme döneminde haftalık çalışma süresi 50 saatin altındaydı. (Vogel, 1991)

yükseltmek olarak özetlenebilecek sanayileşme stratejisini bilinçli olarak inceleyen Güney Kore, kendi kalkınma sürecinde tüm bu bilgilerden yararlandı (Vogel, 1991).

Bir milyondan fazla insanın ölmesine, ülke altyapısının yarıdan fazlasının tahrip olmasına neden olan Kore savaşı, aynı zamanda Güney Kore'deki geleneksel yönetim anlayışını, sınıflar arasındaki sınırlar ve eski düşünme biçimleriyle alışkanlıkları da yıktı. Eski düzen yıkılırken, modern bir ekonominin gelişmesinin önündeki engellerin de yıkılmış olduğu söylenebilir (Song, 2003). Ayrıca, savaşın ardından ikiye bölünen Kore'de, Güney'in Kuzey ile girişmek durumunda kaldığı rekabete bağlı olarak yakın zamanlara kadar GSMH'nin %6'sını savunma harcamalarına ayırmak ve dünyanın en büyük beşinci ordusunu beslemek durumunda olmasının da ekonomik yapıyı etkilememesi mümkün değil. Japon koloni döneminde yapılan ve tüm elektrik enerjisi ihtiyacının %90'ını karşılayan hidroelektrik santrali ile Güney Kore'nin başlıca sanayisini oluşturan, bu santralın yakınında inşa edilmiş savunma sanayi ve kimya tesisleri Kuzey Kore'de kalmıştı. Buna ek olarak Sovyet yardımından yararlanan ve özel tüketimi kısıtlamakta güçlük çekmemesi nedeniyle milli gelirinin %15'ini askeri harcamalara ayırabilen Kuzey Kore'nin hem yönetim hem de halk tarafından bir tehdit olarak algılanması ve 1960'larda ABD'nin askeri ve ekonomik yardımları azaltacağı yolundaki sinyaller, Güney Kore'de savunma için gerekli bağımsız bir sanayinin bir an önce oluşturulması için kuvvetli bir dürtü oluşturdu (Vogel, 1991). Bu nedenle, yönetimin düzeni ve ekonomik büyümeyi sağlamaya yönelik otoriter politikalarını Güney Kore halkı da benimsedi.

Bu tarihsel kökenler önemli olmakla birlikte, Güney Kore'de hızlı ekonomik büyüme ancak anayasada belirtilen demokratik piyasa ekonomisi idealini gerçekleştirecek belirli kurumların oluşturulmasından sonra başladı. Güney Kore'nin de Japonya gibi doğal kaynakları kıt ve sanayileşmede gecikmiş bir ülke olduğunun bilincinde olan dönemin yöneticilerinin, Japon kültürünü iyi tanıdıklarının da etkisiyle, oluşturdukları kurumlar Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı sonrasında değil ama öncesinde sahip olduğu kurumlarla büyük benzerlik taşımaktaydı (Vogel, 1991). Bu kurumlar arasında kalkınma planlarından sorumlu olan Ekonomik Planlama Kurulu (Economic Planning Board-EPB), EPB için araştırma ve geliştirme yapmak üzere kurulan Kore Kalkınma Enstitüsü (Korea Development Institute) ve teknoloji yoluyla sanayileşmeyi desteklemekten sorumlu olan Bilim ve Teknoloji Enstitüsü (Korea Institute of Science and Technology-KIST) sayılabilir. Bunlardan başka, Güney Kore'nin dışa açık

büyüme stratejisini desteklemek üzere kurulan Kore Tüccarlar Birliği (Korea Traders Association-KTA) ve Kore Ticareti Geliştirme Kurumu (Korea Overseas Trade Association-KOTRA) vardır.

Güney Kore ekonomisinin toplam büyüklüğünün sadece 2 milyar dolar olduğu 1960'ların başlarında, devlet ve iş dünyası arasında ikincinin ilkinin itaat ettiği hiyerarşik bir bağlantı olması da kalkınma sürecinin önündeki birçok engelin aşılmasında etkili oldu. Sosyal kalkınma politikalarının tasarlanmasında ve uygulanmasında olduğu kadar doğum kontrolü programlarının ve altyapı geliştirme stratejilerinin geliştirilmesinde kamu-özel sektör arasındaki bu dikey işbirliğinin büyük katkısı oldu. Gerçekten de, özellikle 1960'larda devlet o kadar güçlü ve müdahaleciydi ki Güney Kore ekonomisi "güdümlü piyasa ekonomisi" olarak nitelendiriliyor ve Kore A.Ş. (Korea, Inc.) olarak adlandırılıyordu. Güney Kore özelinde daha çok devletin şirketlere müdahalesi biçiminde görülmekle beraber devlet özel sektör işbirliği, Doğu Asya'da hızlı büyüme süreci yaşamış Japonya ve Malezya gibi diğer ülkeler için de geçerliydi (Stiglitz, 2001).

Tüm bu tarihsel kökenlerin yanında coğrafi ve kültürel özelliklerinin de Güney Kore ekonomisinin hızlı büyümesine katkı yapmış olduğu göz ardı edilemez de, aynı zaman diliminde benzer özelliklere sahip her Doğu Asya ülkesinde böyle bir sürecin yaşanmamış olması birçok araştırmacıyı Güney Kore hızlı ekonomik büyümesinin belirleyicilerini bulmaya sevk etti.

Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri

Güney Kore'nin hızlı ekonomik büyümesini açıklamaya çalışan akademisyenler temelde üç gruba ayrılıyor. Bu başarının ardındaki en önemli gücün dışa açıklık ve piyasa ekonomisi olduğu görüşünü savunan neoklasik iktisatçılar; 1960 öncesinde yüksek gümrük duvarları, çoklu ve değerli döviz kuru ve bastırılmış finans piyasaları ile ithal ikameci bir ekonomik politika izleyen Güney Kore'nin hızlı büyümesinin bu politikaların terk edilerek ihracata yönelik büyüme stratejisine geçişi sağlayan reformların hayata geçirilmesinden sonra başladığını belirtiyorlar. Devalüasyonlar, tekli döviz kuru uygulaması, ihracat sübvansiyonları ve ılımlı ithalat serbestleşmesinden oluşan bu reformların, Güney Kore'nin rekabet avantajına sahip olduğu alanlarda uzmanlaşmasını sağlayarak dış ticaretini artırdığını ve dışa açıklığın teknolojik

ilerlemeler ile artan özel yatırımlar gibi yararları sayesinde yüksek büyüme oranlarını yakaladığını savunuyorlar.

Güney Kore'nin hızlı ekonomik büyümesinin merkezinde piyasanın yer aldığını, devletin daha düşük bir rol oynadığını savunan neoklasik iktisatçıların aksine bu başarının ardındaki asıl gücün devletin ekonomiye müdahale etmesi olduğunu, bu müdahale ile piyasa fiyatlarının değiştirilerek görece ticaret avantajı sağlandığını savunan Amsden ve Wade ikinci gruba oluşturuyorlar (Lawrence ve Weinstein, 2001). Bu görüşü savunanlar Japonya ve Tayvan'da olduğu gibi Güney Kore'de de hükümetlerin, belirli bazı sektörleri yaygın bir şekilde teşvik ettiklerini belirtiyorlar. Gerçekten de, Güney Kore devletinin ekonominin gelişme aşamasına bağlı olarak farklı zamanlarda farklı sektörleri desteklediğini, hatta 1970'lerde kimya ve ağır sanayi hamlesi başlattığını biliyoruz. Ayrıca, neoklasiklerin savunduğu gibi Güney Kore'nin tamamen dışa açık bir ekonomik büyüme stratejisi izlemediğini göz ardı etmemek gerekiyor. Çünkü yatırım malları ve ara mallarda gümrük vergileri düşük tutulmakla, hatta ihracat başarıları gösteren şirketler gümrük vergilerinden tamamen muaf tutulmakla beraber, gelişmekte olan sanayiler rekabetçi bir düzeye gelinceye kadar gerek gümrük vergileri gerekse gümrük tarifesi dışı engellerle korunuyordu (World Bank, 1993). Son olarak, bu görüşü savunanlar, sermaye piyasalarının serbest olmadığı Güney Kore'de, devletin fiyatları manipüle ederek piyasanın kendi dinamiklerine bırakılsa başarılı olamayacak sektörlerin kurulmasını ve gelişmesini kolaylaştırmakla kalmadığını yüksek ihracat artışının da değiştirilmiş fiyatlarla sağlandığını söylüyorlar.

Rodrik (1995) ise Güney Kore'de yüksek ihracat artışının başladığı dönemde yapılan devalüasyonların büyük boyutta olmadığını, dolayısıyla piyasa fiyatlarında büyük oranda değişiklikler görülmediğini ve büyüme mucizesinin tek başına ihracata yönelik büyüme ile açıklanamayacağını savunarak her iki görüşe de karşı çıkıyor. Gelişmekte olan ülkeler için Güney Kore deneyiminden dersler çıkarılırken yatırım artışı ve dolayısıyla büyüme için sadece dış ticaret stratejisi (dışa açıklık) reformunun yeterli olduğunu söylemenin sakıncalı olabileceğini, hükümetlerin bir de yatırım stratejisi geliştirmeleri gerektiğini belirtiyor. Güney Kore'nin ihracatında görülen hızlı artış göz önüne alındığında ihracata yönelik büyüme teriminin tanım olarak olayı açıklamakla beraber nedenselliği açıklamak için kullanılmasının doğru olmayacağını da söyleyen Rodrik (1995), yatırımlardaki hızlı artışın arkasındaki nedenleri ortaya çıkarmak

gerektiğini, çünkü dışa açıklığın yatırımlarda görülen artışın nedeni değil sonucu olabileceğini, bir başka deyişle ihracattaki artışın yatırım talebindeki artışa bağlı olarak yatırım malları ithalatı yapabilmek için olduğunu savunuyor.

Oysa Güney Kore yönetiminin 1961'deki ekonomi politikası değişikliğini, ekilebilir arazinin kısıtlı, doğal kaynaklarının az olması nedeniyle gerekli gıda maddelerini ve hammaddeleri ithal edebilmek için mamul ürün ihraç etmek zorunda olduğunu düşünerek yaptığı ve gerek Beş Yıllık Planlarda hedef olarak, gerekse desteklenecek şirketlerin başarı ölçütü olarak ihracatı koyduğu göz önüne alınınca nedenselliğin ihracat artışından yatırım artışına doğru olduğunu söylemek mümkün. Bunun yanı sıra Güney Kore'nin büyüme patikasına girmesini yatırım harcamalarındaki patlama sağlamış olmakla beraber, ihracata yönelik politikalar izlenmemiş olsaydı büyüme mucizeye dönüşmezdi (Panagariya, 2001), çünkü hem iç talep yeterli değildi, hem üretim yapmak için gereken hammaddeler ithalatla karşılanmak zorundaydı, hem de küresel düzeyde rekabet edebilecek kalitede üretim yapılması mümkün olmazdı. Japonya ve Güney Kore büyüme deneyimlerini karşılaştıran Song (2003) da, Japonya'nınkinin büyük ölçüde yatırım kaynaklı olduğunu, Güney Kore'de ise iç pazarın görece küçük olması nedeniyle ihracat boyutunun daha baskın olduğunu söylüyor. Ancak Güney Kore deneyimi, dışa açık bir büyüme stratejisinin tek başına yeterli olmadığını, ülkelerin bu stratejiyle birlikte yatırım stratejisi geliştirmeleri gerektiğini belirten Rodrik'i haklı çıkarıyor: Devletin müdahaleci rolünü göz ardı ederek 1961 sonrası yapılan, ihracatın önündeki engelleri kaldırmaya yönelik reformların kendiliğinden yüksek ihracat, dolayısıyla hızlı büyüme sağladığını savunmak mümkün değil. Güney Kore'de yüksek ihracat artışı yüksek yatırım harcamaları ile birlikte gerçekleşirken, Türkiye'nin 1980'lerdeki ihracat artışına paralel bir yatırım artışı gözlenmiyor. Üstelik, örneğin Türkiye'nin 1980'lerde görece çok daha az bir ihracat artışıyla sonuçlanan reformların bir parçası olan yüksek devalüasyon, 1960'larda benzer bir artışı yaşayan Güney Kore için geçerli değildi. 1961 ve 1964 yıllarında yapılan devalüasyonlar, sadece resmi ve paralel kurlar arasındaki makası kapattı (Rodrik, 1995). Beş Yıllık Planlarda ihracat hedeflerinin yanında özellikle 1970'li yıllarda ağır sanayi ve kimya sektörünün geliştirilmesi hedefi de vardı. Song (2003) da ihracattaki genişlemenin neredeyse tamamen devlet zoruyla başladığını ve ihracata yönelik sanayinin¹⁶ hatta tüm ekonominin devlet tarafından -bazı durumlarda kapasitesinin de üzerinde- çalıştırıldığını söylüyor.

¹⁶ Birçok sektör o derece ihracatta yönelik gelişmişti ki, örneğin 1980'e kadar ülke içinde renkli televizyon satışına izin verilmediği için üretiminin tamamı ihraç ediliyordu. Benzer durum yüksek değerli diğer tüketim malları için de geçerliydi (Song, 3003).

Song (2003), Güney Kore'nin hızlı büyüme sürecine girmesini ihracat artışının ateşlediğini, büyümenin sürekliliğini sağlayanın ise ihracata yönelik sanayideki hızlı büyüme olduğunu belirterek hızlı ekonomik büyüme mucizesini özetliyor. Gerçekten de, 1960'lardan bu yana Güney Kore'nin temel büyüme politikasının dış ticarete yönelik sanayileşme olduğu ve sanayileşme ile dış ticaretin birbirlerini tamamladıkları söylenebilir. Yine Song'un aktardığına göre Güney Kore üzerine yapılan çalışmalarda, ekonomik büyümeye katkı yapan talep kaynaklı faktörlerden endüstri içi talep, özel tüketim, yatırım, ihracat ve ithalat arasında büyümeye en çok katkı yapan faktör olarak %33 ile ihracatın öne çıkması ve onu %20 ile yatırım harcamalarının izlemesi Güney Kore ekonomisinin ihracata dayalı büyüdüğünü gösteriyor.

Güney Kore'nin hızlı ekonomik büyümesine katkı yapan ana unsurları ortaya çıkarmak için, hızlı büyüme süreci yaşamış tüm Doğu Asya ülkelerinde uygulanan ortak politikalar olan –Güney Kore özelinde daha çok tek yönlü de olsa– kamu-özel sektör arasındaki işbirliği ile hazırlanmış sanayi politikaları, yüksek tasarruf, dolayısıyla yüksek yatırım oranları ve beşeri sermaye yatırımları gözden geçirilebilir (Stiglitz, 2001). Bu ortak politikaların son ikisi, yani fiziki sermaye ve beşeri sermaye birikimi, aynı zamanda kişi başına gelirdeki büyümeyi belirleyen¹⁷ çalışan başına üretim artışının unsurları arasında yer alıyor. Çalışan başına üretim artışının diğer belirleyicisi toplam faktör verimliliği olarak adlandırılan, aynı beşeri ve fiziki sermaye birikimi ile daha fazla üretim yapılmasını sağlayan teknolojik ilerleme, daha organize üretim süreçleri, uzmanlaşma, kaynakların daha verimli kullanılması, ölçek ekonomisi ve inovasyon gibi etkenlerin birleşiminden oluşuyor. 1973-1995 döneminde ağırlığı azalmakla birlikte, 1962-1995 arasında istihdam artışı (Song, 2003) ile birlikte Güney Kore'nin büyümesinde en önemli faktörler olarak beşeri sermaye birikimi (daha eğitilmiş iş gücü) ve fiziki sermaye birikimi (daha fazla makine vb. sermaye malı) bulunuyor. Dünya Bankası'nın Doğu Asya Mucizesi(1993) adlı raporunda, 1960-1990 döneminde yaşanan toplam büyümenin üçte ikisinin ilk ve orta öğretimde tam okullaşmanın sağlanmasıyla oluşan beşeri sermaye birikimi ve yıllık ortalama %20'yi aşan yatırım-GSYİH oranı ile sağlanan fiziki sermaye birikimi ile açıklanabildiği belirtiliyor. 1995'ten sonra daha da ağırlık kazanan toplam faktör verimliliğindeki artış ise geriye kalan üçte biri açıklıyor. Dünya Bankası raporuna göre, gelişmekte olan diğer ülkelere, hatta sanayileşmiş ülkelere kıyasla bile oldukça yüksek olan bu verimlilik artışı, Güney Kore'nin sanayileşmiş ülkelerle arasındaki teknolojik açığı hızla kapatabilme başarısı ile sermayenin yüksek getirili yatırımlara yönelmiş

¹⁷ Kişi başına geliri arttıran diğer unsur olan iş gücü artışı 1965 yılından itibaren yılda %3, tarım dışı işgücü ise %6 artmakla beraber 1995 yılından itibaren istikrar kazanmış durumda (Song, 2003).

olmasından kaynaklanıyor ki her ikisinin de sanayi politikaları ile ilişkili olduğu savunulabilir. Büyüme literatüründe büyümenin üç faktörü olarak kabul edilen toplam faktör verimliliği, beşeri sermaye ve fiziki sermaye ile hem sırasıyla doğrudan ilintili olan ve hem de hızlı büyüme süreci yaşamış Doğu Asya ülkelerinin hepsi için geçerli olan, sanayi, eğitim, tasarruf ve teknoloji politikaları daha fazla üzerinde durulmayı hak ediyor.

Sanayi Politikası

Sanayileşme sürecinin ilk kez yaşandığı Batı'da sanayi politikası olarak adlandırılabilir. Belirgin bir politika bütününe rastlanmazken, önce Japonya, ardından da Güney Kore'nin sanayileşmesinde sanayi stratejisinin birincil rol oynadığı söylenebilir. Sanayi politikalarının bilinçli olarak uygulandığı ve başarılı olduğu Japonya'yı örnek alan Güney Kore, Birinci Beş Yıllık Plan'la birlikte benzer bir sanayi politikası uygulamaya başladı. Ancak Song'un (2003) çalışmasında özetlendiği gibi iki ülke arasında belirli bazı farklılıklar vardı. Sanayi politikaları, Japonya'da iş dünyası ve hükümetin katılımı ile ortaklaşa belirlenirken, Güney Kore'de hükümetin (hatta Başkan'ın bizzat kendisinin) önder, iş dünyasının izleyen olduğu bir yapı içinde belirlendi. İki ülke için sanayi politikalarının hedefi de farklıydı: Japonya'nın hedefi gelişmiş ülkeleri yakalamakken Güney Kore'ninki mamul mal ihracatını mümkün olduğu kadar çok artırmaktı. Japon sanayi politikası belirli bir sektöre öncelik vermez, imalat sanayisinin tümünü geliştirmeye yönelik politikalara odaklanırken; Güney Kore'de, en azından başlangıçta gerek iç pazarın daha küçük gerekse sanayileşmenin daha alt bir basamağında olması nedeniyle gelecek vaat eden belirli sektörler aşama aşama öncelik verildi. İki ülke sanayi politikasındaki bir başka farklılık da Japonya'da ithal ikamesi ihracata yönelik politikalarla bağlantılı olarak yürütülmüşken, Güney Kore'de ihracata yönelik politikalar üretim için gerekli girdilerin ithalatını teşvik edici politikaların eşlik etmesiydi.

Başlangıçta ithal ikameci bir büyüme stratejisi izleyen Güney Kore'nin sanayileşmesi asıl olarak 1961 yılında, önceliği ekonomik kalkınma olan bir askeri yönetimin, girişimci genç subayların, yetenekli fakat tecrübesiz bir bürokrasinin, disiplini çalışmaya hevesli bir işgücünün ve Japonya'nın sanayileşmede yakaladığı başarıya ulaşma kararlılığının bir araya gelmesiyle başladı (Vodel, 1991). Kore Savaşı'nın ardından Kuzey'den gelen mültecilerin de etkisiyle nüfusu hızla artan Güney Kore'de, ekilebilir arazinin kısıtlı, doğal kaynaklarının az olması

nedeniyle, gıdada kendine yeterli olma şansının olmadığını göz önüne alan yönetim, gerekli gıda maddelerini ve hammaddeleri ithal edebilmek için sanayi ürünleri ihraç etmek zorunda olduğunu düşündü ve tarım dışına odaklanmış bir büyüme stratejisi uyguladı. Diğer ülkelerde, kalkınmanın başlangıcında sanayileşme için gereken sermayeyi genellikle tarım sektörü sağlamışken, Güney Kore’de asıl olarak işgücü sağladı. Gerçekten de, sanayileşmenin başladığı yıllarda çalışmaya ve sanayinin ihtiyaçlarına cevap verecek becerileri geliştirmeye ve fedakarlık yapmaya istekli yoksul tarımsal nüfusun yanında savaşın evsiz bıraktığı, yeni bir hayat kurmanın peşinde 2 milyonu aşkın göçmenden oluşan bir işgücü vardı. Sanayileşme hamlesinin başladığı bu hassas dönemde Güney Kore’de işgücünün yaptığı fedakarlıklar hızlı büyümeye katkıda bulunmuştur. Bunlardan ilkinin, gelirleri artmaya başlayan halkın, kişisel tüketimlerini artırmak yerine tasarrufa yönelmesinin ve ailelerinin veya şirketlerinin geleceğine yatırım yapmalarının sermaye birikimini hızlandırma yoluyla yaptığı katkı olduğu söylenebilir. İkincisi, devletin henüz bir sosyal güvenlik sistemi kurmadığı bu dönemde ailelerin kendi üyelerinin sorumluluğunu üstlenmelerinin devletin sosyal güvenlik için gerek duyacağı fonları sanayi ve altyapı harcamalarına sevk etmesini mümkün kılmasıdır (Vogel, 1991). Son olarak; bu dönem boyunca işçilerin sosyal haklarının artırılması konusunda baskı yapmak bir yana, haftada 60 saati aşan çalışma süreleriyle çalıştıkları şirketlere kendilerini adanmışları gibi fedakarlıklar hızlı büyümeye katkıda bulunmuştur.

Planlı dönemin başladığı 60’lı yıllarda hem ülke ekonomisi küçük hem de teknik personel sayısı az olduğu için, Güney Kore gelecek vadede birkaç alanda yoğunlaştı. İhracat için ilk yıllarda tekstil, giyim ve ayakkabı, sonraları elektronik ürünler ve makine sektörleri teşvik edildi. Her sektörde başlangıçta yatırım malları ve endüstriyel ara mallar Japonya’dan ithal edildi. Örneğin, elektronik ve makine sanayisi Japonya’da üretilen parçaların montajı olarak başladı, ancak teknolojik ilerlemeye koşut olarak gittikçe daha karmaşık parçalar ülke içinde üretilmeye başlandı.

Hem ihracat hacmini, hem de artan ücretler karşısında uluslararası rekabet gücünü korumak için verimliliği artırmak amacıyla teknolojik ilerlemeye önem verildi. Japon şirketlerinin teknolojilerini başka ülkelerle paylaşma konusundaki isteksizliğine rağmen gerek lisans gerekse patent kullanım haklarını satın almak yoluyla Güney Kore en çok teknoloji transferini Japonya’dan gerçekleştirdi. Teknoloji transferinde, tersine mühendislik uygulamaları ile Japon teknoloji enstitülerinde çalışan ve gerek ABD gerekse Japon üniversitelerinin mühendislik

fakültelerine kabul edilen Güney Korelilerin payı oldu (Vogel, 1991). Hemen hemen sıfır denebilecek bir teknolojik düzeyden inovasyon odaklı ekonomiye geçiş hızında Japonya bile Güney Kore ile karşılaştırılmaz.

Güney Kore büyüme deneyimi, büyüme stratejilerinin bir ülkenin kaynakları, nüfusu, ekonomik sistemi ve diğer özellikleriyle uyumlu olmak zorunda olduğunu ve ekonomik büyümeyi hem başlatmakta hem de devamlılığını sağlamakta doğru büyüme stratejisinin benimsenmesinin önemini göstermektedir. Doğal kaynakları kıt, en azından başlangıçta halkının satın alma gücü düşük olan Güney Kore'nin başarılı büyüme deneyimi, imalat sanayisini geliştirerek ihracata yönelik bir büyüme stratejisi izlemenin benzer özelliklere sahip ülkeler için doğru bir seçenek olduğunu gösteriyor. Sonuç olarak, sanayi stratejisinin Güney Kore büyüme politikasının merkezinde yer aldığı söylenebilir. Güney Kore büyüme deneyiminden çıkarılabilecek en önemli sonuç, uygun politikaları ve sektörleri belirleyerek gelişmekte olan yoksul ülkelerde bile başlıca sanayi dallarının aşamalı olarak geliştirilebileceğidir.

Beşeri Sermaye Politikası

Güney Kore'nin ekonomik büyümesine, hızlı modernleşmeyi kolaylaştıran ve aynı zamanda bu modernleşmeyi hızlandıran kapsamlı insan kaynakları yatırımları eşlik etti. Japonya'dan bağımsızlığın kazanıldığı yıllarda nüfusun yarısı okuma yazma bilmezken, GSMH içinde kamu ve özel sektörün eğitime ayırdığı toplam payın sürekli olarak %10'un üzerinde gerçekleşmesi¹⁸ sayesinde, 1965 yılı gibi gelişmekte olan ülkeler için oldukça erken bir tarihte ilköğretimde tam okullaşma sağlandı (World Bank, 1993). Tıpkı sanayi politikası ile sanayileşmede eriştikleri düzeye paralel olarak düşük teknoloji gerektiren sektörlerden yüksek teknoloji sektörlerine aşama aşama öncelik verilmesi gibi, beşeri sermaye oluşumunda da ilk önce ilköğretime yönelik yatırımlara odaklanıldı. İlköğretimde tam okullaşma sağlandıktan sonra ortaöğretimde kapasite artırıldı. 1990 öncesinde ortaöğretim sonrası eğitime ayrılan sınırlı kamu fonları teknik becerilerin artırılmasına yönelik olarak kullanılırken, 1990 sonrasında yükseköğretimde yaygınlığa da önem verildiği 15 yılda %39'dan %90'a ulaşan okullaşma oranından anlaşılabilir (Tablo 3.1).

Sürekli olarak artan okullaşma oranına paralel olarak, insan kaynakları kalitesini ölçmenin bir yolu olan altı yaş üstü nüfusun ortalama eğitim süresi 1965'te 5 yılken 1985'te 8,6 yıla,

¹⁸ Bu değer aynı zamanda gelişmekte olan ülkeler içinde en yüksek oran (Song, 2003).

2000'de ise 11 yıla çıktı (Song, 2003). İnsan kaynakları kalitesini ölçmenin bir diğer yolu olan kendi yaş grubu içinde orta öğretime devam eden öğrenci oranında, 1998 yılında %100'e ulaşarak ancak gelişmiş ülkelerde görülebilen oran yakalanmakla beraber, 2003 yılında %90'a düşen bu oran tekrar artma eğilimine girerek 2006 yılında %95,6'ya ulaşmıştır (WDI Online).

Tablo 3.1 Güney Kore, Japonya, ABD ve Türkiye'de Okullaşma Oranları* (Brüt %)

Ülkeler	Güney Kore		Japonya		ABD		Türkiye	
	1991	2005	1991	2005	1991	2005	1991	2005
İlköğretimde okullaşma oranı	105	105	100	100	103	98	99	94
Ortaöğretimde okullaşma oranı	90	93	97	102	92	94	48	74
Yükseköğretimde okullaşma oranı	39	90	30	55	72	82	13	31

Kaynak: WDI Online

(* Okullaşma oranı, yaşa bakılmaksızın toplam kayıtlı öğrenci sayısının, ilgili eğitime karşılık gelen yaş dilimindeki nüfusa oranını verdiği için %100'ün üzerinde değerler alabilir.

Yükseköğretimde yaşanan gelişme ise çok daha çarpıcı oldu, öyle ki, yüksek öğrenime devam eden öğrencilerin oranı 2005 yılında %90 gibi yüksek bir düzeye ulaşarak, sırasıyla %55 ve %82 olan, Japonya'daki ve hatta bu oranın tarihsel olarak en yüksek olduğu ülke olan ABD'deki oranı geçti. Yurtdışında, özellikle ABD ve Japonya'da, lisansüstü eğitim gören öğrenciler arasında da Güney Koreliler sayıca en üstlerde yer almakla kalmıyor, büyük çoğunluğu eğitimlerini tamamlamalarının ardından ülkelerine dönüyorlar (Vogel, 1991). Günümüzde ABD ve Güney Kore beşeri sermaye oluşumunda dünya lideri sayılabilirler.

Güney Kore'de beşeri sermaye oluşumuna demografik dönüşüm de katkıda bulundu. Nüfus artış hızındaki düşüşe paralel olarak okul çağındaki çocuk sayısının azalması ile bütçeden eğitime ayrılan pay aynı kalsa bile öğrenci başına düşen kaynaklar arttı (World Bank, 1993). Beşeri sermaye oluşumuna sınav sisteminin de katkısı olduğu söylenebilir. Sınavlar, batının eğitim kurumlarında bir çalışmanın tamamlanmasının ardından başarının belgelenmesi amacıyla yapılırken, Güney Kore'de -Türkiye'de de olduğu gibi- eğitim kurumlarına girebilmek ve kamu ya da özel sektörde bir pozisyona başlayabilmek için zorunlu. Toplumda güç ve

prestij kazanmanın en belirleyici yolu olan bu sınavlar, temel eğitimin tüm nüfusa yayılmasıyla birlikte gittikçe sertleşen rekabet nedeniyle öğrenciler ve aileleri için dayanılmaz bir hal almış olsa da hızlı sanayileşme döneminde yararlı olmuştur (Vogel, 1991). Öncelikle genç insanların iyi pozisyonlara gelmelerinin, ailelerinin statüsüne ya da sahip oldukları mülke göre değil de yeteneklerine göre belirlenmesini sağlayan giriş sınavları kayırmacılığı önleyerek fırsat eşitliğine katkı yapmaktadır. Böylece, sınav ve işe yerleştirme sistemlerinin yapısı, ülkedeki en yetenekli insanların eğitilmesinin ve kamudaki ya da büyük şirketlerdeki kilit pozisyonlara yerleşmelerinin yolunu açarak toplumun tamamının ileri gitmesini sağlamaktadır. Bundan başka, sınav sistemi ve yarattığı yoğun rekabet ortamı gençleri sürekli bilgi edinmeye sevk ederek sürekli öğrenmenin yolunu açmaktadır. Güney Kore'deki sınav sisteminin bir başka yararı da velilerin ve eğitim bürokrasisinin okulları daha yüksek standartta eğitim vermeye zorlamasıdır.

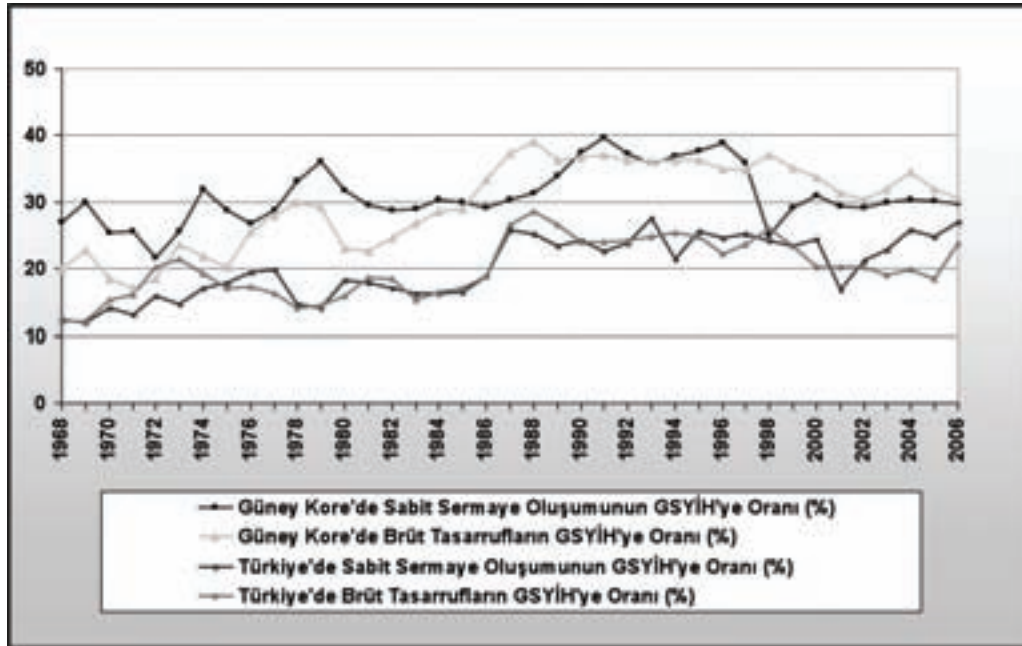
Güney Kore'nin beşeri sermaye birikiminde dünya çapında ulaştığı düzey Dünya Ekonomik Forumu'nun ülkeler arası karşılaştırma olanağı veren Küresel Rekabet Raporu'nun 2007-2008 dönemine ait son sayısında açıkça görülüyor. Güney Kore 131 ülke içinde, yükseköğretimde okullaşma oranında birinci; geniş bant Internet aboneliği sayısında ikinci; okullarda Internet erişiminde dördüncü; şirketlerde meslek içi eğitimin düzeyinde beşinci; Internet kullanıcılarının sayısında ise altıncı sırada yer alıyor (WEF, 2007). Beşeri sermaye birikiminde ulaşılan düzeyi gösteren tüm bu değerler, aynı raporda Güney Kore'nin sanayileşmenin son aşaması olan inovasyon odaklı ekonomi olarak kabul edilmeye başlanmasıyla da uyum gösteriyor. Toplam faktör verimliliği artışı sağlamada ve dolayısıyla inovasyon odaklı ekonomiye ulaşmada beşeri sermayenin rolü tartışılmaz.

Sonuç olarak, Güney Kore'de kamunun eğitim harcamalarının gelişmekte olan diğer ülkelere kıyasla hem miktar olarak fazla hem de daha iyi organize edilmiş olduğunu ve beşeri sermaye politikalarının piyasanın muhtemel eşgüdüm hatalarını telafi ettiğini söylemek mümkün. Bir yandan sanayinin ihtiyaçlarına paralel olarak beşeri sermaye oluşumunda ilk önce ilköğretime sonra sırasıyla ortaöğretime ve yükseköğretime öncelik verilmesi diğer yandan ilköğretimde tam okullaşmanın sağlanmasının ardından daha ileri düzey eğitime yönelik hızla artan talebin bilgi ve beceriye dayanan sınav sistemi ile karşılanması gibi kamu politikaları, Güney Kore'nin beşeri sermaye birikiminde dünyanın en başarılı ülkesi olmasına katkıda bulundu.

Tasarruf Politikası

Beşeri sermaye oluşumunda olduğu gibi hızlı demografik dönüşüm ve hızlı büyüme, Güney Kore’de tasarruf oranındaki artışına katkıda bulunmakla beraber, hükümet politikaları bazen teşvik bazen de zorlama ile planlı bir şekilde tasarrufların artmasını sağladı. Şekil 3.1’de sabit sermaye oluşumunun brüt tasarrufların oldukça üzerinde olduğunun görüldüğü 1970’lere kadar Güney Kore’de kalkınma ciddi biçimde dış tasarrufa dayanıyordu (Song, 2003). Bazı yıllarda aradaki açık kapanmakla birlikte Güney Kore ekonomisinin tarihsel gelişiminin incelendiği Birinci Bölüm’de belirtildiği gibi, ekonominin kendi dinamizmiyle büyüme dönemine girdiği 1987 yılına kadar sabit sermaye oluşumu, brüt tasarrufların hep üzerinde seyretti. Bunun sonucu olarak artan dış borç sorununa yönelik olarak 1982-87 yıllarını kapsayan Beşinci Plan döneminde yurtiçi tasarrufları %21,9’dan %29,6’ya çıkarılması hedeflendi. 1987 yılında hedefin de üzerinde, %37 olarak gerçekleşen brüt tasarrufların GSYİH’ye oranı, özellikle 1997 krizine kadar geçen 10 yılda %36 gibi çok yüksek bir düzeyde istikrar kazandı, öyle ki tarihinde en yüksek tasarruf düzeyini yakaladığı aynı dönemde Türkiye’deki oran %25, sadece yurtiçi tasarruflar göz önüne alındığında ise %21’di.

Şekil 3.1 1968–2006 Döneminde Güney Kore ve Türkiye’de Sabit Sermaye Oluşumunun ve Brüt Tasarrufların GSYİH’ye Oranı (%)

Kaynak: WDI Online, World Bank

Güney Kore'nin bu kadar yüksek tasarruf oranını yakalamasını sağlayan önlemler, bankalar üzerindeki düzenleyici gözetim ve enflasyonla mücadele gibi temel politikalardan tüketici kredileri üzerindeki kısıtlamalar ve zorunlu tasarruf gibi müdahalelere varan geniş bir yelpazeye yayılıyordu (World Bank, 1993). Yüksek enflasyonun beraberinde yüksek oynaklığı da getirmesi nedeniyle reel faizlerin belirsiz ve hatta bazen negatif olmasının yurtiçi tasarrufları engellediği düşünülünce, Güney Kore'de temel politika hedefi makro ekonomik istikrarı sağlamak olarak belirlenen Beşinci Plan'ın (1982-86) tasarruf oranının artırılmasında büyük etkisi olduğu görülüyor. Gerçekten de önceki 20 yılda yıllık ortalama %12,5 olan fiyat artışı, 1982 yılından itibaren %2-3 aralığında istikrar kazandı. 1987-97 döneminde bir miktar yükselerek %6 dolaylarında seyretse de sürekli tek haneli kalarak belli bir istikrar kazanan ve son olarak 1999 yılından bu yana yıllık ortalama %2,8'e düşen yıllık ortalama tüketici fiyatları enflasyonunun, 1982 yılından itibaren yüksek oynaklığı ve dolayısıyla negatif reel faizleri¹⁹ önleyerek yurtiçi tasarrufları teşvik edecek düzeyde gerçekleştiğini söylemek mümkün (Tablo 2.2).

Güney Kore'de, makroekonomik istikrarın yanında mali kuruluşların sıkı bir şekilde düzenlenmesi ve denetlenmesi de güvenli ve tasarrufların değer kaybetmeyeceği bir ortam yaratarak tasarrufların artmasını sağladı. Yurtiçi tasarrufların yüksek olmasını sağlayan bir başka politika da posta yoluyla tasarruf sistemi kurularak düşük işlem maliyetleriyle ülkenin her yerindeki küçük tasarruf sahiplerine ulaşılabilmesi olmuştur.

Mevduat sigortasının olmayışı ve yüksek işlem maliyetleri gibi piyasada tasarruf eğilimini azaltan koordinasyon bozukluklarını gidermeye yönelik bu tür teşvik politikalarının yanında çeşitli zorlayıcı mekanizmalar yoluyla da ülkede tasarruf artışı sağlandı (World Bank, 1993). Tüketici kredilerine uygulanan yüksek faizler ve sıkı kontroller ile lüks tüketim mallarına konan çok yüksek vergiler, hatta örneğin 1980'e kadar ülke içinde renkli televizyon gibi değeri yüksek tüketim mallarının satışına izin verilmemesi gibi mekanizmaların, gelirleri artmaya başlayan halkın, kişisel tüketimlerini artırmak yerine tasarrufa yönelmesinde etkili olduğu, ailelerinin veya şirketlerinin geleceğine yatırım yapmaya teşvik ettiği ve böylece sermaye birikimini hızlandırmaya katkıda bulunduğu söylenebilir.

¹⁹ Örneğin 1976-91 döneminde ortalama reel faiz oranı Türkiye'de %-15,6 iken Güney Kore'de 1971-90 döneminde %1.88 olarak hesaplanıyor (World Bank, 1993).

İnovasyon ve Teknoloji Politikası

Uyguladığı başarılı sanayi, eğitim ve tasarruf politikaları ile sıfırdan sanayileşmiş ülke statüsüne erişen, 1980'lerin ortalarından itibaren bunlara bilgi temelli ekonomiye geçiş için gerekli stratejileri ekleyerek dünyanın inovasyon odaklı 31 ülkesinden birine dönüşen Güney Kore deneyimi, gelişmekte olan ülkeler için değerli politika dersleri içeriyor. 1980'lerde Güney Kore'nin bilgi temelli ekonomiye geçiş için gerekli stratejileri uygulamaya başlamasını tetikleyen nedenler arasında 1980'lerin başında dünya ekonomisinde yaşanan yavaşlamaya ve Güney Kore ile aralarındaki dış ticaret dengesizliği nedeniyle Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerinin korumacı politikalar uygulamaya başlamasına bağlı olarak ihracatının azalması vardı. İhracatla ilgili bir başka sorun da reel ücretlerdeki sürekli artış nedeniyle Güney Kore'nin düşük ücrete dayanan emek-yoğun sektörlerdeki rekabet gücünü kaybetmesiydi -çok daha düşük reel ücrete sahip diğer gelişmekte olan ülkeler düşük teknoloji gerektiren bu sektörlerde Güney Kore'ye yetişmişti. 1980'lerde Güney Kore ekonomisinin dönüşümünü tetikleyen bir başka etmen de Japonya başta olmak üzere gelişmiş ülkelerin, hakim oldukları sektörlere girmeye çalışan Güney Kore'ye teknoloji transfer etme konusunda isteksiz davranmaya başlamasıydı. Bunlara ek olarak, telif hakları ve patent yasalarını, tersine mühendislik yoluyla taklit ürünlerin üretimini engelleyecek şekilde değiştirmeye zorlanmasıyla Güney Kore, kendi teknoloji kapasitesini geliştirmesi gerektiğinin farkına vardı (Kim ve Dahlman, 1991).

Böylece, Güney Kore bilgi temelli ekonomiye ulaşmak için gerekli dört temel ayağı oluşturan ekonomik teşvik ve kurumsal rejim, eğitimli ve donanımlı işgücü, etkin bir inovasyon sistemi ile modern ve yeterli bilgi teknolojileri altyapısını koordineli ve birbirini tamamlayacak şekilde geliştirmeye başladı (World Bank, 2006). Bunlardan ilk ikisi, sanayi politikası ve beşeri sermaye politikası başlıkları altında önceki bölümlerde ele alınmıştı. Son ikisi ile ilgili olarak Güney Kore'nin ilk adımı, 1972'de amacı teknoloji ithalini kolaylaştırmak olan Teknoloji Gelişimini Teşvik Kanununu (Technology Development Promotion Act) çıkarmasının ardından eşzamanlı olarak Kore Bilim ve Teknoloji Enstitüsünde Teknoloji İthalatı Danışma Merkezi (Technology Imports Counseling Center) ve teknoloji ithalatının finansmanı için Kore Kalkınma Bankası bünyesinde "teknoloji geliştirme fonu" kurması oldu. Bununla beraber, yüksek teknoloji sektörlerinin geliştirilmesi bir politika hedefi olarak ancak 1980'lerden sonra benimsendi (Khan, 2004).

Güney Kore'nin Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BIT) ile ilgili politikalarının üç ayağı vardır (Hong, Ko ve Volynets, 2007):

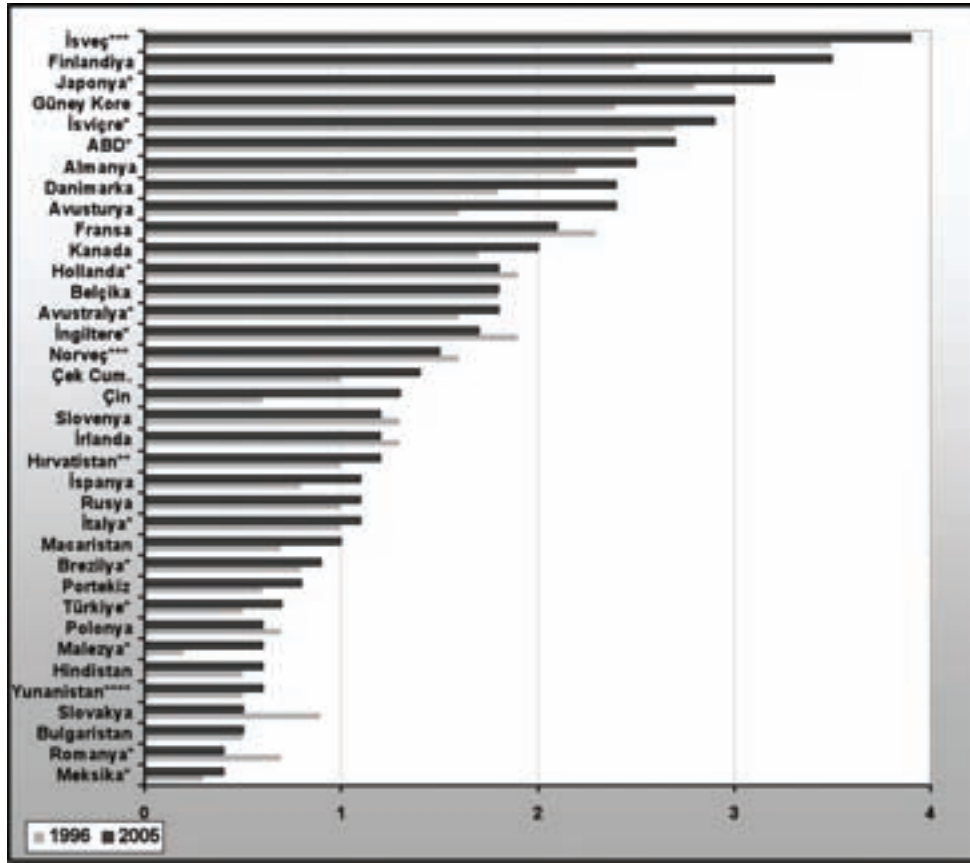
- Bilgi altyapısını oluşturmak;
- BIT alanında endüstriyel faaliyetleri geliştirmek,
- Adil rekabeti sağlamak.

Bu politikalardan ilkinde Güney Kore'nin çok başarılı olduğunu söylemek mümkün, örneğin geniş bant ağlarının gelişiminde ülke dünya lideri olmakla kalmadı, genel olarak bilgi teknolojileri kullanımının yaygınlığında en ileri ülkelerin arasına katıldı. 2007 yılı için, Güney Kore'de BIT harcamalarının GSYİH'ye oranı %7,1 ile %6,8 olan OECD ortalamasının üzerinde. 100 kişiye düşen geniş bant kullanıcılarının sayısı da 30,4 ile Güney Kore'yi dünya çapında ilk on ülke arasına sokuyor (WDI).

Güney Kore'nin bilgi ve iletişim teknolojileri alanında endüstriyel faaliyetleri geliştirme politikası ise üç alana odaklanmıştır: Beşeri sermayeyi geliştirmek, girişim sermayesinin erişilebilirliğini sağlamak ve Ar-Ge. Güney Kore'nin beşeri sermaye birikiminde dünyanın en başarılı ülkesi haline hangi politikaları izleyerek geldiği önceki bölümlerde ayrıntıları ile incelenmişti. Güney Kore'nin, girişim sermayesinin erişilebilirliğini sağlamak açısından, beşeri sermaye birikimi alanındaki başarısını yakalayabildiği söylenemez. 1998'den başlayarak hızla artan girişim sermayesi miktarı 2000 yılında en yüksek yıllık düzeye ulaştıktan sonra 2001 yılında dünya çapında teknoloji balonunun patlamasıyla üçte birine düşmüş ve 2006 yılına kadar bu düzeyde kalmış görünüyor. Girişim sermayesi daha çok BİT endüstrisine yapılan yatırımlar için kullanılmakla beraber bu yatırımlar arasında İnternet hizmetleri başarılı olurken özellikle yazılım hizmetleri alanında sorunlar yaşanıyor. Bunun en önemli nedeninin ise devlet ihalelerinin en düşük fiyatı verende kalması ve bunun sonucu olarak yeni şirketlerin yerleşik olanlarla rekabet edememesi olduğu belirtiliyor. Bundan başka, 2001 yılından bu yana iş ortamının yeni şirket kurulumu için uygun olmaması girişim sermayesinin getirisini düşürerek girişim sermayesinin miktarını azaltıyor ve bu sermaye içinde kamunun payının sürekli artmasına neden oluyor. Farklı sektörlerin ve farklı gelişme aşamasındaki şirketlerin, farklı özelliklere sahip olduğunu göz ardı eden politikalar yanında hükümet fonlarının özel girişim sermayesi ile rekabet ediyor hale gelmesi, ikincisinin gelişimini engelleme potansiyeli taşıyor. Son olarak, girişim sermayesinin sadece yeni kurulan şirketlere yönlendirilmesi, mevcut şirketlerin yeniden yapılanmalarını sağlayacak fonlara erişimini olanaksız hale getirerek verimsiz şirketlerin dönüşümünü engelliyor (Hong, Ko ve Volynets, 2007).

Güney Kore'nin bilgi ve iletişim teknolojileri alanında endüstriyel faaliyetleri geliştirme politikasının son ayağı olan Ar-Ge alanında da beşeri sermaye oluşumundaki gibi oldukça başarılı olduğu söylenebilir. Güney Kore'de Ar-Ge harcamalarının GSYİH'ye oranı 2005 yılında %3 ile Finlandiya, İsveç ve Japonya'nın ardından dünyadaki en yüksek dördüncü oran olmuştur (Şekil 3.2).

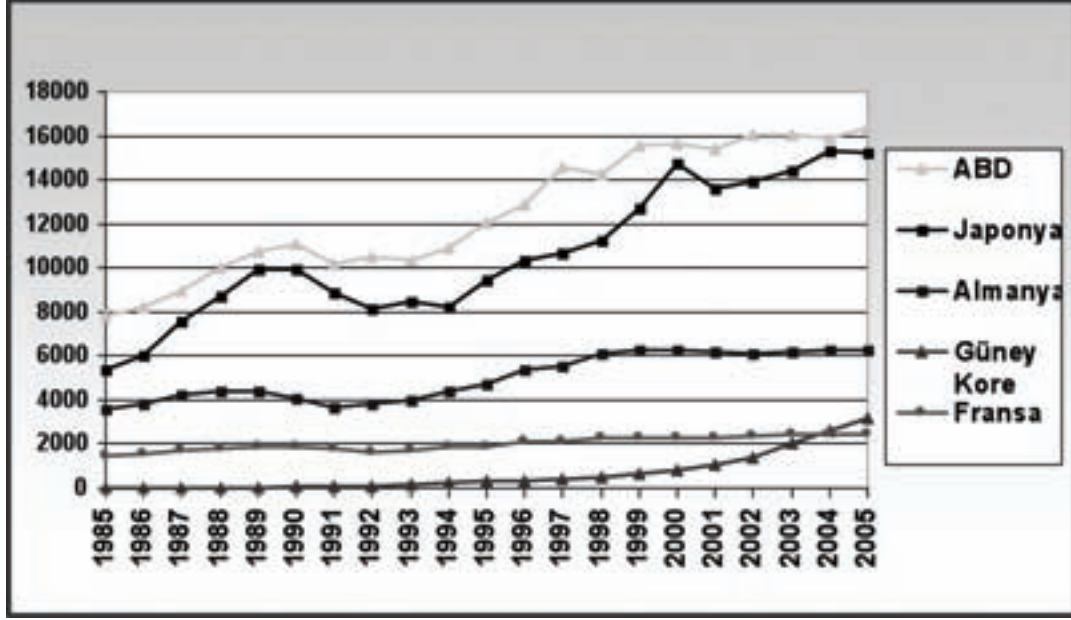
Şekil 3.2 Ar-Ge Harcamalarının GSYİH'ye Oranı (%)

Kaynak: OECD, 2008 (*) 1996-2004 (**)1999-2004 (***)1998-2005 (****)1997-2005

Ar-Ge harcamalarının GSYİH'ye oranındaki artış patent başvurularına yansımış, Avrupa, ABD ve Japonya patent bürolarının üçüne de yapılan toplam başvuruların sayısını veren Triadik patent başvurularında Güney Kore kaynaklı olanlar son 20 yılda %35 gibi olağanüstü yüksek bir yıllık ortalama artış göstererek 1985 yılında sadece 8 iken 2005 yılında 3158'e ulaşmıştır (OECD, 2008). Güney Kore, bu değerle mutlak olarak ABD, Japonya ve Almanya'nın ardından dördüncü (Şekil 3.3); nüfusa oranla ise Japonya, İsveç, Almanya, Hollanda ve İsveç'in ardından altıncı sırada yer alıyor.

Şekil 3.3 Başlıca Triadik Patent Başvurusu Yapan Ülkelerin Başvuru Sayıları (1985-2005)

Kaynak: OECD, 2008

Güney Kore, Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BIT) ile ilgili politikalarının son ayağını oluşturan adil rekabeti oluşturmak için ise kısıtlayıcı düzenlemeleri kaldırarak ve Telekom operatörlerini özelleştirerek BIT sektöründe serbest piyasa koşullarını sağlama yoluna gitti.

Özet olarak, ekonomik başarıya ulaşmak için anahtar unsurun beşeri sermayeyi geliştirerek teknoloji özümseme kapasitesini artırmak olduğu; dışa açık bir ekonomik sistem kurularak mümkün olan en yüksek teknoloji transferini sağlamak gerektiği söylenebilir. Özellikle sanayileşmenin alt basamaklarında eğitim, inovasyon ile bilgi ve iletişim teknolojileri arasındaki koordinasyonu sağlama ve altyapıyı oluşturma konusunda hükümetlere önemli görevler düştüğü de Güney Kore deneyiminden çıkarılabilecek dersler arasında yer alıyor.

4. KÜRESEL MARKA YARATMAK

Güney Kore piyasa sisteminde firmalar genellikle bağımsız olmayıp, daha büyük grupların iştirakleri olarak yer alırlar. Büyük grupların oluşmasında, Japonya'nın kalkınma deneyimini örnek alan Güney Koreli planlamacıların bilinçli tercihleri büyük rol oynamıştır. Dış baskılar karşısında Japonya'nın iç pazarını dışa açmadan önce yaptığı hazırlıklar arasında şirketlerinin ölçeğini büyüterek ürünlerini rekabetçi kılmak böylece pazar açıldığında piyasa güçlerini kullanarak ithal mallarını uzak tutmak vardı. Bu örneği izleyen Güney Kore hükümeti, uluslararası alanda rekabet edebilmek ve ithal malların iç pazara hakim olmasını önlemek için başarılı şirketleri ölçeklerini hızla büyütmeyle zorladı (Vogel, 1991). Bunun için de devletin kontrol ettiği finans sektörünü kullanarak hangi firmanın hangi faiz oranıyla ne kadar borç alacağını doğrudan belirlediler, vergi teşvikleri verdiler ve ithal girdi ve yatırım mallarından gümrük vergisi alınmaması gibi gerekli diğer kaynakları sağladılar. Başarısı daha çok ihracat performansı ile ölçülen, girişimciliğini kanıtlamış şirketlere verilen tüm bu teşviklerin sonucunda birçok alanda faaliyet gösteren şirketlerden oluşan, neredeyse tamamı savaş sonrasında kurulmuş ve 1980'lerin sonuna gelindiğinde bile çoğu hâlâ ilk kurucusu tarafından doğrudan yönetilen "holding" veya "şirketler grubu" olarak tercüme edebileceğimiz "chaebol"lar oluştu.

Bu holdinglerin kurucuları, 1960'lı yıllarda, sanayileşmenin ilk aşamasında görülen piriğin öğütücülüğü, gıda işleme, inşaat, ticaret, tekstil veya gayrimenkul alanlarının herhangi birinde faaliyete başlamış, işler geliştikçe genellikle borçlanarak diğer gelecek vadeden alanlara yatırım yapan girişimcilerdi. Yeni alanlara açılmak için gerekli yatırımlar, örneğin Japonya ve Türkiye'de birçok holdingin bünyesinde yer alan bankalar tarafından finanse edilirken, Güney Kore'de finansal kuruluşları kontrol eden devlet tarafından finanse ediliyor, hatta devlet planlamacıları yeni bir sektöre girilebileceğine inandıkları zaman uygun işletme ve teknik yeterliliğe sahip olduklarını düşündükleri en azından iki holdingi bu alanlara açılmaya teşvik ediyordu. Özellikle 1960'lar ve 1970'lerde, Güney Kore imalat sanayisinde görülen sektörel farklılaşma neredeyse tamamen devlet tarafından başlatılmış ve şirketler kendi inisiyatifleriyle girmeyecekleri birçok alana girmeye yine devlet tarafından iteklenmişlerdi (Rodrik, 1995). Böylece piyasanın yalnızca kendi dinamikleriyle gelişebileceklerinden çok daha kısa bir sürede çok çeşitli alanlarda faaliyet gösteren şirket grupları oluştu. Bu şirket gruplarının tarihsel gelişimini incelemek, nasıl küresel marka olunabileceğini göstermesi bakımından yararlı olabilir.

Samsung Grubu²⁰

1960'larda tekstil, şeker ve benzeri düşük teknolojiye dayanan üretim yapan Samsung grubu, 1970'lerde petrokimya, kağıt gibi orta düzeyde teknoloji gerektiren alanlara ağırlık verdi. 1990'larda ise başlıca faaliyetlerini elektronik, bilgisayar ve yarı iletken sektörlerine kaydıran Samsung bugün dünyanın en ileri teknolojilerini kullanarak üretim yapan bir şirket haline geldi (Song, 2003). Güney Kore'de sanayinin gelişmesini en iyi yansıtan şirket olan Samsung grubunun nasıl geliştiğini görmek aynı zamanda Güney Kore ekonomisinin gelişimini daha iyi anlamayı sağlıyor.

Kore dilinde "üç yıldız" anlamına gelen Samsung, 1 Mart 1938'te Byung-Chull Lee tarafından kuruldu. Başlangıçta Çin'e kurutulmuş balık, sebze ve meyve ihracatı yapan şirket on yıldan biraz uzun bir sürede kendi un değirmenlerine ve şekerleme makinelerine, kendi üretim ve satış operasyonlarına sahip bir şirket haline geldi. İhracat şirketi olarak kurulmuş olmasına rağmen 1960'lara kadar Samsung iç pazara yönelik üretim yapıyordu. Örneğin 1960 yılında ihracatın toplam satışa oranı %0,1'in altındaydı. Ancak, hükümetin ihracat öncelikli büyüme stratejisi uygulamaya başlamasının ardından bu oran 1965'te %18,6'ya ulaştı (Song, 2003).

1970'lerde hükümetin uygulamaya koyduğu ağır sanayi ve kimya sektörünün geliştirilmesine odaklanan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ile paralel olarak Samsung, daha çok ağır, kimyasal ve petrokimyasal endüstrilere yatırım yapmaya başladı. Şirketin, Ağustos 1973'te açıklanan ikinci "Beş Yıllık Yönetim Planı" bu endüstrileri hedefliyordu ve aynı zamanda Samsung'u gemi üretimi endüstrisine sokuyordu. Sonuçta, 1974'te Samsung Ağır Sanayi (Samsung Heavy Industries Company), 1977'de Samsung Gemi İnşaat (Samsung Shipbuilding Company) ve Samsung Hassas Sanayi (Samsung Precision Company - şimdi Samsung Techwin) dahil olmak üzere birçok yeni şirket kuruldu. Samsung için diğer bir büyüme hamlesi de, ev elektroniği işlerinin gelişimi sayesinde gerçekleşti. Yerel pazarda zaten büyük bir üretici olan Samsung Elektronik (Samsung Electronics), bu dönemde ilk ürünlerini ihraç etmeye başladı.

1970'lerin sonu ve 1980'lerin başı, Samsung'un temel teknoloji işlerinde çeşitliliğin artması ve küresel büyüme yıllarıydı. 1977 yılında kurulan Samsung Hassas Sanayi ile grup diğer

²⁰ Bu bölümün yazımında büyük ölçüde Samsung Grubuna ait çeşitli İnternet sayfalarından yararlanılmıştır.

bir yüksek teknoloji endüstrisi olan uzay-havacılık sektörüne girdi. Yeni ürünlerin küresel pazarlara sunulmasıyla 1978 yılında, Samsung Yarı İletken Sanayi ve Samsung Elektronik ayrı şirketler haline getirildi. Ancak, 1980'lerde maliyetleri azaltmak için bu iki şirket yeniden birleştirildi. 1980'li yılların sonunda Samsung'un elektronik ve ağır sanayi şirketlerini bir araya getirme çabaları, şu anda şirketle ilişkilendirilen yüksek teknoloji ürünleriyle uyumlu, iyi bir şöhrete kavuşmasıyla meyvelerini vermeye başladı. Samsung, Aralık 1983 yılında geliştirdiği ve yarı iletken ürünlerinde dünya lideri olmasını sağlayan 64K DRAM (Dinamik Rasgele Erişimli Bellek) VLSI yongasına kadar yalnızca yerel piyasa için yarı iletkenler ürettiyordu.

1980'li yılların ortasında Samsung, Veri Sistemleri'ni (Samsung SDS) kurarak sistem birleştirme, sistem yönetimi, danışmanlık ve ağ hizmetleri dahil olmak üzere Bilgi Teknolojileri hizmetleri vermeye başladı. Teknolojiye giderek daha fazla odaklanan Samsung 1986 yılında Samsung Ekonomik Araştırma Enstitüsü (Samsung Economic Research Institute - SERI) ve 1987'de Samsung İleri Teknoloji Enstitüsü (Samsung Advanced Institute of Technology - SAIT) adlı iki Araştırma-Geliştirme enstitüsü kurdu. Bu iki Ar-Ge şirketi, Samsung'un, elektronik, yarı iletkenler, yüksek polimerli kimyasallar, genetik mühendisliği, optik telekomünikasyon, uzay-havacılık ve nanoteknolojiden gelişmiş ağ mimarilerine kadar yeni teknoloji alanlarına genişlemesine yardımcı oldu.

Samsung'un küresel bir aktör olarak ortaya çıkması 1990-1993 döneminde oldu. Dünyanın en iyi beş elektronik firmasından biri olmak için grup, eski işleri yeniden yapılandırmaya ve yeni işlere girmeye başladı. Küresel rekabetteki artış nedeniyle şirketlerin teknolojilerini ve sundukları hizmetleri gözden geçirmeye zorlandıkları bu dönemde birleşmeler, koalisyonlar ve satın almalar da yaygınlaştı. Başka ülkelerle ve şirketlerle iş yapmaya başlayan Samsung, 1993'te Yeni Yönetim programını uygulamaya koydu. Bu program, yalnızca Samsung'un tekrar yapılandırılmasını içermiyordu. Aynı zamanda toplam müşteri memnuniyeti sağlayan dünya standardında ürünler sunmak için tüm şirketin "Önce Kalite" esasına göre yeniden şekillendirilmesini içeriyordu. Bu dönem boyunca, yarı iletkenlerden bilgisayar monitörlerine, TFT-LCD ekranlardan renkli resim tüplerine kadar 17 farklı ürün, kendi alanlarında küresel pazar payı açısından en iyi beş ürün arasına girmeyi başardı. Diğer 12'si de kendi alanlarında en iyi pazar sıralamalarını elde etti. 1993 yılında LCD işine girilmesinden bu yana Samsung, bu alanda dünya lideri oldu. Diğer bir örnek de Samsung Ağır Sanayinin, sondaj gemilerinin

kurulmasından bu yana dünya pazarının %60'ını ele geçirmiş olmasıdır. Bu başarıların ardında, tüm fabrikalarda kalite kontrolü açısından katı uygulamaların varlığı yatar. "Hat Durdurması" sistemi sayesinde herhangi bir çalışan, düşük kaliteli ürünler tespit ettiğinde montaj hattını durdurabilmektedir. Böyle bir durumda, sorun giderilene kadar üretim durdurulur. Samsung aynı zamanda toplam kalite yönetiminin "Altı Sigma" yöntemine bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. 1993'te uygulamaya koyulan Yeni Yönetim programı yalnızca ürün kalitesine değil çalışan kalitesine de odaklanmıştı. Buna yönelik olarak, hizmet içi eğitim düzenlemekle görevli İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi kuruldu.

1997 krizinde, neredeyse tüm Güney Kore şirketleri gibi Samsung da küçüldü. 1998 yılı ortalarında, zarar etmekte olan şirketi kurtarmanın yolunun maliyetleri azaltmak olduğuna karar veren üst düzey yöneticiler, gelecek 5 ay içinde Samsung'daki maliyetlerin %30 düşürülmesi kararı aldılar. Bu amaçla, grup çapında stok seviyeleri indirildi, masraflar düşürüldü ve yeterli performans göstermeyen şirketler (başta inşaat donanımları ve forklift imalatı olmak üzere 10 iş birimi) yabancı şirketlere satıldı. Yönetim, üst düzey yöneticilerinin ücret dışı ödemelerinde kısıntıya gitmekle kalmadı, hayat boyu iş garantisi prensibini bırakarak yaşlı ve kıdemli yöneticilerinin birçoğunu emekliye ayırdı (Yönbiltek, 2008). Şirketin personel sayısı neredeyse 50.000 kişi azaldı ve iştiraklerinin sayısı 45'e indi. Maliyetleri azaltmaya yönelik bu çabalar sonucunda Samsung, 1997'de %365 olan borç oranını 1999'un sonunda %148'e indirmekle kalmadı, kriz ortamında bile dijital ve ağ teknolojilerindeki liderliğini devam ettirdi. Elektronik, finans ve ilgili hizmetlere odaklanması sayesinde 1999 senesi başlarında kâra geçen Samsung, büyümeyi sürdürebilen birkaç firmadan biri oldu.

2000 yılında Samsung, yeni bir anlayışa sahip yönetim programını başlattı ve şu anda dünyayı etkisine almış olan bilgi ve iletişim teknolojilerinde en önde yer almayı hedefledi. "Dünyanın En İyisi" olma kararlılığı, Samsung'un on üç ürünün dünya pazar payında birinci sırayı almasını sağladı. Hedefini ürünlerinden otuz tanesinin "dünyanın bir numaralı ürünü" olması olarak koyan Samsung, bu hedefe ulaşmak için Ar-Ge faaliyetlerine ağırlık veriyor. Örneğin Ar-Ge alanında 1,7 milyar dolar yatırımı temsil eden 13.000 araştırmacıya sahip olan Samsung Elektronik, bu çabaları sonucunda dört sene üst üste ABD patentlerinde dünya çapında "ilk 10" arasında yer aldı. 2006 yılında geliştirilen patentler açısından Samsung, IBM, NEC, Canon ve Micron Technology'den sonra beşinci sırada yer aldı. Samsung bugün kombine cep

telefonları, el içi bilgisayarları, düz ekranlı televizyonlar ve çok ince dizüstü bilgisayarlar gibi ürün gruplarında teknolojinin sınırlarını zorluyor (Yönbiltek, 2008). Buna bağlı olarak, marka değeri 2001'de 6,4 milyar dolarken 2007'de 16,9 milyar dolara (Interbrand, 2008) yükselen Samsung, en hızlı büyüyen küresel markalardan birisi olmayı sürdürüyor.

25 kuruluştan oluşan Samsung grubu içindeki en önemli şirket, grup satışlarının dörtte birini ve kârlarının dörtte üçünü tek başına elde eden Samsung Elektronik. Bugün Rusya ve Çin pazarlarında Samsung markası birinci konumda ve Samsung Elektronik, Dell, Hewlett Packard, Compaq ve IBM gibi şirketler için önemli bir elektronik parça sağlayıcısı. Ancak artık bir elektronik parça imalatçısı durumundan çıkıp kendi ürünlerini batıda da kendisi pazarlamak isteyen Samsung Elektronik, Sony gibi küresel bir marka olmak için 2007 yılında ABD'deki reklam kampanyalarında kullanılmak üzere 400 milyon dolarlık bir bütçe ayırdı. Ayrıca, ürünleri üzerindeki ucuz ve kalitesiz imajını kaldırıp yüksek fiyatlı ve kaliteli markalar haline dönüştürme stratejisinin bir uzantısı olarak ABD'de ürünlerini düşük fiyatla satış yapan hipermarket zincirlerinden çekti ve daha prestijli ve pahalı satış noktalarına doğru yöneldi (Yönbiltek, 2008). Küresel marka yaratmanın yolunun Ar-Ge'den geçtiğinin bilincinde olan Samsung Elektronik'in üç kademeli bir Ar-Ge sistemi var. Temel teknolojik araştırmalar Samsung İleri Teknoloji Enstitüsü (Samsung Advanced Institute of Technology) tarafından yürütülürken teknolojik uygulamalar Samsung Elektronik'in dört ana iş alanına bağlı Ar-Ge merkezlerinin sorumluluğunda. Son olarak, her bölüm altında yer alan araştırma ekipleri, üretim ve pazarlama elemanları ile yakın çalışarak yeni ve gelişmiş ürün yapıyor (Khan, 2004).

Samsung, özellikle son on yılda bilgi ve iletişim alanındaki hızlı ilerlemelerin küresel iş hayatına getirdiği devrim niteliğinde fırsatlar ve değişikliklerin, kısaca küreselleşmenin, gereklerini de yerine getirdi. Gerçekten de bu değişimlere gerekli tepkiyi veren Samsung Grup, iş yapısını, yönetim bakış açısını ve şirket kültürünü, küresel standartlara uygun olacak hale getirme yolunda ilerliyor. Küreselleşmenin gereklerine uygun şekilde yurtdışında yatırımları da olan Samsung, bugün 14 yabancı ülkede üretim yapıyor ve satış gelirlerinin %70'ini Güney Kore dışındaki satışlardan karşılıyor. Şirket organizasyonunu da küreselleşmenin kurallarına göre yeniden yapılandıran Samsung'da kararlar yerinde ve anında yerel yöneticiler tarafından alınıp uygulamaya sokulabiliyor.

Özet olarak, Güney Kore ekonomisinin son 40 yılda gösterdiği başarının ardında yatan etmenlere benzer şekilde, Samsung grubunun başarısının ardında da dış pazarlara açılarak ihracata yönelik üretim yapması, Ar-Ge yatırımları, işgücünün eğitime önem vermesi, organizasyon yeteneği, sektörel yapısını hükümetin ekonomi politikalarıyla uyum içinde ve tam zamanında dönüştürebilmesi yanında son on yılda iş yapısını, yönetim bakış açısını ve şirket kültürünü, küresel gerekliliklere göre ayarlayabilmesi de var.

Hyundai Grubu²¹

Dünyanın en değerli 100 markasını veren “En İyi Küresel Markalar” sıralamasında (Interbrand, 2008) yer alan ikinci Güney Kore markası olan Hyundai, bünyesinde 45 şirketi barındıran ve dünya çapında 180.000'den fazla personeli bulunan bir gruptur. Grup; motorlu araçlar üretimi, mühendislik, inşaat, gemi yapımı, çelik, petrokimya, makine, havacılık, elektronik ve finans sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Resmi İnternet sayfasında belirtildiği gibi Hyundai Grubunun yarım yüzyıllık tarihi Güney Kore ekonomisinin yarım yüzyıllık modernleşmesini temsil eder.

Geçmiş Chung Ju Yung tarafından 1940'ta açılan küçük bir tamir atölyesine dayanan grup, bir mühendislik ve inşaat şirketi olarak 1947'de kurulan Hyundai Mühendislik ve İnşaat Şirketi (Hyundai Engineering & Construction Company-HEC) ile faaliyetlerini genişleterek Güney Kore'nin savaş sonrası yeniden yapılanmasında kilit rol oynamış ve ülke dışında müteahhitlik işi alan ilk Kore şirketi olmuştur. 1967'de Hyundai Motor'un (Hyundai Motor Company-HMC) kurulması ile grup daha hassas teknolojiler gerektiren sanayi kollarına geçişini başlatmıştır.

Önceleri İngiltere'den kit halinde gelen Ford Cortina modeli arabaları monte eden HMC, İngiltere'den getirttiği bir uzmanın yönetiminde Ulsan da bir otomobil fabrikası kurarak ilk arabasını iki yıl içinde üretme hedefi koydu. Tasarımı İtalya'da Italdesign tarafından yapılan, teknolojisi büyük ölçüde Japon Mitsubishi Motor'dan alınan Hyundai “Pony” ilk Güney Kore arabası olarak 1974 yılında üretildi ve 1976 yılının ilk yarısında Ekvator'dan başlayarak ihraç da edildi. O dönemde, Güney Kore yönetiminin gerek Beş Yıllık Planlarda hedef olarak, gerekse desteklenecek şirketlerin başarı ölçütü olarak ihracatı koymasının bu başarıda büyük payı vardır. Güney Amerika, Asya, Afrika ve Ortadoğu pazarına girmesinin ardından Avrupa ve ABD'ye de ihracat yapan Hyundai Motor, Amerika pazarında bir süre başarılı olsa da teknolojisinin yetersiz kalması nedeniyle bu başarıyı sürdürmedi. Mitsubishi'nin son teknolojisini

²¹ Bu bölümün yazımında büyük ölçüde Hyundai Grubuna ait çeşitli İnternet sayfalarından yararlanılmıştır.

Hyundai'ye vermeye isteksiz davranması da buna eklenince şirket kendi teknolojisini üretmeye karar verdi ve Ar-Ge harcamalarını artırarak 1975'de 2,2 milyon dolardan 1994 yılında 504 milyon dolara çıkardı. Bu sayede önce kendi motor ve vites sistemini, hemen ardından da yeni modellerini geliştirdi. 1997 krizinin ardından maliyetlerin kısılması nedeniyle Ar-Ge harcamaları ancak on yıl geçtikten sonra, 2004 yılında 1994 yılındaki seviyesini aşabilmiş olsa da son dönemde hızla arttı. 2007 yılında 1,59 milyar dolar olarak gerçekleşen Hyundai Motor'un Ar-Ge harcamalarının, 2008 yılında 1,87 milyar dolara çıkması öngörülüyor (CNET, 2008).

Toyota'nın 1980'lerde izlediği yoldan giderek yurtdışı üretim merkezlerini hızla artıran Hyundai Motor'un Türkiye'de 1994 yılı sonunda %50-50 eşit hisseyle Kibar Holding ile ortak hayata geçirdiği Hyundai Assan Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş. adlı iştirakinden başka ABD, Çin ve Hindistan'da üretim tesisleri bulunuyor. 1995 yılında, yıllık 100.000 adet üretim kapasiteli ağır ticari araç fabrikası Chonju, 1996 yılında ise yıllık 300.000 adet binek araç kapasiteli Assan fabrikası üretime geçmiştir. Ekonomik krizin ardından 1998 yılında Kia firmasının da satın alınması ile Hyundai, Güney Kore otomotiv pazarının %70'ini ele geçirmiştir. Yılda 1,5 milyon adetlik üretim kapasitesine sahip Ulsan fabrikası, dünyanın kompleks halindeki en büyük otomotiv üretim tesisidir. 2005 yılı sonundaki global satışları itibariyle dünyanın en büyük 6'ncı otomotiv üreticisi konumunda bulunan Hyundai Motor, talebe bağlı olarak Yulcheon'da yıllık 500.000 adet araç kapasiteli yeni bir fabrika kurmayı planlamakta, böylece 2010 yılı itibariyle 5'inciliğe yükselme hedefine yaklaşmaktadır.

Hyundai grubunun motorlu araçlar üretimi ile mühendislik ve inşaat sektörü dışında faaliyette olduğu bir başka sektör de gemi yapımıdır. 1972'de hükümetin uygulamaya koyduğu, ağır sanayi ve kimya sektörünün geliştirilmesine odaklanan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda hedeflendiği gibi Hyundai Ağır Sanayi (Hyundai Heavy Industries-HHI) kurulmuş, şirket ne sermayeye ne de gemi yapımı konusunda deneyim ve teknolojiye sahipken tersane inşa etmeye karar vermiştir. Daha planlama aşamasında Yunanistan'dan iki tanker siparişi alan şirket, aynı anda hem tersaneyi hem de tankerleri inşa ederek 1974 yılında her ikisini birden aynı anda tamamlamıştır. Daha 1985 yılında bir Japon dergisi tarafından dünyanın en iyi gemi yapımcısı seçilen HHI, ertesi yıl da dünyanın en büyük cevher gemisini inşa etti. 1997'de Hyundai Elektro-mekanik Araştırma Enstitüsü'nün (Hyundai Electro-Mechanical Research Institute) kurulmasının ardından 2000 yılında ilk yerli dizel gemi motoru geliştirildi.

Şubat 2002’de Hyundai Grup’tan ayrılarak Hyundai Ağır Sanayi Grubu (Hyundai Heavy Industries Group-HHI) adı altında faaliyetlerine devam şirketin, gemi yapımı dışında deniz üstü platformları inşa eden Offshore&Engineering; elektrik santralleri ve petrol rafinerileri inşa eden Industrial Plant&Engineering dünyanın en büyük dizel gemi motorlarını üreten Engine&Machinery; inşaat ekipmanları üreten Construction Equipment ve transformatör, motor, jeneratör gibi elektrik ekipmanları tasarımı ve üretimi yapan Electro Electric Systems alt birimleri vardır.

Bugün dünyanın en büyük gemi inşa tesislerine sahip olan HHI grubunun bu başarısını çok çalışmaya olduğu kadar Ar-Ge’ye verdiği öneme de borçlu olduğu söylenebilir. Dört araştırma merkezine ek olarak bir de teknoloji yönetimi merkezinden oluşan HHI Ar-Ge bölümü, aynı zamanda Güney Kore’nin ilk özel Ar-Ge merkezi olan Hyundai Endüstriyel Araştırma Enstitüsü (Hyundai Industrial Research Institute) kurulduğu 1983 yılından bu yana, şirketin büyümesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Teknolojik inovasyonun yalnızca büyümenin arkasındaki temel güç değil aynı zamanda pazar lideri olmanın temel belirleyicisi olduğuna inanan HHI Ar-Ge birimi, piyasaya yönelik teknoloji geliştirmeye odaklanmıştır. Verimlilik ve kalite artışı sağlanması amacıyla kurulan bu ilk Ar-Ge merkezi, HHI ürünlerinin performans, dayanıklılık ve güvenliğini artıran yeni üretim teknolojileri geliştirmede çok önemli bir rol oynadı. İkinci Ar-Ge birimi olan Hyundai Deniz Araştırma Enstitüsü (Hyundai Maritime Research Institute-HMRI), HHI’nin denizcilik alanındaki hedeflerine ulaşması amacıyla 1984 yılında kuruldu. HMRI bugün birinci sınıf temel teknolojilere sahip bir araştırma merkezi olarak bütün HHI birimlerinin ürünlerinin kalitesini iyileştirmekle kalmayıp HHI’nin büyümesini sürekli kılmayı sağlayacak yeni teknoloji ve iş geliştirme faaliyetlerinde de bulunmaktadır. 1991 yılında kurulan Hyundai Elektro-mekanik Araştırma Merkezi’nin (Hyundai Electro-Mechanical Research Center) araştırmaları ise daha çok makine ve elektrik mühendisliği ile ilgili alanlarda yoğunlaşmıştır ve HHI için en yeni teknolojileri geliştirmek üzere hem temel hem de uygulamalı Ar-Ge faaliyetleri yürütmektedir. HHI’ye bağlı bir diğer Ar-Ge birimi de 2000 yılında modern endüstriyel tasarım teknolojilerini HHI ürünleriyle bütünleştirmek amacıyla kurulan Tekno-Tasarım Enstitüsü’dür (Techno Design Institute). Bu birimde ürün tasarımı ve kamaraların iç mimari tasarımı yanında görsel iletişim ekibi ile marka ve kurumsal kimlik tasarımı yapılmaktadır.

Farklı alanlarda faaliyet gösteren yukarıdaki dört enstitüden başka Macaristan, ABD ve Çin’de de Ar-Ge birimleri olan HHI, küresel marka yaratmanın ve dünya çapında pazar lideri olmanın

yolunun Ar-Ge yoluyla yeni veya önemli ölçüde değiştirilmiş ürün veya üretim süreci geliştirmekten, kısacası inovasyondan geçtiğini göstermektedir.

LG Grubu²²

2008 yılına ait “En İyi Küresel Markalar” sıralamasında yer alamamakla birlikte 2007 yılına ait sıralamada dünyanın en değerli 100 markasından biri olan (Interbrand, 2008) LG Elektronik (LG Electronics Inc.) 1958 yılında Goldstar adı altında kuruldu. Tüketici elektroniği, beyaz eşya ve mobil iletişim alanında küresel bir marka ve teknoloji geliştiren bir şirket olmayı başaran LG Elektronik, dünyanın dört bir yanında 81’i yan kuruluş olmak üzere 110’u aşkın iş biriminde 82.000 kişiye iş imkanı sağlamaktadır. 2007 yılında 44 milyar dolarlık satış rakamına ulaşan LG, dört iş biriminden oluşmaktadır: Mobil İletişim, Dijital Aletler, Dijital Görüntü Cihazları ve Dijital Medya. LG dünyanın önde gelen CDMA/GSM ahizesi, klima, önden-yüklemeli çamaşır makinesi, optik sürücüler, DVD oynatıcı, düz ekran TV ve Ev Sinema Sistemleri üreticisidir.

Bugünkü adıyla LG Elektronik, kurulduktan bir yıl sonra 1959’da Güney Kore’de ilk kez radyo üretti ve 3 yıl sonra 1962’de ABD ve Hong Kong’a radyo ihraç etmeye başladı. Tüketici elektroniği ve beyaz eşya alanında Güney Kore’deki ilk üretimleri LG Elektronik gerçekleştirdi:

- 1965’te ilk buzdolabı,
- 1966’da ilk siyah-beyaz televizyon,
- 1968’de ilk klima ve
- 1969’da ilk çamaşır makinesi,
- 1977’de ilk renkli televizyon üretildi.

LG Elektronik’in -radyo örneğinde olduğu gibi- ilk üretimden yalnızca 3 üç yıl sonra hem de sanayileşmiş ülkelere ihracat yapabilmesi, “ihracat öncelikli hızlı büyüme” ilkesine dayanan ve 1962 yılında uygulanmaya başlanan Birinci Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı’ndan itibaren hükümetlerin, tüm Beş Yıllık Planlarda gerek hedef olarak, gerekse desteklenecek şirketlerin başarı ölçütü olarak ihracatı koymuş olmasıyla açıklanabilir. Hedef hükümetler tarafından konmuş, teşvikler yine hükümet tarafından verilmiş de olsa, ilk üretimden 3 üç yıl, hedeflerin konmasındansa yalnızca bir yıl sonra ihracat yapılabilmesinde LG Elektronik’in başarısı da yadsınmamalı. Gerçekten de 1970’lerin zorlu ekonomik şartlarına rağmen teknolojik yatırımlarını sürdüren LG Elektronik, ilk araştırma merkezini bu dönemde kurdu

²² Bu bölümün yazımında büyük ölçüde LG Grubuna ait çeşitli İnternet sayfalarından yararlanılmıştır.

ve renkli televizyon geliştirmeyi başararak yurtdişına açılmaya hazır hale geldi. Kamu'nun ve özel sektö­r­ün tüm bu çabaları sonucunda 1978'de Güney Kore'nin elektronik endüstrisindeki ihracatı ilk kez 100 milyon doları aştı.

1980'li yıllar, LG Elektronik'in küreselleşmenin gereklerini önceden görüp yurtdişına açılmanın diş ticaret boyutundan yatırım boyutuna geçtiği yıllar olarak nitelendirilebilir. Teknolojik inovasyonları ve çeşitlendirilmiş ürün yapısı sayesinde faaliyetlerini ülke dişına taşımaya başladı. LG Elektronik, 1980 yılında ilk AB satış iştirakini (LGEWG) Almanya'da kurmasının ardından 1982'de ABD'de ilk renkli televizyon fabrikasını açtı. Şirketin, Almanya ve Türkiye'nin ardından 1989'da Tayland'da satış ve ortak üretim iştiraki açması ile devam eden doğrudan yabancı yatırımları, 1990'da Ar-Ge boyutunu da içine aldı ve İrlanda'da tasarım teknoloji merkezi kuruldu. Küreselleşmeyi önceden görüp gereklerini yerine getirerek en son teknolojiye sahip uluslararası bir Şirket olarak kendini konumlandırmayı başarmakla kalmayan LG Elektronik, Çin'in küresel bir oyuncu olarak ortaya çıkmakta olduğunu da zamanında fark edip 1993 yılında Huizhou iştirakini kurarak Çin'de pazarlama faaliyetlerine başladı.

1990'lara doğru bir yandan çalışanlarla yönetim arasındaki ihtilaflar, diğer yandan iç pazarın diş rekabete açılması yönündeki talepler, LG Elektronik'i tarihinin en büyük kriziyle karşı karşıya bıraktı. Bu sorunları, yönetimde yeni sistemler uygulayarak ve küreselleşme stratejileri geliştirerek aşan LG Elektronik, teknolojisine ve ürünlerine olan güveni ile Avrupa'nın ardından Asya ve Afrika'ya açıldı ve ilk yurtdişı satın alma işlemini gerçekleştirerek ABD merkezli Zenith'i devraldı. Şirket, müşteri odaklı bir geleceğe hazır olmak adına kurumsal kimliği ile birlikte 1995 yılında adını da LG Electronics olarak değiştirdi.

1999 yılında LG Elektronik, gelecek yüzyılda Bilgi Teknolojileri sanayinde lider olma hedefine yönelik bir adım atarak bilgi ve iletişim teknolojilerine dayanan bir yönetim modeli olan sayısal yönetim²³ uygulamaları başlattığını duyurdu. Bu yolda atılan bir başka adım da 2000 yılında LG Elektronik ve LG Telekomünikasyon'un birleşmesi oldu. Bunlardan başka, LG Elektronik diğer küresel Şirketlerle iřbirliđine²⁴ giderek ve holding Şirket sistemi kurarak mobil iletişim ve dijital görüntü cihazları teknolojilerinde hedefine ulaşmak için çabalarını sürdürdü LG Elektronik, hedefini "en iyi üç" arasında yer almak olarak koydu ve küresel bir marka olmak için çalışmalarını yoğunlaştırdı. Bu amaca ulaşmak için yeni ürünler geliştirmek

²³ Çalışmaları sayısal olarak intranet ortamda web tabanlı bir uygulama ile izlemeye dayanan yönetim modeli.

²⁴ Bu bölümün yazımında büyük ölçüde LG Grubuna ait çeşitli İnternet sayfalarından yararlanılmıştır. 1999'da Philips ile LG-Philips LCD ortak girişimi başlatıldı.

gerektiğinin bilincinde olan LG, 1997’de 40 inç plazma televizyonu ve dünyanın ilk dijital televizyon entegre devre setini; 1998’de dünyanın ilk 60 inç plazma televizyonunu; 2001 yılında asenkronize IMT-2000 ekipmanını ve dünyanın ilk Internet özellikli çamaşır makinesi, kliması ve mikro dalga fırını; 2002’de ilk ev ağ sistemini; 2003’te dünyanın ilk senkronize- asenkronize IMT-2000 cep telefonunu, 76 inç plazma televizyonu ve Kod Bölmeli Çoklu Erişim (Code Division Multiple Access - CDMA) cep telefonlarını; 2004 yılından bu yana ise tek tarayıcı plazma televizyonu, sabit diske kaydedicisi olan televizyonu ve “chocolate” marka cep telefonunu piyasaya sürdü.

LG Elektronik’in, faaliyette bulunduğu alanların tümüne yönelik şirket düzeyinde örgütlenmiş bir Ar-Ge birimi var. Bu birim yalnızca üretimle ilgili temel teknoloji geliştirme ve tasarım üzerine değil, temel teknoloji ile ürün kalitesini yükseltmek için kalite kontrol ve standartlara uygunluk üzerine de araştırma yapıyor. Ayrıca, yeni ürünler geliştirmek için belli faaliyet alanlarına odaklanmış projeleri yürüten Güney Kore’nin yanı sıra ABD, Brezilya, Fransa, Almanya, İngiltere, Hindistan, Rusya, Japonya, Çin ve İsrail gibi çok çeşitli ülkede 30’dan fazla Ar-Ge merkezi var. Böylece müşterilerine yakın olabilen LG, onların fikirlerini alıp bunları ürünlerine uygulayarak müşteri odaklı bir gelişim felsefesi olan “Akıllı Teknoloji”nin gereklerini yerine getirebiliyor. Müşterilerin kullanmak istediği ve kolayca kullanabilecekleri ürünleri sağlamak için onlarla yakın iletişim içinde olmaya dayanan “Akıllı Teknoloji”, aynı zamanda LG’nin en önemli gelişme felsefesi olarak kabul ediliyor.

Dünyanın en büyük üç elektronik ve bilgi teknolojileri şirketinden biri olmak için LG Elektronik Ar-Ge birimi, temel teknolojik becerilerini güçlendirmek için “seç ve odaklan” yöntemini kullanarak mobil iletişim ve dijital görüntü cihazları gibi belli iş alanlarına odaklanıyor ve “Büyük Ürünler” geliştirme stratejisi güdüyor. Ancak, ev içi ağ gibi uygulamalar ve farklı teknoloji ve ürünleri bir araya getirerek sunma akımına yönelik ürünler geliştirme gibi yeni iş alanlarında da çalışmalar yürütüyor.

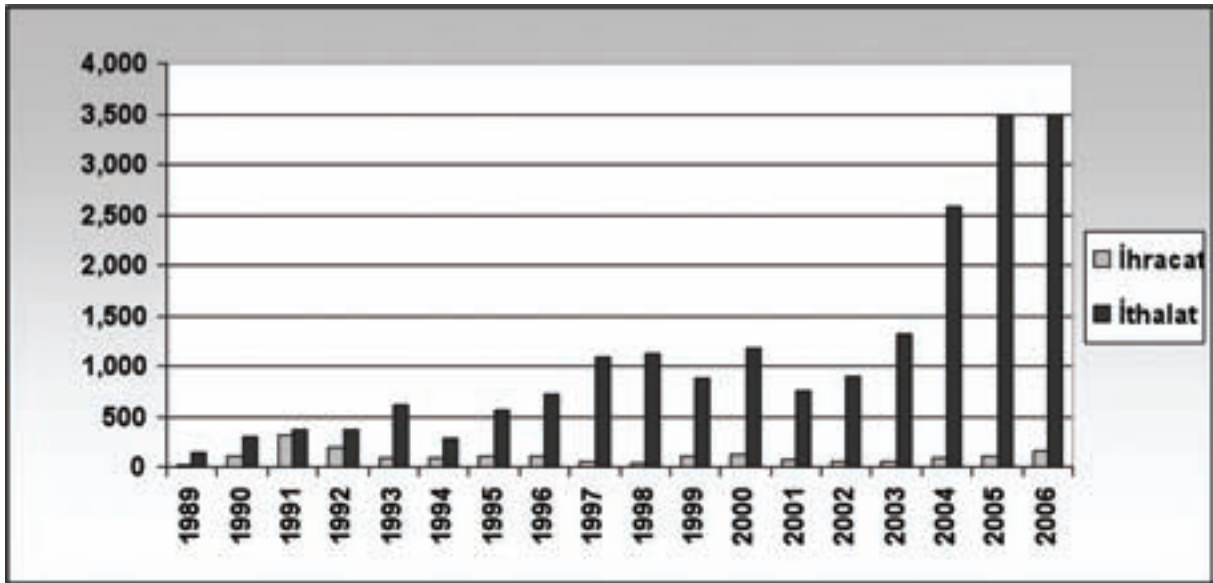
Küresel LG markasının oluşumu, Ar-Ge yoluyla sürekli yeni ürün geliştirmesine; bu ürünleri geliştirirken yaygın Ar-Ge merkezleri sayesinde müşteri ile yakın iletişim içinde olmasına; belli alanlara odaklanmakla birlikte yeni eğilimleri göz ardı etmemesine; yetenekli işgücü istihdam etmesine ve küresel gerekliliklere göre yeni yönetim modellerini uygulamaya koyabilmesine bağlı görünüyor.

5. GÜNEY KORE - TÜRKİYE EKONOMİK İLİŞKİLERİ

Dış Ticaret

Güney Kore, Çin ve Japonya ile birlikte Türkiye'nin Doğu Asya ülkeleri²⁵ arasındaki en büyük üç dış ticaret ortağından birisi olmasına karşın, 2006 yılı toplam dış ticaret hacmine göre Türkiye'nin en çok ticaret yaptığı 15. ülke. Fakat dış ticaret bileşenlerine bakılınca; Güney Kore'nin, Türkiye'nin en çok mal ithal ettiği ülkelere göre yapılan sıralamada 22, en çok mal ihraç ettiği ülkelere göre yapılan sıralamada 66. olarak yer aldığı görülüyor. Türkiye ve Güney Kore arasındaki ticarete gözlemlenen bu dengesizliği, 1989-2006 döneminde iki ülke arasındaki mal ticaretini veren Şekil 5.1'den de çıkarmak mümkün. Türkiye, ele alınan dönem boyunca Güney Kore'ye karşı dış ticaret açığı vermekle beraber, 1993 yılından itibaren açık büyümüş ve 2006 yılında Güney Kore'ye yalnızca 156 milyon dolarlık mal ihraç ederken Güney Kore'den yapılan ithalat 3,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.²⁶ Türkiye'nin yalnızca Güney Kore'ye karşı değil, diğer Doğu Asya ülkelerine karşı da yüksek dış ticaret açığı verdiği Şekil 5.2'de görülmektedir.

Şekil 5.1 1989-2006 Dönemi Türkiye-Güney Kore Dış Ticareti (milyon dolar)

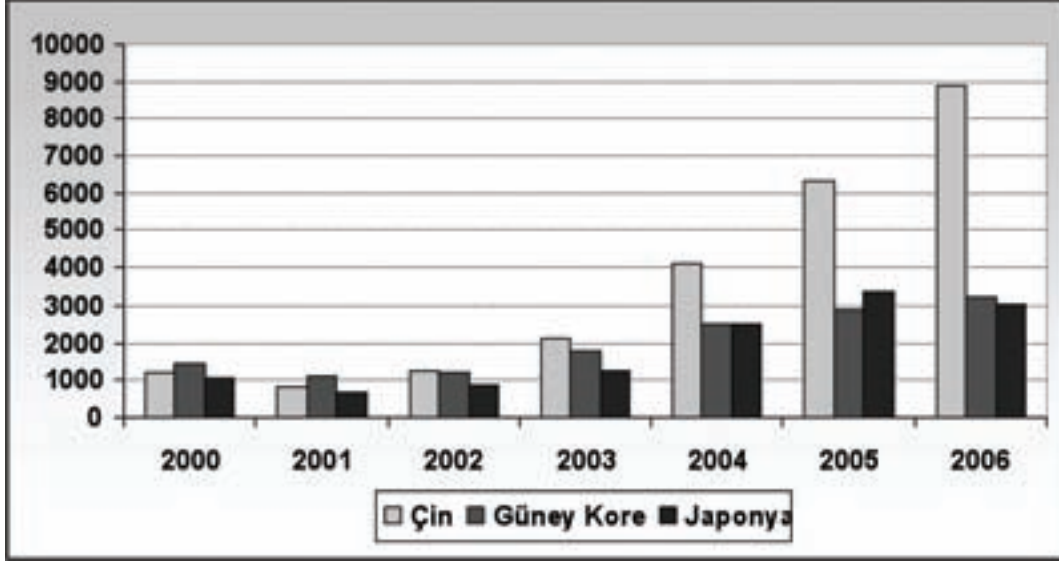

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database

²⁵ Çin, Hong Kong, Japonya, Moğolistan, Güney Kore, Kuzey Kore, Tayvan.

²⁶ 1989-2006 dönemi Türkiye-Güney Kore dış ticaret değerlerini görmek için Tablo Ek.5'e bakılabilir.

Şekil 5.2 2000-2006 Döneminde Türkiye'nin Çin, Güney Kore ve Japonya'ya Karşı Dış Ticaret Açığı (milyon dolar)

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database

Türkiye'nin Güney Kore'den ithal ettiği başlıca ürün grupları²⁷, KARA TAŞITLARI; HABERLEŞME VE SES KAYIT CİHAZLARI; BELİRLİ SANAYİLERE ÖZEL MAKİNE VE CİHAZLAR; MESLEKİ, İLMİ, KONTROL ALETLERİ CİHAZLARI (Başka yerde belirtilmeyen-BYB); TEKSTİL İPLİKLERİ, KUMAŞLAR, MENSUCAT; İLK ŞEKİLDEKİ PLASTİKLER; GENEL ENDÜSTRİ MAKİNE, CİHAZ VE AKSAMİ ile DEMİR VE ÇELİK olarak sıralanıyor (Tablo 5.1). Bu sekiz ürün grubu, Güney Kore'den yapılan toplam ithalatın yüzde seksenini oluşturuyor.

Türkiye'nin Güney Kore'ye ihraç ettiği başlıca ürün grupları ise DENİZ, HAVA VE DEMİRYOLU TAŞITLARI; GÜÇ ÜRETEK MAKİNELER VE ARAÇLAR; GİYİM EŞYALARI VE BUNLARIN AKSESUARLARI; TEKSTİL İPLİKLERİ, KUMAŞLAR, MENSUCAT (Başka yerde belirtilmeyen-BYB); TÜTÜN VE TÜTÜN MAMULLERİ; BALIK VE DİĞER DENİZ ÜRÜNLERİ; DEMİR DIŞI METALLER; METAL OLMAYAN MADDEDEN YAPILMIŞ EŞYALAR (BYB) ile MEYVE VE SEBZELER'den oluşuyor (Tablo 5.2). Bu dokuz ürün grubu toplam ihracatın %70'ini oluşturuyor. Türkiye'nin Güney Kore'ye yaptığı ihracatta -ilk iki ürün grubu ayrı tutulursa- katma değer oranı düşük, çeşitliliği az, fiyatı dünya pazarlarında belirlenen dolayısıyla dalgalanmalardan etkilenen hammadde ve ara malların ağırlıklı olmasına karşın, Güney Kore'nin Türkiye'ye yaptığı ihracatta teknoloji yoğun, katma değer oranı yüksek kalemler ağırlıklarını sürekli artırmış ve 2004 yılında ilk dört sırayı almış durumda.

²⁷ 2-haneli Standart Ticaret Sınıflandırmasına göre.

Tablo 5.1 Başlıca İthalat Kalelerimiz (milyon dolar)

Madde Adı	2001	2002	2003	2004	2005	2006
KARA TAŞITLARI (HAVA YASTIKLI TAŞITLAR DAHİL)	28.17	97.30	328.47	765.84	894.06	909.53
HABERLEŞME, SES KAYIT CİHAZLARI	37.59	77.72	129.00	291.48	355.06	334.04
BELİRLİ SANAYİLERE ÖZEL MAKİNE VE CİHAZLAR	19.91	49.68	71.88	123.12	213.84	263.60
MESLEKİ, İLMİ, KONTROL ALETLERİ CİHAZLARI (BYB*)	1.52	2.64	4.80	32.26	90.64	236.75
TEKSTİL İPLİKLERİ, KUMAŞLAR, MENSUCAT (BYB*)	129.40	200.94	257.70	299.73	278.15	228.93
İLK ŞEKİLDEKİ PLASTİKLER	23.46	50.35	65.72	101.97	134.79	196.46
GENEL ENDÜSTRİ MAKİNE, CİHAZ VE AKSAMI (BYB*)	38.95	54.68	69.18	118.88	128.58	145.84
DEMİR VE ÇELİK	30.50	15.89	69.07	51.53	71.94	121.90
ELEKTRİK MAKİNE, CİHAZ VE AKSAM VE PARÇALARI	55.95	59.11	66.28	99.95	71.02	89.20
ÇEŞİTLİ MAMUL EŞYALAR (BYB*)	22.73	41.02	81.47	73.51	62.63	76.53
BÜRO MAKİNELERİ, OTOMATİK VERİ İŞLEME MAKİNELERİ	8.63	19.74	20.41	44.12	53.48	70.57
KAUÇUK EŞYA (BYB*)	4.46	8.16	13.85	24.21	37.27	53.94
METAL İŞLEME MAKİNELERİ	12.65	12.78	15.74	28.56	40.84	53.81
METALDEN YAPILMAL EŞYALAR (BYB*)	9.12	25.47	17.71	23.54	41.94	45.52
İLK ŞEKİLDE OLMAYAN PLASTİKLER	5.09	11.23	16.28	27.60	30.28	37.01
DEBAGAT VE BOYACILIKTA KULLANILAN ÜRÜNLER	9.88	13.02	14.35	20.38	18.68	25.08
HAM KAUÇUK (SENTETİK VE REJENERE KAUÇUK DAHİL)	4.31	6.42	8.16	14.84	24.37	24.06
GÜÇ ÜRETEK MAKİNELER VE ARAÇLAR	3.00	7.49	16.12	36.07	24.24	20.66
METAL OLMAYAN MADDEDEN YAPILMIŞ EŞYALAR(BYB*)	2.04	2.22	5.78	20.98	27.02	16.11
FOTOĞRAF MALZEMELERİ, OPTİK EŞYALAR, SAATLER	9.37	10.24	10.95	12.26	27.05	15.50
DEMİR DIŞI METALLER	4.35	8.45	10.49	18.67	12.09	13.97
ORGANİK KİMYASAL ÜRÜNLER	3.36	9.49	5.83	4.33	11.84	9.25
TIP VE ECZACILIK ÜRÜNLERİ	6.73	4.04	2.75	4.95	6.48	7.28
DERİ, İŞLENMİŞ KÜRK (BYB*)	0.82	1.30	2.77	2.01	3.94	6.94
KAĞIT, KARTON VE BUNLARIN HAMURUNDAN EŞYA	0.90	1.50	3.30	4.09	8.53	6.88
İNORGANİK KİMYASAL ÜRÜNLER	1.85	2.28	3.10	2.08	4.53	5.82
DENİZ, HAVA VE DEMİRYOLU TAŞITLARI	196.38	47.42	51.32	97.57	93.59	3.88
DOKUMA ELYAFI (YÜN TOPLARI HARİÇ) VB. ARTIKLARI	15.84	15.20	3.43	2.93	3.56	3.32
GİYİM EŞYALARI VE BUNLARIN AKSESUARLARI	0.71	0.79	2.18	1.50	2.28	2.32
PREFABRİK YAPI, SAĞLIK SU TESİSATI, ISITMA VE SABİT AYDINLATMA CİHAZLARI	0.01	0.08	0.46	1.42	1.21	2.19
ET VE ET ÜRÜNLERİ (DİĞER DENİZ ÜRÜNLERİ HARİÇ)	0.00	0.00	0.00	0.02	0.47	1.79
PETROL VE PETROLDEN ELDE EDİLEN ÜRÜNLER	0.42	0.50	0.41	1.41	1.03	1.42
MEYVE VE SEBZELER	0.00	0.01	0.00	0.28	2.14	1.32
MOBİLYA, YATAK TAKIMI, PAYANDALARI VE YASTIKLARI	0.05	0.20	0.13	0.91	0.63	1.31
BALIK VE DİĞER DENİZ ÜRÜNLERİ	0.01	0.03	0.05	0.37	0.11	0.77
UÇUCU YAĞ, REZİNOİT, PARFÜMERİ, KOZMETİK, TUVALET MÜSTAHZARLARI	0.33	0.73	1.11	1.08	1.40	0.63
HAZIRLANMIŞ DERİLER, POSTLAR VE MAMULLERİ	0.08	0.33	0.69	0.61	0.83	0.40
HAM GÜBRE VE MADEN (KÖMÜR, PETROL VE DEĞERLİ TAŞLAR HARİÇ)	0.56	0.92	1.09	0.20	0.15	0.27
ÇEŞİTLİ YENEDİLİR HAZIRLANMIŞ ÜRÜNLER	0.00	0.04	0.09	0.22	0.38	0.25
İŞLENMEMİŞ TARIMSAL ÜRÜNLER (BYB*)	0.05	0.13	0.01	0.19	0.12	0.23
AYAKKABILAR	0.06	0.02	0.01	0.02	0.04	0.15
SINFLANDIRILMAMIŞ ÖZEL İŞLEMLER	0.05	0.09	0.06	0.13	0.06	0.12
HUBUBAT VE HUBUBATTAN HAZIRLANMIŞ ÜRÜNLER	0.00	0.00	0.00	0.00	0.03	0.10
TOPLAM	697.08	865.92	1374.7	2356.2	2782.0	3035.8

(*) BAŞKA YERDE BELİRTİLMEYEN

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database

Tablo 5.2 Başlıca İhracat Kalemlerimiz (milyon dolar)

Madde Adı	2001	2002	2003	2004	2005	2006
DENİZ, HAVA VE DEMİRYOLU TAŞITLARI	0.00	0.00	0.00	0.00	3.86	29.61
GÜÇ ÜRETEEN MAKİNELER VE ARAÇLAR	0.11	7.70	0.38	0.81	9.89	29.37
GIYİM EŞYALARI VE BUNLARIN AKSESUARLARI	1.08	1.55	4.16	6.44	9.51	22.09
TEKSTİL İPLİKLERİ, KUMAŞLAR, MENSUCAT (BYB*)	5.43	6.35	7.58	10.17	14.58	16.17
TÜTÜN VE TÜTÜN MAMULLERİ	7.23	12.13	2.72	6.84	5.43	12.15
BALIK VE DİĞER DENİZ ÜRÜNLERİ	0.80	2.47	4.36	7.74	10.16	9.20
DEMİR DIŞI METALLER	1.32	0.06	0.61	1.24	0.23	6.44
METAL OLMAYAN MADDEDEN YAPILMIŞ EŞYALAR(BYB*)	3.58	4.37	4.32	3.39	3.89	4.90
MEYVE VE SEBZELER	5.77	3.10	2.22	3.35	5.02	4.79
ELEKTRİK MAKİNE, CİHAZ VE AKSAM VE PARÇALARI	2.55	1.47	3.16	2.39	2.83	4.74
İNORGANİK KİMYASAL ÜRÜNLER	0.63	1.02	1.52	2.92	5.78	4.40
İŞLEM GÖRMEMİŞ BİTKİSEL YAĞLAR, RAFİNE EDİLMİŞ, FRAKSİYONLARA AYRILMIŞ	0.68	0.77	1.23	3.59	8.08	4.29
GENEL ENDÜSTRİ MAKİNE, CİHAZ VE AKSAMI (BYB*)	0.52	0.76	1.28	2.00	3.85	4.27
BELİRLİ SANAYİLERE ÖZEL MAKİNE VE CİHAZLAR	2.08	1.06	4.28	5.33	7.78	4.12
KAHVE, ÇAY, KAKAO, BAHARAT VB. ÜRÜNLERİ	3.86	6.19	6.54	6.67	3.10	3.95
DEBAGAT VE BOYACILIKTA KULLANILAN ÜRÜNLER	1.39	1.44	1.49	1.53	3.27	3.93
TIP VE ECZACILIK ÜRÜNLERİ	2.50	3.96	1.85	1.06	3.54	3.81
HAM GÜBRE VE MADEN (KÖMÜR, PETROL VE DEĞERLİ TAŞLAR HARIÇ)	5.32	6.15	6.57	6.58	6.68	3.24
BÜRO MAKİNELERİ, OTOMATİK VERİ İŞLEME MAKİNELERİ	0.27	0.04	0.11	0.63	1.85	2.88
MESLEKİ, İLMİ, KONTROL ALET VE CİHAZLARI (BYB*)	0.52	0.86	0.90	1.02	1.51	2.69
KARA TAŞITLARI (HAVA YASTIKLI TAŞITLAR DAHİL)	2.92	3.33	2.99	2.39	1.29	2.09
METALDEN YAPILMAL EŞYALAR (BYB*)	0.35	0.69	1.52	2.23	1.45	1.68
MANTAR, ODUN VE KERESTE	0.06	0.05	0.08	0.35	1.17	1.62
KAUÇUK EŞYA (BYB*)	0.48	0.15	0.16	0.12	1.06	1.49
HUBUBAT VE HUBUBATTAN HAZIRLANMIŞ ÜRÜNLER	0.45	0.14	0.24	0.22	1.22	1.22
ÇEŞİTLİ MAMUL EŞYALAR (BYB*)	0.85	0.91	1.15	0.87	1.54	0.96
SÜT, SÜT ÜRÜNLERİ VE KUŞ YUMURTALARI	0.16	0.52	0.47	0.12	0.46	0.95
AYAKKABILAR	0.00	0.02	0.02	0.02	0.21	0.86
HAZIRLANMIŞ DERİLER, POSTLAR VE MAMULLERİ	1.64	0.71	1.06	1.18	1.01	0.82
SEYAHAT EŞYALARI, EL ÇANTALARI VB. TAŞIYICI EŞYA	0.02	0.02	0.00	0.35	0.69	0.74
ORGANİK KİMYASAL ÜRÜNLER	0.56	1.28	0.76	0.37	0.73	0.72
HABERLEŞME, SES KAYIT CİHAZLARI	0.37	0.08	0.10	0.70	1.20	0.46
METAL CEVHERLERİ, DÖKÜNTÜ VE HURDALARI	1.35	1.66	1.01	4.48	0.95	0.44
İŞLENMEMİŞ TARIMSAL ÜRÜNLER (BYB*)	0.19	0.51	0.46	0.32	0.61	0.42
FOTOĞRAF MALZEMELERİ, OPTİK EŞYALAR, SAATLER	0.26	0.06	0.09	0.29	0.35	0.42
METAL İŞLEME MAKİNELERİ	0.03	0.04	0.05	0.97	0.25	0.41
MANTAR, AHŞAPTAN EŞYA (MOBİLYA HARIÇ)	0.01	0.18	0.52	0.62	0.16	0.40
DOKUMA ELYAFI (YÜN TOPLARI HARIÇ) VB. ARTIKLARI	2.10	1.60	1.43	0.04	0.04	0.28
ÇEŞİTLİ YENEBİLİR HAZIRLANMIŞ ÜRÜNLER	0.04	0.07	0.04	0.04	0.00	0.22
DEMİR VE ÇELİK	0.08	1.65	2.06	12.16	0.21	0.21
DERİ, İŞLENMİŞ KÜRK (BYB*)	0.00	0.00	0.11	0.15	0.24	0.18
İLK ŞEKİLDEKİ PLASTİKLER	0.02	0.02	0.04	0.11	0.13	0.12
PREFABRİK YAPI; SİHİ SÜ TESİSATI, ISITMA VE SABİT AYDINLATMA CİHAZLARI	0.07	0.12	0.14	0.11	0.04	0.12
TOPLAM	130.33	125.34	78.12	104.04	127.40	194.33

(*) BAŞKA YERDE BELİRTİLMEYEN

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database

Türkiye'nin Güney Kore ile dış ticaretinde verdiği yüksek açık ve ihraç ürünlerin belli bazı katma değer oranı düşük ürün gruplarında yoğunlaşmış olması, Güney Kore pazarının daha detaylı incelenerek ihraç ürünlerinin çeşitliliğinin artırılmasını zorunlu kılıyor. Bunu gerçekleştirmek için Uluslararası Ticaret Merkezi (International Trade Center- ITC) tarafından da uygulanan Ulusal İthalat Profiline yararlanılabilir. Ulusal İthalat Profili, bir ülkenin,

- İthal ettiği başlıca ürünleri ve bu ürünlerin belli bazı alanlarda yoğunlaşp yoğunlaşmadığını;
- Benzer ülkelere kıyasla o ülkede talebin daha yüksek olduğu ürünleri;
- İthal edilen başlıca ürünlerin değerlerinin büyüklüğünü ve
- Başlıca ithal ürünlerinin hangi piyasa kesiminde yer aldığını

verir.

Şekil 5.3, Güney Kore'nin Ulusal İthalat Profiline vermektedir. Bu profil, 3-haneli Standart Ticaret Sınıflandırmasına göre ham petrol, doğalgaz ve petrol ürünleri hariç ithalat değeri 2 milyar doları aşan ürün gruplarını²⁸, Güney Kore'de bu ürün grupları için görülen yıllık ithalat artışı (düşey eksen) ve ithalat eğilimi (yatay eksen) açısından inceliyor. Bir ürün grubu için bir ülkenin ithalat eğilimi, o ürün grubunda kişi başına düşen ithalat, kalkınmanın benzer aşamasında bulunan ülkelerin²⁹ ortalama kişi başına ithalatıyla karşılaştırılarak hesaplanır. İthalat eğilimini gösteren yatay eksen, -100 (çok düşük ithalat eğilimi) ile +100 (çok yüksek ithalat eğilimi) arasında değişen değerler alır. Düşey eksen ise incelenen ülkeye ait ürün gruplarında 2001-2006 döneminde görülen yıllık ithalat artış hızına bağlı olarak farklı en yüksek ve en düşük değerler alabilir. Güney Kore için bu değerler +6 ile +42 arasında değişmektedir, bir başka deyişle Güney Kore'nin 2006 yılı değerleriyle 2 milyar dolardan fazla ithalat yaptığı ürün gruplarının tamamında ithalat artışı yaşanmıştır. Son olarak, Güney Kore'nin Ulusal İthalat Profiline veren Şekil 5.3'te ilgili mal grubunun ithalat değeri balonun büyüklüğü ile orantılı olarak görülebilir.

Düşey ve yatay referans çizgileri, özellikle ilgili ülkeye ihracat yapmak isteyenler açısından özel bir önem taşır çünkü bu çizgiler, şekli her biri farklı özellikler gösteren ve piyasa segmentleri olarak adlandırılan dört parçaya böler:

- **Başarılı Ürünler** (sağ-üst bölüm): Bu bölümde yer alan ürünler için incelenen ülkenin kişi başına ithalatı yüksek olmakla kalmayıp yüksek bir hızla artmaya devam etmektedir. Güney

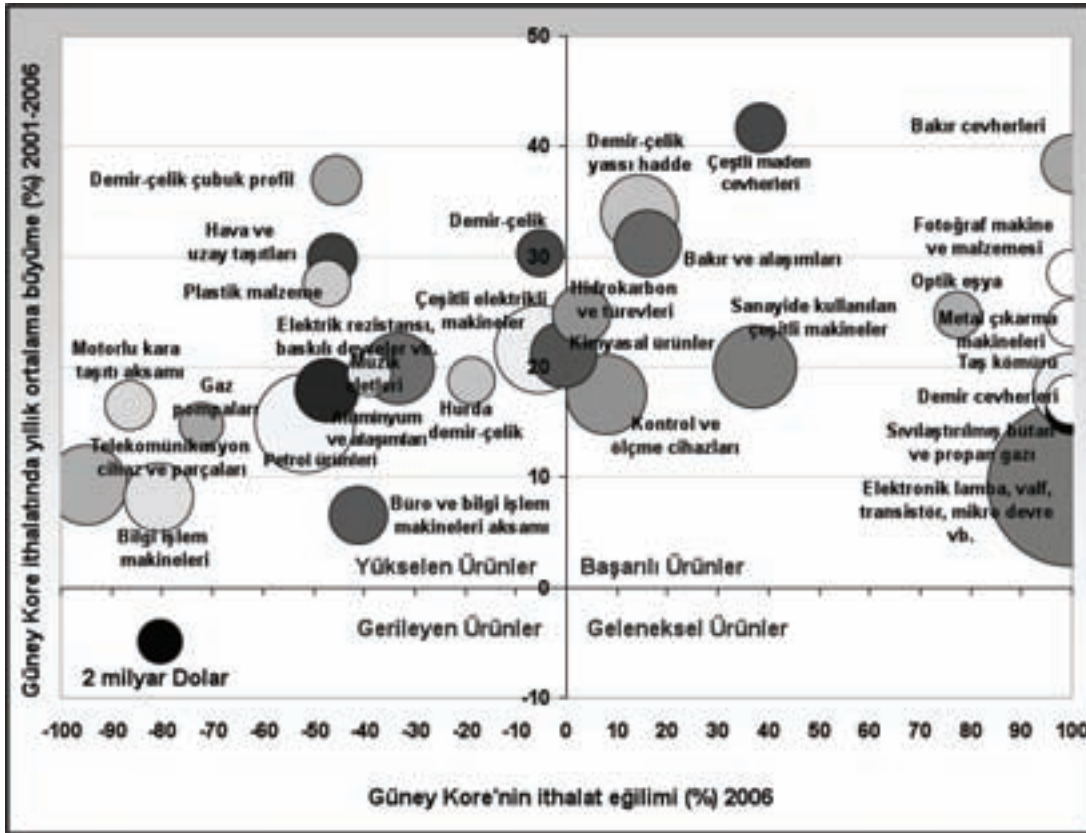
²⁸ HAM PETROL ve DOĞAL GAZ gibi ham maddeler, Türkiye'nin ihraç etme potansiyeli olmadığı için incelemeye dahil edilmemiştir.

²⁹ Dünya Ekonomik Forumu'nun yayımladığı The Global Competitiveness Report 2008-2009'a göre Güney Kore ile aynı kişi başı gelir grubunda (17000 dolardan fazla) bulunan ülkelerin ortalaması kullanılmıştır.

Kore'nin 3-haneli Standart Ticaret Sınıflandırmasına göre ithalat değeri 2 milyar doları aşan başlıca ürün gruplarının yarısı bu bölüme giriyor.

- **Yükselen Ürünler** (sol-üst bölüm): Bu bölümde yer alan ürünler için incelenen ülkenin kişi başına ithalatı benzer ülkelerle karşılaştırıldığında düşük olmakla beraber ithalat talebinin artış hızı, ülkede yeni endüstrilerin gelişmekte olduğunu işaret edecek şekilde, yüksektir. Güney Kore'nin 3-haneli Standart Ticaret Sınıflandırmasına göre ithalat değeri 2 milyar doları aşan ürün gruplarının yarısı Başarılı Ürünler bölümünde diğer yarısı ise Yükselen Ürünler bölümünde yer almaktadır. Her iki bölümde yer alan ürünler, özellikle incelenen ülkeye ihracat yapmayı düşünenler için detaylı bir incelemeyi gerektiren ilgi çekici pazarlardır.

Şekil 5.3 3-haneli Standart Ticaret Sınıflandırmasına Göre Güney Kore'nin İthalat Profili, 2006 (Ham Petrol ve Doğalgaz Hariç İthalat Değeri 2 Milyar Doları Aşan Ürün Grupları İçin)

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database, REF Hesaplamaları

• **Gerileyen Ürünler** (sol-alt bölüm): Bu bölümde yer alan ürünleri incelenen ülkeye ihraç etme şansı çok düşüktür. Şekil 5.3'te de görülebileceği gibi, Güney Kore'nin ithal ettiği başlıca ürün grupları arasında bu kategoriye giren ürün bulunmuyor.

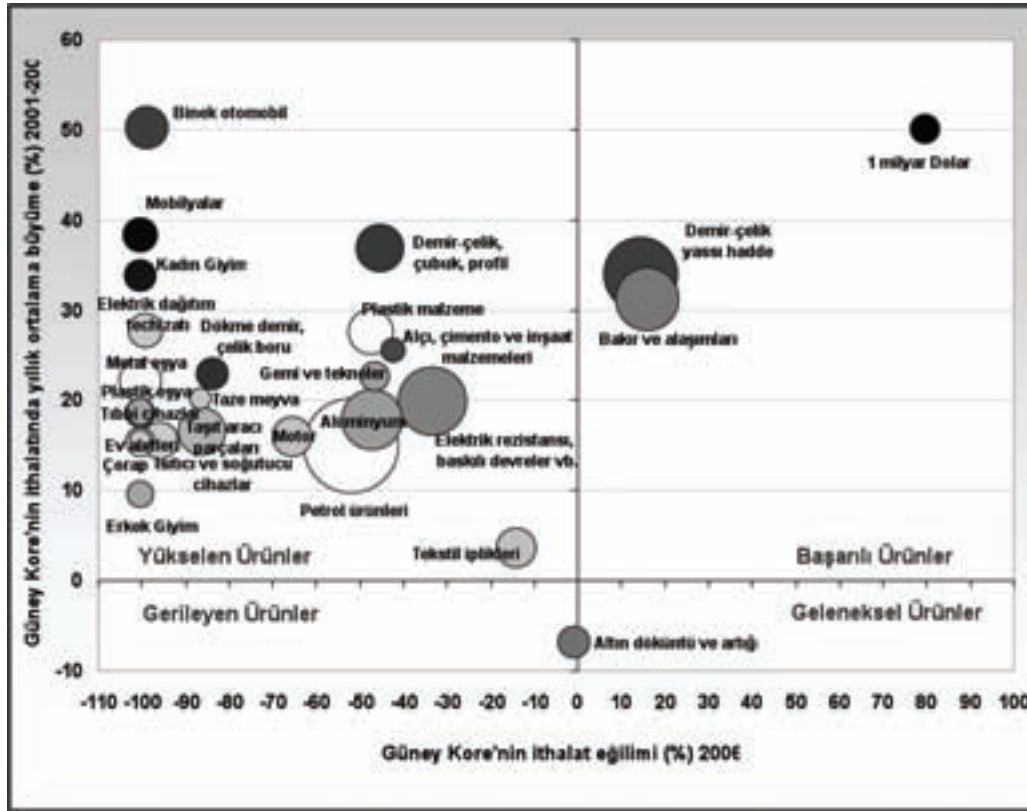
• **Geleneksel Ürünler** (sağ-alt bölüm): Tüketici tercihlerine ve/veya sanayinin yapısına bağlı olarak, bir ülkenin geleneksel olarak benzer ülkelere kıyasla daha çok ithal ettiği fakat yıllık ortalama ithalat artışı görülmeyen ürün gruplarını kapsar. İncelenen ülkeye bu tür ürünlerin ihracatını yapanlar, pazar paylarını korumaya yönelik bir pazarlama çabası içine girmelidirler. Güney Kore'nin ithal ettiği temel ürün grupları arasında, **Gerileyen Ürünler** kategorisine giren grup bulunmuyor.

Şekil 5.3'te verilen, Güney Kore'nin Ulusal İthalat Profilinde, **Başarılı Ürünler** ve **Yükselen Ürünler** bölümünde yer alan ürün grupları içinde Türkiye'nin ihracatta rekabet gücüne sahip olduklarını saptamak Türk ihracatçısına yeni bir pazar kazandırmakla kalmaz, Türkiye'nin Güney Kore'ye karşı verdiği dış açığa da çare olabilir. 3-haneli Standart Ticaret Sınıflandırmasına göre Türkiye'nin 2006 yılında ihracat değeri 500 milyon doları aşan ürün grupları arasında Güney Kore'nin Şekil 5.3'te verilen ithalat profilinde **Başarılı Ürünler** ve **Yükselen Ürünler** bölümünde yer alan dört ürün grubu var: PETROL ÜRÜNLERİ, DEMİR-ÇELİK (FİLMAŞIN, ÇUBUK, PROFİL), ALUMİNYUM (ALAŞIMLARI, İLK MAMULLERİ) ile PLASTİK MALZEME. Ancak Şekil 5.3'ün, Güney Kore'nin ithalat profilini değeri 2 milyar doları aşan ürünler için verdiği göz önüne alınınca, Türkiye'nin Güney Kore'ye yönelik ihracatını artırabileceği tüm ürünleri saptamak için yetersiz kalıyor. Bu nedenle, Türkiye'nin ihracat değeri 500 milyon doları aşan ürün grupları için Güney Kore'nin ithalat profilini çıkarmak ve bunlar arasında **Başarılı Ürünler** ve **Yükselen Ürünler** bölümünde yer alanları belirlemek daha yararlı olabilir.

Şekil 5.4, Güney Kore'nin yine 3-haneli Standart Ticaret Sınıflandırmasına göre ithalat değeri 500 milyon doları aşan ürün grupları için Ulusal İthalat Profilini vermektedir. Bu profilde görülebileceği gibi, Türkiye'nin ihracat değeri 500 milyon doları aşan ürün grupları arasında Güney Kore'nin ithalat profilinde **Başarılı Ürünler** bölümünde yalnızca DEMİR,ÇELİK YASSI HADDE MAMULLERİ ile BAKIR VE ALAŞIMLARI yer almakla beraber, ALTIN DÖKÜNTÜ VE ARTIĞI haricinde diğer tüm gruplar **Yükselen Ürünler** bölümünde bulunuyor. Ancak Türkiye'nin ihracatta rekabet gücüne sahip olduğu ürün grupları arasında daha çok tüketime

yönelik olanlar Şekil 5.4'te Yükselen Ürünler bölümünün en solunda yer alıyor, bu da Güney Kore'nin kişi başına tüketim mali ithalatının benzer gelir grubundaki ülkelerle karşılaştırıldığında çok düşük olduğunu gösteriyor. Yine de bu ürün grupları için Güney Kore'nin ithalat talep artış hızının yüksekliği (%10-%50 arasında), bu ülkenin Türk ihracatçıları için önemli bir pazar olma potansiyeli taşıdığını gösteriyor.

Şekil 5.4 3-haneli Standart Ticaret Sınıflandırmasına göre Güney Kore'nin İthalat Profili, 2006 (Türkiye'nin İhracat Değeri 500 Milyon Doları Aşan Ürün Grupları İçin)

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database, REF Hesaplamaları

Türkiye'nin ihracat değeri 500 milyon doları aştığı için rekabet gücüne sahip olduğu söylenebilecek 42 ürün grubu arasında Güney Kore'nin ithalat profilinde **Başarılı Ürünler** ve **Yükselen Ürünler** bölümünde yer alanlar ve bu ürün grupları için Güney Kore'nin yıllık talep artış hızı aşağıda sıralanmıştır.

- PETROL ÜRÜNLERİ, %15
- DEMİR,ÇELİK YASSI HADDE MAMULLERİ, %34

-
- ELEKTRİK REZİSTANSI, BASKILI DEVRE, ELEKTRİK TEÇHİZATI AKSAMI, %20
 - BAKIR,ALAŞIMLARI;İLK MAMULLERİ, %31
 - ALÜMİNYUM, ALAŞIMLARI, İLK MAMULLERİ, %18
 - MOTORLU KARA TAŞITLARI İÇİN AKSAM VE PARÇALAR, %16
 - DEMİR-ÇELİK FİLMAŞIN, ÇUBUK, PROFİL, PALPLANŞLAR, %37
 - PLASTİKTEN LEVHA, PLAKA, BANT, ŞERİT VB, %27
 - METAL EŞYA (BAŞKA YERDE BELİRTİLMEYEN), %22
 - İNSAN TAŞIYAN MOTORLU KARA TAŞITLARI (OTOMOBİLLER VD.), %50
 - KIVILCIM ATEŞLEMELİ,SIKIŞTIRMA ATEŞLEMELİ MOTOR VE AKSAMI, %16
 - TEKSTİL İPLİKLERİ, %3
 - ISITICI VE SOĞUTUCU CİHAZLAR, %15
 - ELEKTRİK DAĞITIM TECHİZATI, %28
 - MOBİLYA, ŞİLTE, YASTIK, VB., %38
 - KADIN GİYİM EŞYASI-DOKUMA, %34
 - PAMUKLU DOKUMALAR, %62
 - TELEVİZYON ALICILARI,GÖRÜNTÜ (VIDEO) MONİTÖRLERİ, %66
 - MOBİLYA, ŞİLTE, YASTIK, VB., %44
 - DÖKME DEMİR, DEMİR, ÇELİK BORULAR, BAĞLANTI PARÇALARI, %23
 - KÜLOTLU ÇORAP,ÇORAP,SOKET,ELDİVEN,ŞAL,ATKI VB., %15
 - GEMİ VE TEKNELER, %22
 - PLASTİKTEN MAMUL EŞYALAR (BAŞKA YERDE BELİRTİLMEYEN), %18
 - ERKEK GİYİM EŞYASI-DOKUMA, %9
 - TIBBİ CİHAZLAR, %19
 - ALÇI ÇİMENTO VB. İNŞAAT MALZEMELERİ, %25
 - ELEKTRİKLİ VEYA ELETRİKSİZ EV ALETLERİ, %15
 - TAZE MEYVELER, %20

Türk firmalarının Güney Kore pazarında bugüne kadar yeterince varlık göstermemelerinin bir nedeni, ilgilerinin başta Avrupa Birliği üyeleri olmak üzere başka pazarlar üzerine yoğunlaşması olmakla beraber, Güney Kore'nin kişi başına tüketim malı ithalatının benzer gelir grubundaki ülkelerle karşılaştırıldığında çok düşük olduğunu göz önüne alınca, ağırlıklı olarak tüketim malları ihraç eden Türkiye'nin bu ülkeye yüksek miktarda ihracat yapamaması açıklanabilir. Ancak, yukarıda sıralanan ürün gruplarının Türkiye'deki üreticilerinin dünya çapında rekabet güçlerini kanıtlamış durumda olmaları ve tüketim malları için Güney Kore'nin ithalat talep artış hızının yüksekliği, Güney Kore'ye yönelik ihracatın artmasını sağlayabilir.

Türk firmalarının, Pakistan ve Afganistan'dan itibaren bütün Doğu coğrafyasını oluşturan Asya-Pasifik ülkelerine ilgilerini çekmek amacıyla Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM), 2005 yılında, kısaca Asya-Pasifik Stratejisi olarak adlandırılan, Asya-Pasifik Ülkeleri ile Ticari ve Ekonomik İlişkileri Geliştirme Stratejisi'ni uygulamaya koydu. Öncelikle Türk ihracatçısının batı pazarları üzerine yoğunlaşması nedeniyle, 44 ülkeden oluşan Asya-Pasifik ülkelerine yönelik yalnızca 2 milyar dolar tutarındaki ihracatın, "Asya-Pasifik Stratejisi" çerçevesinde beş yıl sonunda 7,5-8 milyar dolara yükseltilmesi hedefleniyor. DTM yaptığı araştırmada, Türk ihracatçılarının en fazla yakındıkları konunun nakliyenin pahalılığı ve Çin'in varlığı olduğunu tespit etmiş. Oysa Asya-Pasifik bölgesine yapılan taşımacılıkta navlun fiyatları, bu bölgeden yapılanın fiyatlarına kıyasla çok düşük, çünkü nakliye yoğunluğu doğudan batıya doğru ve bu bölgeden gelen gemiler çoğunlukla boş dönüyor (Sağmal, 2005). Çin'in varlığının Asya-Pasifik bölgesine yapılan ihracatı sınırladığı konusunda ise ihracatçılar yakınmakta haklı. Gerçekten de Çin, geniş doğal kaynakları ve ucuz iş gücü ile özellikle bu bölgede kendisiyle paralel ürün portföyüne sahip olan ülkeler karşısında rakipsiz. Bu nedenle, emek yoğun sektörlerde rekabet şansı olamayacağı için bu bölgedeki diğer ülkelere olduğu gibi Güney Kore'ye de özellikle katma değeri görece yüksek ürünlerle yönelmek gerekiyor.

DTM'nin yaptığı araştırmada, inşaat malzemeleri, otomotiv yan sanayi, demir-çelik ve diğer maden ve metal, kimyasallar, işlenmiş gıda ürünleri ile hazır giyim ve tekstil makineleri sektörünün Türkiye'nin Asya-Pasifik ülkelerine ihracatını artıracak potansiyeli taşıdığı bulunmuştur. Güney Kore'de sanayinin daha teknoloji yoğun üretime yönelmiş olması nedeniyle şansı olmayan hazır giyim ve tekstil makineleri sektörü hariç bu ürünler, yukarıda sıralanan, Türkiye'nin en çok ihraç ettiği 42 ürün grubu arasında Güney Kore'nin ithalat profilinde **Başarılı ve Yükselen Ürünler** grubunda yer alanlarla büyük ölçüde çakışıyor.

Son olarak, yeni bir pazara girmek dünya çapında bakıldığında çoğunluğu küçük ve orta ölçekli sayılan Türk firmaları için zor görünmekle birlikte, bu şirketlerin güçlü ulusal örgütlenmelerin içinde yer almaları bir fırsat yaratabilir. Bu şirketler, sektör içinde veya sektörler arasında, bir araya gelip kaynaklarını paylaşırlarsa; örneğin bir merkez kurarak sözleşme görüşmeleri, tedarikçi listeleri ve kalite standartları ile ilgili bilgileri ortak kullanıma açarlarsa sorunları aşmaları daha kolay olur. Üye şirketler, altyapı ve yönetim kaynaklarını ortak kullanarak kuruluş aşamasını kolay atlabilecekleri gibi pazar araştırmalarının, satış temsilcilerinin ve dağıtım kanallarının ortak kullanımı ile ölçek ekonomilerinden de yararlanabilirler (Orr, 2005).

Dış Yatırım

Güney Kore dış ticaret alanında olduğu gibi, dış yatırımlarda da Japonya ve Çin ile birlikte, Türkiye'nin Doğu Asya ülkeleri arasındaki en büyük ortağıdır. Türkiye'nin, uluslararası yatırımcıların yatırım yapmasını teşvik etmek amacıyla -1987 yılı gibi oldukça erken bir tarihte yürürlüğe giren- Çifte Vergilendirmeyi Önleme (ÇVÖ) Anlaşması imzaladığı üçüncü ülke³⁰ olan Güney Kore, bu anlaşmayı izleyen yıllarda Türkiye'ye doğrudan yatırım da yaptı. Ancak ilerleyen yıllarda, gerek 1997-1998 Güneydoğu Asya finansal krizi gerekse 2001'de Türkiye'de yaşanan ekonomik krizin etkisiyle Güney Kore şirketlerinin Türkiye'deki yatırımları uzun bir süre durdu. Son yıllarda tekrar başlaması nedeniyle Güney Kore'nin Türkiye'deki yatırımları 1987-1997 ve 2004 sonrası olmak üzere iki dönemde incelenebilir.

Aralık 1998 itibarıyla Türkiye'de yatırım yapan ülkeler arasında Güney Kore 12'nci sırada yer alıyor, yabancı sermaye yatırım izni içindeki payı % 0,79'a ulaşıyordu. Türkiye'de faaliyet gösteren 32 Kore firmasının 8'i ticaret, 4'ü restoran, 2'si otomotiv, 2'si otelcilik, diğerleri ise çeşitli imalat ve hizmet sektörlerinde faaliyet gösteriyor, bu firmalardan Şekil 5.3'te verilen yedi firma dışında kalanları küçük ölçekli işletmelerden oluşuyordu.

Tablo 5.3 Türkiye'deki Başlıca Güney Kore Yatırımları, 1987-1997

	Türkiye'de Kurulan Şirketin Unvanı	Yatırım İzin Tarihi	Faaliyet Dalı	Kore'li Şirket	Yatırım İzni Tutarı (bin \$)
SAMSUNG	Samsung Elektronik Ticaret A.Ş.	9.3.1989	Elektronik	20	2.041
SUNKYONG-YUKONG	Egemetal San. AŞ.	25.7.1990	Madencilik-Krom	50	2.250
SUNKYONG-YUKONG	Eytaş Yatırım	22.9.1990	Madencilik-Krom	50	12.000
JEIL NEEDLE Corp	Crown Needle Co.	13.10.1991	İmalat-Dikiş makinesi iğnesi	50	263
CASS Corp	Cas Elektronik	18.2.1992	Genel Ticaret	100	300
HYUNDAI MOTORS	Hyundai Assan Otomotiv	1.11.1995	İmalat-Otomotiv	50	22.500
HYUNDAI Corp	Assan Hyundai Çelik Ürünleri	1.6.1996	Metal sanayi	40	901

Kaynak: DTM (2000)

³⁰ Türkiye'nin Çifte Vergilendirmeyi Önleme (ÇVÖ) Anlaşması imzaladığı ilk iki ülke Avusturya ve Norveç'tir.

2003 yılı itibarıyla Türkiye'deki Güney Kore sermayeli şirket sayısı 56'ya çıkmakla beraber, bu şirketlerin toplam yabancı sermaye içindeki payı azalarak %0.65'e düştü. 2004 yılı sonrasında Türkiye'nin de çabalarıyla Güney Kore'nin görece büyük ölçekli doğrudan yatırımları yeniden başlamış görünüyor. Örneğin, Ulaştırma Bakanlığı'nın sürdürdüğü çalışmalar sonucunda Hyundai-Rotem, yerli özel sektör ve TCDD arasında bir ortak girişim anlaşması imzalanarak Adapazarı'nda TCDD arazisi üzerine temeli 2006 yılında atılan bir fabrika (EUROTEM Demiryolu Araçları Sanayi ve Ticaret A.Ş.) kuruldu. İlk etapta 10 milyon dolarlık yabancı sermaye girdisi olan bu yatırımınla elektrikli tren dizileri, hafif raylı araçlar, hızlı tren setleri, hızlı tren yolcu vagonlarının üretimi yapılıyor ve üretimin % 30'unun ihraç edilmesi planlanıyor (UBAK, 2008). Halen yüzde 30 olan yerli payın 15 milyon dolarlık yatırımla kurulacak olan yeni bir tesis ile artması ve yüzde 65'e kadar çıkması hedefleniyor.

Türkiye'de kurulan Güney Kore sermayeli şirket sayısı Temmuz 2008 itibarıyla 145'e ulaşmıştır. Bu şirketler arasında imalat sanayisinde faaliyet gösterenler ve buldukları sektörler Tablo Ek.6'da verilmiştir. İmalat sanayisi dışındakiler ağırlıklı olarak dış ticaret ve turizm gibi hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren küçük ölçekli şirketlerdir.

REFERANSLAR

Baily, M. N., C. V. Do, Y. S. Kim, W. W. Lewis, V. Lee Nam, V. Palmade, and E. Zitzewitz, 1998, "The roots of Korea's crisis", *The McKinsey Quarterly*, May 1998.

Bank of Korea, 2008, http://ecos.bok.or.kr/EIndex_en.jsp

Barton, D., 2007, "Taking stock: Ten years after the Asian financial crisis", *The McKinsey Quarterly*, Dec. 2007.

Berg, A., 1999, "The Asia Crisis: Causes, Policy Responses, and Outcomes", Working Paper, IMF, Washington D.C.

Celasun, M., 2002, "2001 Krizi, Öncesi ve Sonrası: Makroekonomik ve Mali Bir Değerlendirme", www.econ.utah.edu/~ehrbar/erc2002/pdf/i053.pdf

CNET, 2008, http://reviews.cnet.com/8300-13746_7-48.html?keyword=%22Hyundai%22

DTM, 2000, "Güney Kore", Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/gneykore.doc>

DTM, 1998, "Asya Krizi", Tokyo Ticaret Müşavirliği <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/4ozsayma98.doc>

Erdoğan, M. (2002), "The South Korean Crisis of 1997 and its Aftermath: The Legacy of the Developmental State and the Importance of State Capacity in Post-Crisis Adjustment", Altıncı ODTÜ Uluslararası Ekonomi Kongresi'nde sunulan makale, ODTÜ, Ankara, Eylül.

Heston, A., R. Summers and B. Aten, 2006, Penn World Table Version 6.2, Center for International Comparisons of Production, Income and Prices at the University of Pennsylvania.

Hong, D., S. Ko ve A. Volynets, 2007, "Information and Communication Technologies for a Knowledge-Based Economy", in "Korea as a Knowledge Economy", The World Bank, Washington DC

Huang, X., 2005, "The Rise and Fall of the East Asian Growth System, 1951-2000: Institutional Competitiveness and Rapid Economic Growth", Routledge Curzon, New York

Hyundai, 2008, "Hyundai Hakkında", <http://www.hyundai.com.tr>

İhracatta Rekabet Kıyaslaması, REF (TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu) Uygulaması, <http://www.ref.sabanciuniv.edu>

IMD, 2003-2008, World Competitiveness Yearbook", Switzerland, <http://www.imd.ch>

Interbrand, 2008, "Best Global Brands", <http://www.interbrand.com>

International Trade Statistics, 2007, WTO.

Ito, T., 2001, "Growth, Crisis, and the Future of Economic Recovery in East Asia" in "Rethinking the East Asian Miracle" editors. J. E. Stiglitz and S. Yusuf, World Bank, Washington, DC; Oxford University Press, New York

Khan, H.A., 2004, "Interpreting East Asian Growth and Innovation: The Future of Miracles", Palgrave Macmillan, New York

Kim, L. ve C. J. Dahlman, 1991, "Technology Policy for Industrialization: An Integrative Framework and Korea's Experience" in L. Kim edition "Learning and Innovation in Economic Development", Edward Elgar, Northampton MA

Kwon, O. Y., 2004, "Causes for Sluggish Foreign Direct Investment in Korea: A Foreign Perspective", *The Journal of Korean Economy*, V.5, No.1, Spring 2004

Lawrence, R. Z. ve D. E. Weinstein, 2001, "Trade and Growth: Import Led or Export Led? Evidence from Japan and Korea", in "Rethinking the East Asian Miracle" editors. J. E. Stiglitz and S. Yusuf, World Bank, Washington, DC; Oxford University Press, New York.

Noland, M. and H. Pack, 2003, "Industrial Policy in an Era of Globalization: Lessons from Asia", <http://bookstore.petersoninstitute.org/book-store//358.html>

OECD, 2007a, "Economic Policy Reforms: Going for Growth 2008- Korea Country Note", <http://www.oecd.org/dataoecd/12/53/40172566.pdf>

OECD, 2007b, "OECD Economic Outlook 82", OECD, Paris <http://www.oecd.org/dataoecd/6/38/20213231.pdf>

OECD, 2006, "Economic Survey of Korea, 2006", OECD, Paris

OECD, 2006a, "OECD Territorial Reviews Seoul, Korea"

OECD, 2004, "Economic Survey of Korea, 2004", OECD, Paris

OECD, 2003, "Economic Survey of Korea, 2003", OECD, Paris

OECD, 2001, "Economic Survey of Korea, 2001", OECD, Paris

OECD, 2000, "Economic Survey of Korea, 2000", OECD, Paris <http://www.oecd.org/dataoecd/23/32/1817066.pdf>

Orr, G., 2005, "In China, Opportunity Knocks for Small Businesses", *The McKinsey Quarterly* 2005.

Öz, S., 2006, "Küresel Rekabette Yükselen Bir Güç: Çin", TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu

Öz, S., 1991, "Interactions between Economic Integration and Foreign Direct Investment: A Comparative Analysis between Spain and Turkey, Yüksek Lisans Tezi.

Pack, H., 2001, "Technological Change and Growth in East Asia: Macro versus Micro Perspectives" in "Rethinking the East Asian Miracle" editors. J. E. Stiglitz and S. Yusuf, World Bank, Washington, DC; Oxford University Press, New York.

Panagariya, A., 2001, "Korean Growth Experience", <http://www.bsos.umd.edu/econ/panagariya/apecon/ET/et25-april01.htm>

PWT, 2006, Heston, A., R. Summers ve B. Aten, Penn World Table Version 6.2, Center for International Comparisons of Production, Income and Prices at the University of Pennsylvania. Radelet, S ve J. Sachs, 1998, "The East Asian Financial Crisis: Diagnosis, Remedies, Prospects", *Brookings Papers on Economic Activity*. No.1

Rodrik, D., 1995, "Trade Strategy, Investment and Exports: Another Look at East Asia", NBER Working Paper, #5339.

Sağmal, Ö., 2005, "İhracatçının Yeni Hedefi Asya-Pasifik Ülkeleri", Radikal-1.7.2005

Samsung, 2008, "Kronolojik Liste ve Tarihçe",
http://www.samsung.com/tr/aboutsamsung/samsunggroup/timelinehistory/SAMSUNGGroup_Group2000Present.html

Stiglitz, J. E., 2001, "From Miracle to Crisis to Recovery: Lessons from Four Decades of East Asian Experience", in "Rethinking the East Asian Miracle" editors. J. E. Stiglitz and S. Yusuf, World Bank, Washington, DC; Oxford University Press, New York.

Song, B., 2003, "The Rise of the Korean Economy", Oxford University Press, New York.

Türkiye Küresel Rekabet Raporu 2006, TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu, 2006,
<http://ref.advancity.net/lcSayfa.aspx?kodal=203>

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları,
<http://www.hazine.gov.tr>

UBAK, 2008, T.C. Ulaştırma Bakanlığı, <http://www.ubak.gov.tr/ubak/tr/ilkler.php#demir>

UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database, UN Statistics Division,
<http://unstats.un.org/unsd/comtrade>

UNCTAD, 2006, "World Investment Report 2006", www.unctad.org/en/docs/wir2006_en.pdf
Visco, I., 1999, "Structural reform in Korea after the 1997 economic crisis - the agenda and the implementation", OECD, Paris
http://www.oecd.org/document/45/0,3343,en_33873108_33873555_2408365_1_1_1_1,00.html

Vogel, E. F., 1991, "The Four Little Dragons: The spread of Industrialization in East Asia", Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts

WDI Online, World Development Indicators Online, *World Bank Group*

WEF, 2007, "The Global Competitiveness Report 2007-2008", Switzerland

World Bank, 2006, "Korea as a Knowledge Economy: Evolutionary Process and Lessons Learned", The World Bank.

World Bank, 1993, "The East Asian Miracle: Economic Growth and Public Policy", Oxford University Press, New York.

WTO, 2008, Trade Statistics, *World Trade Organization*

WTO, 2007, International Trade Statistics, *World Trade Organization*

Yap, O. F., 2005, "Citizen Power, Politics, and the "Asian Miracle": Reassessing the Dynamics", Lynne Rienner Publishers, Inc., Colorado

Yozgatlı, M.K, 1998, "Uzak Doğu Ülkelerinin Kalkınma Stratejileri",
<http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/uzakdogusayi10.doc>

Yönbiltek, 2007, "Samsung Vaka Çalışması", www.yonbiltek.com/docs/SAMSUNG_2007.doc

Yusuf, S., 2001, "The East Asian Miracle at the Millennium" in "Rethinking the East Asian miracle" editors. J. E. Stiglitz and S. Yusuf, World Bank, Washington, DC; Oxford University Press, New York

EKLER

Tablo Ek.1 Dünya Mal İhracatı ve İthalatı Sıralaması, 2006 (milyar dolar)

Sıra	İhracatçı Üлке	İhracat	Pay (%)	Yıllık (%) Değişim	İthalatçı Üлке	İthalat	Pay (%)	Yıllık (%) Değişim
1	Almanya	1112,0	9,2	15	ABD	1919,4	15,5	11
2	ABD	1038,3	8,6	15	Almanya	908,6	7,3	17
3	Çin	968,9	8,0	27	Çin	791,5	6,4	20
4	Japonya	649,9	5,4	9	İngiltere	619,4	5,0	21
5	Fransa	490,4	4,1	6	Japonya	579,6	4,7	13
6	Hollanda	462,4	3,8	14	Fransa	534,9	4,3	6
7	İngiltere	448,3	3,7	17	İtalya	437,4	3,5	14
8	İtalya	410,6	3,4	10	Hollanda	416,4	3,4	14
9	Kanada	389,5	3,2	8	Kanada	357,7	2,9	11
10	Belçika	369,2	3,1	10	Belçika	353,7	2,9	11
11	Güney	325,5	2,7	14	Hong Kong	335,8	2,7	12
12	Hong Kong	322,7	2,7	10	İspanya	316,4	2,5	10
13	Rusya	304,5	2,5	25	Güney Kore	309,4	2,5	18
14	Singapur	271,8	2,2	18	Meksika	268,2	2,2	15
15	Meksika	250,4	2,1	17	Singapur	238,7	1,9	19
16	Tayvan	223,8	1,9	13	Tayvan	203,0	1,6	11
17	S. Arabistan	209,5	1,7	16	Hindistan	174,8	1,4	26
18	İspanya	205,5	1,7	7	Rusya	163,9	1,3	31
19	Malezya	160,7	1,3	14	İsviçre	141,4	1,1	12
20	İsviçre	147,5	1,2	13	Avusturya	140,3	1,1	10
21	İsveç	147,4	1,2	13	Avustralya	139,3	1,1	11
22	Avusturya	140,4	1,2	12	Türkiye	138,3	1,1	18
23	BAE*	139,4	1,2	19	Malezya	131,2	1,1	14
24	Brezilya	137,5	1,1	16	Tayland	128,6	1,0	9
25	Tayland	130,8	1,1	19	İsveç	126,7	1,0	14
26	Avustralya	123,3	1,0	16	Polonya	126,0	1,0	24
27	Norveç	121,5	1,0	17	BAE*	97,8	0,8	15
28	Hindistan	120,3	1,0	21	Brezilya	95,9	0,8	24
29	İrlanda	111,1	0,9	1	Çek Cum.	93,2	0,8	22
30	Polonya	110,3	0,9	23	Danimarka	86,3	0,7	14
31	Endonezya	103,5	0,9	19	Endonezya	80,3	0,6	6
32	Çek Cum.	95,1	0,8	22	G. Afrika	77,3	0,6	24
33	Danimarka	92,8	0,8	9	Macaristan	77,0	0,6	16
34	Türkiye	85,5	0,7	16	İrlanda	72,8	0,6	6
35	Finlandiya	77,0	0,6	17	Finlandiya	68,9	0,6	17
36	Macaristan	74,5	0,6	18	Portekiz	66,6	0,5	9
37	İran	73,7	0,6	31	S.Arabistan	66,3	0,5	12
38	Bolivya	65,2	0,5	18	Norveç	64,1	0,5	15
39	G. Afrika	58,4	0,5	13	Yunanistan	63,2	0,5	17
40	Şili	58,1	0,5	41	Filipinler	51,5	0,4	9

(*) Birleşik Arap Emirlikleri

Kaynak: International Trade Statistics, WTO

Tablo Ek.2 Güney Kore Dış Ticaret Dengeleri, 2006 (milyar dolar)

Ülkeler	Sıra ¹	İhracat	İthalat	Net İhracat
Çin	1	69,46	48,56	20,90
Japonya	2	26,53	51,93	-25,39
ABD	3	43,32	33,80	9,52
S.Arabistan	4	2,98	20,55	-17,57
Almanya	5	10,06	11,36	-1,31
Hong Kong	6	18,98	2,10	16,88
Avustralya	7	4,69	11,31	-6,62
BAE	8	2,90	12,93	-10,03
Singapur	9	9,49	5,89	3,60
Endonezya	10	4,87	8,85	-3,98
Malezya	11	5,23	7,24	-2,02
Rusya	12	5,18	4,57	0,61
Hindistan	13	5,53	3,64	1,89
Kuveyt	14	0,67	8,13	-7,46
İngiltere	15	5,63	2,98	2,66
İran	16	2,56	5,05	-2,49
Tayland	17	4,24	3,33	0,92
İtalya	18	4,29	2,92	1,37
Fransa	19	3,51	3,24	0,26
Kanada	20	3,62	3,09	0,53
Türkiye	..	3,04	0,19	2,84

(1) Toplam dış ticarete göre ilk 20 ve Türkiye

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database

Tablo Ek.3 Güney Kore İhracat Kalemleri, 2006

	Ürün	İhracat (Milyar Dolar)	Dünya İhracatında Payı (%)	1995-2006 Yıllık Artış (%)
1	Elektrikli makine ve cihazlar	48,55	0,433	4,96
2	Kara taşıtları	42,42	0,378	13,91
3	Haberleşme ve ses kayıt cihazları	37,30	0,333	13,94
4	Diğer ulaşım araçları	22,29	0,199	12,79
5	Petrol ve ürünleri	20,79	0,185	21,60
6	Büro makineleri	17,88	0,160	12,35
7	Mesleki, bilimsel ölçü ve kontrol cihazları	16,22	0,145	31,69
8	Demir ve çelik	15,82	0,141	10,25
9	Organik kimyasallar	12,55	0,112	15,11
10	Plastikler (ilk şekillerde)	11,61	0,104	11,11
11	Tekstil ürünleri	10,11	0,090	-1,78
12	Belirli sanayilerin özel makineleri	9,78	0,087	12,59
13	Genel sanayi makine ve teçhizatı ve makine parçaları	8,71	0,078	10,52
14	Demir dışı metaller	7,10	0,063	18,48
15	Metal eşya	6,08	0,054	4,56
16	Diğer mamul mallar	5,06	0,045	1,74
17	Enerji üreten makine ve teçhizat	3,21	0,029	9,24
18	Kauçuk mamulleri	2,97	0,027	6,33
19	Diğer plastikler	2,38	0,021	9,69
20	Metal işlemede kullanılan makineler	2,22	0,020	15,02
21	Hazır giyim	2,18	0,019	-7,19
22	Kağıt-karton ve kağıt-karton esaslı mamuller	2,15	0,019	5,69
23	Fotoğrafçılıkta kullanılan cihazlar, optik ürünler, saatler	1,84	0,016	6,48
24	Kimyasal madde ve ürünler	1,79	0,016	14,40
25	Metal dışı mineral mamuller (inşaat mal. ve cam eşya)	1,43	0,013	7,05
26	Boyayıcı maddeler, macunlar, çözücüler ve incelticiler	1,14	0,010	9,30
27	Dokumaya elverişli lifler ve döküntüleri	1,04	0,009	-0,15
28	Tabii, sentetik ve rejenere kauçuk	0,99	0,009	17,84
29	Organik olmayan kimyasallar	0,96	0,009	11,58
30	Balık ve diğer deniz ürünleri	0,92	0,008	-4,66
31	Hazırlanmış deriler, postlar ve mamulleri	0,85	0,008	-5,35
32	Para olmayan altın	0,83	0,007	-9,29
33	Maden cevherleri ve döküntüleri	0,81	0,007	28,27
34	Mobilyalar	0,61	0,005	10,30
35	Eczacılık ürünleri	0,61	0,005	8,05
36	Uçucu yağlar, koku veren maddeler ile makyaj, yıkama ve temizleme müstahzarları	0,54	0,005	13,16
37	Ayakkabı	0,47	0,004	-10,10
38	Diğer Gıda Maddeleri	0,46	0,004	8,37
39	Tütün ve mamulleri	0,35	0,003	19,81
40	Bitkisel ve hayvansal diğer ham maddeler	0,29	0,003	-1,35

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database

Tablo Ek.4 Güney Kore İthalat Kalemleri, 2006

	Ürün	İthalat (Milyar Dolar)	Dünya İthalatında Payı (%)	1995-2006 Yıllık Artış (%)
1	Petrol ve ürünleri	66,69	0,577	21,83
2	Elektrikli makine ve cihazlar	41,78	0,362	37,92
3	Demir ve çelik	15,89	0,138	24,48
4	Petrol gazları, doğal gaz	14,70	0,127	53,13
5	Maden cevherleri ve döküntüleri	12,98	0,112	28,49
6	Demir dışı metaller	11,36	0,098	22,30
7	Genel sanayi makine ve teçhizatı ve makine parçaları	9,73	0,084	19,78
8	Organik kimyasallar	8,66	0,075	15,96
9	Mesleki, bilimsel ölçü ve kontrol cihazları	8,44	0,073	28,46
10	Belirli sanayilerin özel makineleri	8,42	0,073	15,31
11	Büro makineleri	8,03	0,069	31,16
12	Haberleşme ve ses kayıt cihazları	7,54	0,065	32,12
13	Diğer mamul mallar	5,95	0,052	25,22
14	Fotoğrafçılıkta kullanılan cihazlar, optik ürünler, saatler	5,55	0,048	33,49
15	Kömür	5,32	0,046	17,25
16	Kimyasal madde ve ürünler	5,31	0,046	31,34
17	Kara taşıtları	5,04	0,044	24,41
18	Enerji üreten makine ve teçhizat	4,75	0,041	17,78
19	Metal dışı mineral mamuller (inşaat mal. ve cam eşya)	3,94	0,034	5,18
20	Tekstil ürünleri	3,91	0,034	24,69
21	Metal eşya	3,78	0,033	26,76
22	Hazır giyim	3,74	0,032	80,64
23	Metal işlemede kullanılan makineler	3,73	0,032	21,77
24	Diğer ulaşım araçları	3,70	0,032	17,32
25	Organik olmayan kimyasallar	2,82	0,024	11,39
26	Plastikler (ilk şekillerde)	2,76	0,024	13,26
27	Balık ve diğer deniz ürünleri	2,66	0,023	69,28
28	Eczacılık ürünleri	2,56	0,022	18,23
29	Diğer plastikler	2,32	0,020	33,48
30	Hububat ve mamulleri	2,30	0,020	51,41
31	Et ve et ürünleri	1,82	0,016	162,31
32	Boyayıcı maddeler, macunlar, çözücüler ve incelticiler	1,63	0,014	24,51
33	Odun hamuru ve kağıt döküntüleri	1,55	0,013	17,03
34	Meyve, sebze ve mamulleri	1,43	0,012	9,28
35	Mobilyalar	1,32	0,011	61,76
36	Tabii mantar ve yuvarlak ağaçlar	1,22	0,011	16,22
37	Uçucu yağlar, koku veren maddeler ile makyaj, yıkama ve temizleme müstahzarları	1,21	0,010	30,42
38	Kağıt-karton ve kağıt-karton esaslı mamuller	1,15	0,010	8,55
39	Para olmayan altın	1,14	0,010	7,05
40	Tabii, sentetik ve rejenere kauçuk	1,11	0,010	16,13

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database

Tablo Ek.5 Türkiye-Güney Kore Dış Ticareti

Yıllar	İhracat (Milyar Dolar)	İthalat (Milyar Dolar)	Dış Ticaret Hacmi (Milyar Dolar)	Dış Ticaret Dengesi (Milyar Dolar)	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)
1989	24.08	142.92	167.00	-118.84	16.9
1990	108.85	301.60	410.45	-192.75	36.1
1991	315.77	360.53	676.30	-44.76	87.6
1992	190.85	372.75	563.60	-181.90	51.2
1993	91.41	621.18	712.58	-529.77	14.7
1994	93.69	285.25	378.94	-191.56	32.8
1995	99.87	566.11	665.98	-466.24	17.6
1996	101.73	714.61	816.34	-612.88	14.2
1997	54.21	1,085.50	1,139.71	-1,031.29	5.0
1998	37.48	1,124.10	1,161.58	-1,086.61	3.3
1999	101.56	871.04	972.60	-769.48	11.7
2000	130.87	1,169.87	1,300.73	-1,039.00	11.2
2001	62.36	759.50	821.86	-697.13	8.2
2002	53.22	900.00	953.22	-846.78	5.9
2003	57.93	1,312.44	1,370.37	-1,254.51	4.4
2004	79.62	2,572.54	2,652.16	-2,492.91	3.1
2005	99.77	3,485.39	3,585.16	-3,385.62	2.9
2006	155.97	3,487.84	3,643.81	-3,331.88	4.5

Kaynak: UN Comtrade, UN Commodity Trade Statistics Database

Tablo Ek.6 Türkiye İmalat Sanayisinde Güney Kore Sermayeli Firmalar ve Sektörleri, 2008

Firma Adı	Sektör
1 CJ-TUR YEM SANAYİİ VE TİC. A.Ş.	Gıda Ürünleri ve İçecek
2 KITA DIŞ TİC. LTD.Ş.	Gıda Ürünleri ve İçecek
3 KT&G TÜTÜN MAMULLERİ SAN. VE TİC.A.Ş.	Tütün Ürünleri
4 MİSDOS İŞ MALZ.İML.MAK.İTH.İHR.TURZ.PAZ. SAN.	Tekstil Ürünleri
5 GÜRTEKS TEKSTİL PAZ. SAN. VE DIŞ TİC. A.Ş.	Tekstil Ürünleri
6 TWINS İSTANBUL TEKSTİL ÜRÜNLERİ DIŞ TİC.LTD.ŞTİ.	Tekstil Ürünleri
7 YOUNGONE APPAREL SAN. VE TİC.LTD.ŞTİ.	Giyim Eşyası
8 SPOREX TEKSTİL SAN. VE TİC. LTD.ŞTİ.	Giyim Eşyası
9 CHUNG SIN BETON AĞAÇ TUR.TARIM ÜRÜN.GIDA İNŞ.İTH.İHR.LTD.ŞTİ.	Ağaç ve Mantar Ürünleri (Mobilya Hariç)
10 KCC BOYA SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	Kimyasal Madde ve Ürünler
11 KİMSOY BOYA TİC.A.Ş.	Kimyasal Madde ve Ürünler
12 JOY KİMYA SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	Kimyasal Madde ve Ürünler
13 Mİ-JU İTH.İHR.TUR.SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler
14 DOBİDOS TRADING İNŞAAT VE SERAMİK DEŞTİC.	Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler
15 ALLMAR MERMER İNŞ.İTH.İHR.SAN.VETC.LTD.Ş.	Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler
16 ASSAN ÇELİK ÜRÜNLERİ SAN.VE TİC.A.Ş.	Ana Metal Sanayi
17 HO WON OTOMOTİV İNŞAAT MALZ.FİLTRE SİST.SAN.VE TİC.A.Ş.	Metal Eşya Sanayi (Makine ve Teçhizat Hariç)
18 CROWN MAKİNE İĞNE VE PLATİN SAN.TİC.LTD.ŞTİ.	Metal Eşya Sanayi (Makine ve Teçhizat Hariç)
19 HYDRO PACK MÜHENDİSLİK MAK.HİDROLİK SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	B.Y.S.* Makine ve Teçhizat
20 GEMA ELEKTRONİK VE PLASTİK SAN.İTH.İHR. A.Ş.	B.Y.S.* Makine ve Teçhizat
21 TU-KO EV ALETLERİ TİC.ŞTİ.	B.Y.S.* Makine ve Teçhizat
22 KDE AVRASYA ELEKTRONİK SAN. VE TİC.A.Ş.	B.Y.S.* Elektrikli Makine ve Cihazlar
23 ARÇELİK LG KLİMA SAN.VE TİC.A.Ş.	B.Y.S.* Elektrikli Makine ve Cihazlar
24 CAS ELEKTRONİK SAN.VE TİC.A.Ş.	B.Y.S.* Elektrikli Makine ve Cihazlar
25 K&S MEDİKAL ELEKTRONİK SAN. VE DIŞ TİC.L.Ş.	B.Y.S.* Elektrikli Makine ve Cihazlar
26 KİTURAMİ İLHANLI İSİT.SOĞ.ELEKT.SİS.D.T.M. A.Ş.	B.Y.S.* Elektrikli Makine ve Cihazlar
27 ASENA ELEKTRONİK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	Radyo, Televizyon, Haberleşme Teç.ve Cihazı
28 TEMS ELEK.SAN. VE TİC.A.Ş.	Radyo, Televizyon, Haberleşme Teç.ve Cihazı
29 YG KESİCİ TAKIMLAR TİC.VE SAN.LTD.ŞTİ.	Radyo, Televizyon, Haberleşme Teç.ve Cihazı
30 SAMSUNG ELECTRONICS TİC.VE SAN.A.Ş.	Radyo, Televizyon, Haberleşme Teç.ve Cihazı
31 SKMT MİLENYUM TEKNİK VE ELEKTRONİK SAN. VE TİC.LTD.ŞTİ.	Radyo, Televizyon, Haberleşme Teç.ve Cihazı
32 İL JİN ELEKTRONİK SAN. LTD. ŞTİ.	Radyo, Televizyon, Haberleşme Teç.ve Cihazı
33 LG ELECTRONICS TİC.A.Ş.	Radyo, Televizyon, Haberleşme Teç.ve Cihazı
34 CERAGEM EUROASIA MASAJ EKP. SAN.VETİC.A.Ş.	Tıbbi Aletler; Hassas Optik Aletler ve Saat
35 CHEVROLET OTOMOTİV TİC.LTD.ŞTİ.	Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar
36 VİSTEON OTOMOTİV PARÇALARI SAN.VE TİC. A.Ş.	Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar
37 HYUNDAI-ASSAN OTOMOTİV SAN.VE TİC.A.Ş.	Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar
38 MAYSAN MANDO OTOMOTİV PARÇALARI S. VE T.	Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar
39 ASSAN HANİL OTOMOTİV SAN.VE TİC.A.Ş.	Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar
40 KOREAN REGISTER OF SHIPPING TÜRKİYE İST.ŞB.	Diğer Ulaşım Araçları
41 EUROTREM DEMİRYOLU ARAÇLARI SAN.VE TİC.A.Ş.	Diğer Ulaşım Araçları

(*) Başka Yerde Sınıflandırılmamış

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı